

ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU YÖNETİMİ BÖLÜMÜ

KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİKTE YEREL YÖNETİMLERİN ROLÜ:
İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tez Danışmanı

Yrd. Doç. Dr. Derya ALTUNBAŞ

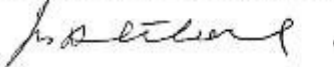
Hazırlayan

Beste Nigar ERCİ

Çanakkale - 2008

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne,
Beste Nigar ERCİ'ye ait "Kentsel Sürdürülebilirlikte Yerel Yönetimin Rolü: İzmir
Büyükşehir Belediyesi Örneği" adlı çalışma, jürimiz tarafından YÜKSEK LİSANS
TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Başkan
Yrd. Doç. Dr. Derya ALTUNBAŞ (Danışman)

Üye
Doç. Dr. Hamit PALABIYIK

Üye
Yrd. Doç. Dr. Mustafa GÖRÜN

Üye
Yrd. Doç. Dr. Selçuk BOZAGAÇLI

Üye
Yrd. Doç. Dr. Halil ŞİMSEK

ÖZET

18. yüzyılda başlayan nüfus artışı ve kentleşme süreci 19. yüzyılın sonlarına doğru hız kazanmaya başlamıştır. Uygarlığın merkezi olması beklenen kentler uygarlığı yok edebilecek bir noktaya gelmeye başlamıştır. Kentler, bu sorunlar nedeniyle kendilerinden bekleneni veremez duruma gelmişlerdir. Sadece gelişmekte olan ülkelerde değil, gelişmiş ülkelerin de kentlerinde bu sorunlar kendisini göstermiştir.

Zamanla tahrip edilen doğal kaynaklar, kirlenen hava ve sular, kırsal bölgelerden büyük şehirlere göçler, göçler sonucunda kentlerdeki hızlı nüfus artışı, erozyon, orman yangınları ve benzeri çevre sorunları, bütün ülkeleri bu konuda düşünmeye, çözümler aramaya, uzun vadeli planlar yapmaya sevk etmektedir. Artık çevre kirliliği ülkelerin sorunları arasına katılmıştır.

Çevre kirliliğinin sınır tanımaması nedeniyle konu 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen ve dünyanın ilk küresel çevre konferansı olan Stockholm Konferansı yapılmıştır. Düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı'nda kalkınma ile çevre sorunları arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiştir. Stockholm'de toplanan Birleşmiş Milletler Çevre Programı bu konuda üye ülkelerin arayışlarını yönlendirirken çevre kirlenmesini önleme ve çevreyi koruma konularında uluslararası anlaşmalara bazı hukuk prensipleri getirmiştir.

1976 yılında Kanada'nın Vancouver kentinde ilk insan yerleşimleri konferansı, Habitat I yapıldı. Konut, kentleşme sorunları dünya ölçeğinde ele alınmıştır. Habitat I'in başarı oranı düşük kalmıştı çünkü kent sorunlarını çözümünde yerel yönetimleri görevlendirmek yerine merkezi yönetimi etkin görevlendirmeyi öngörüyordu. Konferansta, kent sorunlarının çözümünün hükümetler nezdinde dünya ölçeğinde ele alınması gerektiği düşünülmüştür.

1983 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu oluşturulmuştur. Bu komisyon dünyadaki olumsuz gelişmelere dikkat çekebilmek adına 1987 yılında "Ortak Geleceğimiz" / "Brundtland Raporu"nda "Sürdürülebilir Gelişme" kavramını ortaya atmıştır.

Merkezi yönetimler görevlendirilerek kentsel sorunların rasyonel biçimde çözülemeyeceği anlaşılmış ve yeni yapılandırmanın gerekliliğini vurgulamak için 1992 yılında Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde "Yeryüzü Zirvesi"/ "Rio Konferansı" yapılmıştır. Rio Deklarasyonu ve Gündem 21 bu konferans sonucunda ortaya çıkan iki önemli metindir. Buna göre 1996 yılında İstanbul'da Habitat II konferansı yapılmıştır.

2000 yılına gelindiğinde ise, insanlık refahını yükseltmek, daha sağlıklı ve barış içinde bir gelecek, eşitsizliklere son vermek için 2015 yılına kadar gerçekleştirilmek istenen amaçların kararlaştırıldığı “Bin Yıl Zirvesi” yapılmıştır.

21. yüzyılın ilk küresel konferansı olan Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı Zirvesi 2002 tarihinde Johannesburg kentinde düzenlenmiştir. Johannesburg Zirvesi “Rio+10” adıyla da anılmaktadır. Çünkü dünyada Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Yeni dünya düzeninde, merkezin işlevi azalırken, yerel yönetim birimleri önem kazanmaktadır. Bu da kamu yönetiminde yeniden yapılanmayı gündeme getirmiştir. Yeni Kamu Yönetimi Yaklaşımının önemli bir yönünü yönetişim oluşturmaktadır. Yönetişim, verimliliği azalan klasik yönetim anlayışı yerine, çok aktörlü katılımı öngörmektedir.

ABSTRACT

Population increase and urbanization process which began in 18. century, started to get faster through the end of 19. century. Cities which were expected to be the center of civilization started to get a situation that could destroy civilization. Because of these problems cities became unable to respond what is expected them to give.

Naturel resource that had been destroyed, water and air that had been polluted, migration from country sides to big cities, fast population increase in the cities that the migrations caused, erosion, forest fires and similar environment problems drives all the countries to think about this subject, looking for solutions, making plans for long term. Environment pollution has become a problem of countries now.

Because environment pollution repudiates borders, in 1972, Stockholm Conference was made which was organized by United Nations and was the world's first global environment conference. In United Nations Human and Environment Conference, attention was attracted to the realationship between development and environment problems. United Nations Environment Program, assembled in Stockholm and channelling member countries' searches about this subject, set some judicial principles on the international agreements about prevention of the environment pollution and protecting the environment.

In 1976 the first human settlements conference, Habitat I, was made in Canada Vancouver city. Habitation, urbanization problems were discussed across the world. Habitat I's success rate was low because it was considering to charge central managements actively to solve city problems rather than to charge local managements. It was thought that city problems should be considered by governments across the word in the Conference.

In 1983 World Environment and Development Commission was constituted by United Nations. This commission propounded "Our Common Future"/"Sustainable Development" in "Brundtland Report" with the aim to attract attention to negative advances in the world in 1987.

It was understood that urban problems can not be solved rationally by charging central managements and "The Earth Summit"/"Rio Conference" was made with aim to iv emphasize the need of a new structuralism, in Brazil Rio de Janerio city in 1992. Rio Declaration and Agenda 21 are two important texts formed at the result of the Conference. Based on this, in 1996 Habitat II Conference was made in İstanbul.

As we came to 2000, aims were decided Millennium Summit, which are expected to realize until 2015, to elevate humanity to a better welfare, a future in peace and more healthy, to end inequalities.

First global Conference of 21. century, United Nations World Sustainable Development Conference Summit was organized in Johannesburg city in 2002. Johannesburg Summit also known as “Rio+10”. Because the aim was to judge practises of Agenda 21 in the world.

In the new world, as the central managements get less important, local managements get more important. This put a new structuralism in the public management into agenda. Governance is an important part of The New Public Management Approach. Governance considers multiplet participation rather than the classical management getting less productive.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

JÜRİ ONAYI	i
ÖZET	ii
ABSTRACT	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLO LİSTESİ	ix
ÖNSÖZ	x

GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA SÜRECİNDE ULUSLARARASI KONFERANSLAR	

1.1. “Ortak Geleceğimiz” Brundtland Raporu’nda Sürdürülebilir Gelişme Kavramı.....	4
1.1.1. Sürdürülebilirlik İlkeleri.....	7
1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Çevresel, Sosyal ve Ekonomik Boyutları.....	7
1.1.3. Sürdürülebilirlik Kavramı ve İnsan	11
1.1.4. Sürdürülebilir Bir Dünya	12
1.2. Sürdürülebilir Kalkınma’da Türkiye’nin Yasal Çerçevesi	14
1.3. Sürdürülebilir Kalkınma’da Türkiye’nin Durumu ve Sorunları	16
1.4. Sürdürülebilir Kentsel Planlama	20
1.4.1.Kentsel Planlamanın Uygulanabilirliği	22
1.5. Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde İki Önemli Uluslararası Konferans	25
1.5.1. Dünya Çevre ve Kalkınma Zirvesi (Rio Zirvesi)	26
1.5.1.1. Rio Deklerasyonu	28
1.5.1.2. Gündem 21	32
1.5.1.3. Yerel Gündem 21	35
1.5.2. Habitat II	38
1.6. Birleşmiş Milletler Binyıl (Milenyum) Zirvesi	40
1.7. Johannesburg Zirvesi	40

İKİNCİ BÖLÜM: KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve ÇEVRE

2.1. Kent ve Kent Tanımları.....	42
2.1.1. Kentli Nüfus ve Kentleşme.....	43
2.1.2. Kentleşmenin Özellikleri.....	44
2.2. Kentsel Sürdürülebilirlik	46
2.2.1. Kentsel Sürdürülebilirliğin Getirdiği Çevre.....	49
2.3. Çevre ve Çevre Sorunları.....	50
2.3.1. Çevre Sorunlarının Çözümünde Alınması Gereken Önlemler.....	52
2.3.2. Çevre Sorunlarının Kaynakları.....	53
2.3.3. İnsanların Çevre İle İlgili Sorunları.....	54
2.4. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Çevre Politikaları Uyumu.....	54
2.4.1. Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası	56
2.5. Türkiye'nin Çevre Politikası.....	59

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: MERKEZİ VE YEREL BOYUTUYLA YÖNETİMDE YENİDEN YAPILANMA ve YÖNETİŞİM

3.1. Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma	61
3.2. Kavramsal Olarak Yerel Yönetimler	66
3.3. Çağdaşlaşma ve Demokratikleşme Sürecinde Yerel Yönetimler	68
3.3.1. Küreselleşme	70
3.3.2. Yerel Özerklik	72
3.3.3. Yerelleşme	73
3.3.4. Subsidiarity Prensipleri	75
3.3.5. Yönetişim	77
3.3.5.1. Yönetişimin Temel Özellikleri	80
3.3.5.2. Yerel Yönetişim	80
3.3.5.3. İyi Yönetişim	82
3.3.5.4. Türkiye'de Yönetişim	84

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM: İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ: İZMİR YEREL GÜNDEM 21

4.1. Türkiye'de Yerel Gündem 21'lerin Teşviki ve Geliştirilmesi.....	87
4.2. Türkiye'de Yerel Gündem 21 Ögeleri.....	89

4.3. İzmir Yerel Gündem 21 Kent Konseyi	89
4.4. Belediye Kanunu'nda Kent Konseyi ve Kent Konseyi Yönetmeliği.....	92
4.5.1999–2008 Yılları Arasında Gerçekleşen İzmir Kent Konseyi Toplantıları.....	93
4.6. Yerel Gündem 21 Kent Konseyi Bir Yıllık Çalışma Stratejisi.....	99
4.7. Yerel Gündem 21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulu.....	100
4.8. Büyükşehir Belediye Meclisi "Yerel Gündem 21 İhtisas Komisyonu.....	101
4.9. İzmir Yerel Gündem 21 Çalışma Grupları.....	102
4.9.1. Yerel Gündem 21 Çalışma Grupları Toplantıları.....	102
4.9.2. İzmir Yerel Gündem 21 2007 Yılı Aktif Çalışma Grupları.....	103
4.10. Yerel Gündem 21 Yayınlar 2007.....	105
SONUÇ	106
KAYNAKÇA	109
EK	
EK-1. 03.07.2005 tarih, 5393 Sayılı Belediye Kanunu' nun 76. maddesi.....	127
EK-2. Kent Konseyi Yönetmeliği: 08.10.2006 tarih, 26313 sayı.....	128

TABLO LİSTESİ

Tablo1: 1999 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	93
Tablo2: 2000 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	94
Tablo3: 2001 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	95
Tablo4: 2002 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	96
Tablo5: 2003 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	97
Tablo6: 2004 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	97
Tablo7: 2005 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	98
Tablo8: 2006 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	98
Tablo9: 2007 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	99
Tablo10: 2008 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları.....	99

ÖNSÖZ

Global bir takım sorunların tartışılmaya başlaması ile “sürdürülebilir kalkınma” kavramı dünya gündeminde yerini almaya başlamıştır. Günümüzde artık sürdürülebilir kalkınmanın sosyal, çevresel ve ekonomik boyutları olan bir kavram olduğu kabul edilmektedir.

Sürdürülebilir gelişme kavramının hayata geçirilmesine yönelik, kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen eylem planı “Gündem 21”dir. Gündem 21’in çıkış noktası 1992 yılında Rio de Janeiro’da yapılan “Rio Konferansı’dır. Gündem 21 devlet merkezli değil, toplum merkezli ve çok aktörlü “yönetişim” adı verilen yeni bir anlayışını öne çıkarmıştır.

Bu araştırma ile İzmir Büyükşehir Belediyesi Meclis Üyeleri örneklem alınarak; sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesi için yapılması gerekenler, Yerel Gündem 21 içerisinde yerel yönetimlerin rolü, Gündem 21’in etkinliği, halkın katılımı, konu ile ilgili bilgisi, ve halkı teşvik edici politikaların neler olduğu tespit edilmeye çalışılmış ve bulgulara dayalı olarak çeşitli önerilerde bulunulmuştur.

Bu araştırmanın gerçekleşmesinde birçok değerli insanın yardım ve katkıları olmuştur. Tümüne teşekkür etmeyi bir borç bilirim.

Öncelikle araştırmamın gerçekleşmesi sürecinde bana sürekli rehberlik eden, her aşamada büyük katkı ve yardımlarını gördüğüm, değerli danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Derya Altunbaş’a sonsuz saygı ve minnet duygularımı sunarım.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Y. Şehir Plancısı & Mimar Ahmet ÖZER’e teşekkür borçluyum.

Çalışmamın her aşamasında benden yardımlarını ve desteklerini eksik etmeyen, her türlü sıkıntıda yanımda olan çok sevdiğim arkadaşlarım Özge Yazıcılar, İnci Sipahi ve Didem Saygın’a teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca bana destek olan, araştırmamın başlangıcından bitimine kadar benden maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen, bana sevgi ve sabırlarıyla güç veren, üzerimde büyük emekleri olan annem Nirgöl Erci'ye, babam Bülent Erci'ye, teşekkürü bir borç bilirim.

Çanakkale, 2008

Beste Nigar ERCİ

GİRİŞ

İnsanlar yaşadıkları çevreyi kendilerine göre düzenleme çabası gösterirler. Düzenleme çabalarının sonucunda “toplulara yaşama” olgusu ortaya çıkmış ve yerleşim yerleri meydana gelmiştir. Bu yerleşim yerleri kentlerin çekirdeklerini oluşturmuştur.

Sanayi Devrimi ile kentler ön plana çıkmış ve cazibe merkezleri haline gelmiştir. Kentlerin kalabalıklaşmasıyla birlikte, doğal kaynakların daha fazla ve daha bilinçsizce kullanımı sorunu ortaya çıkmaya başlamıştır.

Mevcut üretim ve tüketim politikalarının devamı halinde doğal kaynakların tükeneceği, pek çok canlı türünün ortadan kalkacağı ve çevre kirliliğinden dolayı dünyada yaşanabilir alanların giderek kısıtlanacağı yolundaki kanıtlar giderek artmaktadır.

Hala dünya da iklim değışikliği, çevresel bozulmalar ve eşitsizlikler endişe vericidir. Çevre sorunlarının temelinde aslında ekonomi ve çevre arasındaki dengesizlik yatmaktadır. İnsanlar bir yandan hızla gelişen bilim ve teknolojiyle yaşam kalitelerini yükseltirken diğeryandan da tükenbilir kaynaklara zarar vermektedirler.

İnsanların gelişmesi önündeki ciddi sorunlara dikkat çekmek, olumsuz gidişini önlemek, insan ile doğa arasında yeni bir ilişki kurmak adına yapılan uluslararası toplantılar sonucu sürdürülebilir kalkınma kavramı gündeme gelmiştir. Sürdürülebilirlik kalkınma, ekonomik kalkınmanın çevreye zarar vermeden sağlanmasına gerektiğine işaret etmektedir. Sürdürülebilirlik ancak küresel anlamda devletler, işletmeler, sivil toplum örgütleri ve bireylerin işbirliği ile hedefine ulaşabilir. Doğru çevresel çözümler yerel ölçekteki planların hayata geçirilmesiyle mümkündür.

1972 yılında Stockholm’de başlayan ve 1976 yılında Habitat I’i ortaya çıkaran süreç 1987 yılında dünyadaki olumsuz gelişmelere dikkat çekebilmek adına “Ortak Geleceğimiz” / “Brundtland Raporu ile devam etmiş ve “Sürdürülebilir Kalkınma” kavramı ortaya atılmıştır. 1992 yılında ise Brezilya’nın Rio de Janeiro kentinde toplanan “Yeryüzü Zirvesi” olarak adlandırılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı ile yeni bir bilinç oluşturulmuştur. Sonucunda “Rio Deklarasyonu” ve

“Gündem 21” kabul edilmiştir. Rio Deklarasyonunda çevre politikaları belirlenmiş, sürdürülebilir kalkınma kavramının yaşama geçirilmesi için de Gündem 21 ortaya çıkmıştır.

1992 Rio Konferansı’nda gündeme gelen Habitat II 1996 tarihinde İstanbul’da toplanmıştır. Dünya nüfusunun büyük bir bölümünün kentlerde yaşaması, kentleri birçok sorunun kaynağı yapmıştır. Kentler, sürdürülebilir kalkınma için verilen mücadelenin merkezidir. Habitat II Konferansı’nın konusu, kentlerdeki sorunların çözümünün değerlendirilmesidir. Amaç; sorunlarla ilgili dünya genelinde bilinç düzeyinin yükseltilmesi ve kentlerde sürdürülebilirliğin sağlanmasıdır. Sivil kuruluşlar, yerel yönetimler, özel sektör, mesleki kuruluşlar ve yerel halkın koordinasyonu ile çözümlere etkin katılımları ve uygulamada aktif rol almaları öngörülmektedir.

Gündem 21, Rio Konferansı’nda gündeme gelen, Habitat II ile olgulaşmıştır. Aktif katılım, çözümde ortaklık ve kentine sahip çıkma anlayışı gündem 21 ile ilgili 3 temel ilkedir.

Gündem 21, 21. yüzyılın gündemi oluşturmayı amaçlamaktadır. İnsanların yaşam standartlarının iyileştirilmesi, temel gereksinimlerinin karşılanması, çevrenin korunması ve kentin sürdürülebilir geleceğine yönelik bir vizyon hedeflemektedir. Gündem 21, “yönetişim” anlayışını benimsemektedir.

Yönetişim, beraber yönetim biçimidir. Kentte yaşayanların katılımcılığını öngörmektedir. Ortaklık, açıklık, demokratiklik, çoğulculuk, hesap verme özelliklerini taşımaktadır.

Gündem 21’in yerel düzeyde yaşama geçirilmesi amacıyla “Yerel Gündem 21” süreci başlatılmıştır. Bu süreç, yerel sürdürülebilir sorunların çözümüne yönelik uzun vadeli eylem planlarının hazırlanmasını ve uygulanmasını içermektedir.

Türkiye’de Yerel Gündem 21 çalışmalarına teşvik etmek, sürekliliğini sağlamak, etkinliğini arttırmak, yönetişimi gerçekleştirmeye yönelik İzmir Büyükşehir Belediyesi’nde Yerel Gündem 21 kurulmuştur.

Bu çalışmanın ilk bölümünde, sürdürülebilir gelişme kavramının ortaya atıldığı “Ortak Geleceğimiz” (Brundtland Raporu), Türkiye’nin sürdürülebilir kalkınma ile ilgili durumu ve sorunları, sürdürülebilir kalkınma ile ilgili yapılan konferanslar ele alınmıştır.

İkinci bölümde, kent ve kentleşme tanımları, kentleşme politikaları, kentsel sürdürülebilirliğin getirdiği çevre sorunları ve Avrupa ve Türkiye’nin çevre politikalarına yer verilmiştir.

Üçüncü bölümde ise, kamu yönetiminde yeniden yapılanma gerekliliği ve çağdaşlaşma ve demokratikleşme sürecinde yerel yönetimler kavramları ele alınmıştır.

Dördüncü ve son bölümde, Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin teşviki ve geliştirilmesi ile İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 kent konseyi toplantıları ve çalışma stratejisine yer verilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve SÜRDÜRÜLEBİLİR KALKINMA SÜRECİNDE ULUSLARARASI KONFERANSLAR

1.1. “Ortak Geleceğimiz” Brundtland Raporu’ nda Sürdürülebilir Gelişme Kavramı

II. Dünya Savaşı sonrasındaki hızlı kapitalist büyümenin ekolojik denge üzerinde yarattığı risklerin farkına varılması ve kalkınma ile çevre arasındaki bağların ortaya çıkması 1960’lı yılların sonuna rastlamaktadır. Sürdürülebilir kalkınmanın temel ilkelerinin tartışılmasına 1970’lerin ilk yarısında başlanmıştır. 1983 yılında Birleşmiş Milletler tarafından Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu oluşturulmuştur (Kiper, 1995, s.6).

Bu olumsuz gelişmelere dikkat çeken Dünya Çevre ve Gelişme Komisyonu 1987’de yayınladığı “Ortak Geleceğimiz” (Brundtland Raporu) başlıklı belgede sürdürülebilir gelişme kavramını ortaya attı. Bu raporda, sürdürülebilir gelişme, günün gereksinimlerini karşılarken gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılama yeteneklerini ortadan kaldırmayan gelişme olarak tanımlanır. Komisyon sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için ön koşulun yoksulluğun ortadan kaldırılması olduğunu ileri sürmekteydi. Brundtland Raporu insanlığın gelişmesi önündeki ciddi tehlikelere dikkati çekmesi bakımından çok önemli bir belge olmasına karşın, bu olumsuz gidişi önlemek yönünde somut politika önerileri içermemesi nedeniyle yaygın eleştiriler aldı (Ruacan, 2000).

Brundtland Komisyonu’nun 1987’ deki raporu gelecek jenerasyonların kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerini tehlikeye atmadan şimdiki ihtiyaçlarını

karşılama ile ilgili sorunlar konusundaki anlaşmazlıkları ve tartışmaları bir hayli hızlandırdı (Drakakis, 1995, s.661).

Sürdürülebilir kentleşmenin önemli bir kısmı istihdam yaratmaktır. Birçok kimsenin tatmin edici seviyede başa çıkamaması yoksulluk ve sosyal adalet konularını genel sürdürülebilirlik tartışmasında gündeme getirir. Eğer kentte yaşayan herkese yeterli bir yaşam kalitesi verilemezse o zaman şehrin genel sürdürülebilirliği tehlikeye girer (Drakakis, 1996, s.676).

Rapor, sürdürülebilir kalkınmayı, iki farklı hedefi belirterek tanımlamaktadır; “gelecek nesillerin kendi gereksinimlerini karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin bugünün gereksinimlerini karşılayabilmek.” Hedeflerden bir tanesi, bugünün yoksullarının temel gereksinimlerinin karşılanmasına yöneliktir. Bir diğer hedef ise, çevreden yararlanmanın geleceğin gereksinimlerinin sağlanmasını garanti edecek biçimde sınırlandırılmasına yöneliktir.

Geleceğin yaşanabilir dünyasına giden yolun, bugünkü dünya nüfusunun yarıdan fazlasının durumunun düzeltilmesinden, dünya kapitalinin bu büyük grubu gözetecek şekilde yeniden dağılımından geçtiği tam da bu kavramın içinde kalınarak söylenebilir. Yani sürdürülebilir kalkınma kavramına, rahatlıkla, toplumun bugünkü halinin aynen yeniden üretiminin reddine işaret eden bir anlam yüklenebilir. Daha açık bir ifadeyle sürdürülebilir kalkınma kavramının içi mevcut hiyerarşilerin çözülmesine yönelik olarak doldurulabilir (Göksu, 1996, s.8–9).

Rapor sürdürülebilir kalkınmayı, bir değişim süreci olarak nitelendirir. Bir başka açıdan bakıldığında sürdürülebilir kalkınma; ekonomik, sosyal ve çevresel sistemlerin esnekliği korunarak, sürdürülebilir bir zaman diliminde bireyler ve toplumun kendi arzularını gerçekleştirmelerini ve kendi potansiyellerini ortaya çıkarmalarını sağlayacak bir dizi fırsatın yaratılması sürecidir. Ekonomik büyüme ve gelişmeyi yönlendirebilmek için ekonomik ve ekolojik prensipleri içine alan sürdürülebilir kalkınma olgusu, doğal kaynakların-sermayenin aşırı tüketiminden kaynaklanan çevresel bozulmalar dikkate alındığında daha iyi anlaşılmalıdır (Çetin, 2006, s.3).

Bir ulusun asıl zenginliği o ulusun insanlarıdır. Bu zenginliği arttırmak ise ancak o insanlara uzun ve sağlıklı bir yaşam sağlayarak, yaratıcılıklarını sergileyecek ortamlar sunularak m¼mk¼n olabilecektir.

Kalkınma, insanların ¼nlerindeki se¼eneklerin ¼ođaltılması ile ilişkilendirilebilir. Bu da ekonomik b¼y¼me kavramından daha fazla anlam taşımaktadır.

Son zamanlarda yaşanan kalkınma deneyimleri a¼ık¼a g¼stermektedir ki, üretim ve zenginliğin artması sadece bir ¼ıkıř noktasıdır. Kalkınma ile asıl ulaşılmak istenen nokta ise, insanların refahı olmalıdır (Karakaş; K¼ksal, 2003, s.9-24).

Beslenme, barınma olanakları, sağlık ve eğitim hizmetleri, insan hakları gibi g¼stergeler de kalkınma kavramının i¼inde d¼ř¼n¼lmektedir. Bu anlamda s¼rd¼r¼lebilir kalkınma sadece ekonomik değil, sosyal ve siyasal boyutları da olan bir s¼re¼ttir. Yeni d¼nya d¼zeninin sosyal devlet anlayışını ortadan kaldırmaya y¼nelik yapısal uyum programları ile s¼rd¼r¼lebilir kalkınma ¼er¼evesinde ifade edilen hedeflere nasıl ulaşılabileceği sorusuna olumlu yanıt vermek g¼¼leřmektedir.

Diğer yandan teknolojik gelişmelerin s¼rd¼r¼lebilir kalkınmaya olumlu y¼nde katkıları olacağı inancı hakimdir. Bilimsek ve teknolojik gelişmelerin doğal kaynakların daha verimli kullanımı ve t¼kenmekte olan kaynaklara alternatif bulunması y¼n¼nde yeni olanaklar sağladığı bir ger¼ektir. Enerji gereksinimini t¼kenen fosil yakıtlar yerine yeni ve yenilenebilir enerji kaynaklarıyla karşılamak, fosil yakıtların kullanımda kullanımında yer alan her t¼rl¼ üretim s¼recinde verimliliği y¼ksek teknolojilere y¼nelmek, atıkları geri kazanmak, biyoteknoloji gibi jenerik teknolojilerle insan yapısı hammaddeler oluşturmak ya da tarımsal üretim s¼re¼lerini kontrol edebilmek vb. bir¼ok gelişme ortaya ¼ıkmaktadır (Kiper, 1995, s.6).

21. y¼zyılda insan doğa ile arasında yeni bir ilişki kurmak gibi zor, ancak bir o kadar da yaratıcı bir g¼rev bekliyor. Bu ilişki yerel ve k¼resel d¼zeyde n¼fus eğilimlerini, kalkınmayı ve ¼evreyi konu alan bazı uluslar arası toplantılar sonucu ortaya ¼ıkan s¼rd¼r¼lebilirlik kavramı ile anlam bulmaktadır. S¼rd¼r¼lebilirlik g¼n¼m¼zdeki gereksinimler karşılanırken doğanın ve doğal kaynakların gelecek nesiller i¼in

korunması gerekliliğine işaret etmektedir. Ancak sorunun birçok boyutu aynı zamanda ele alınmalıdır.

Dünyanın önemli bir bölümünde açlık ve yoksulluk hala devam etmektedir. İklim değişikliği, çevresel bozulma ve ekonomik eşitsizlik alanlarındaki küresel eğilimler endişe vermektedir (Ruacan, 2000).

1.1.1. Sürdürülebilirlik İlkeleri

Sosyal Yönden: Sağlık ve güvenlik, personel, adil çalışma koşulları, toplum, yerel ihtiyaçlarla bütünleşme, eşitlik ve sosyal fırsat, yaşam kalitesinin iyileştirilmesi.

Ekonomik Yönden: Kurumsal sürdürülebilirlik, yasal uyum, yatırım, risk değerlendirme, proje fizibilitesi, sürdürülebilir proje, pazarlama fırsatları.

Çevresel Yönden: Enerji tüketimi, enerji kaynakları, su, yaşam ortamı, malzemeler, arazi kullanımı, gürültü vb. (Doğançay, 2005, s.18).

Gelecek yüzyılda daha çok insanın besine, barınağa, eğitime, bakıma ve iş olanağına gereksinimi olacaktır. Gelişmekte olan ülkelerde, nüfusun büyük çoğunluğu kentlerde toplanacak ve yeni kentsel nüfusun ihtiyaçlarını karşılaması daha güç olacaktır. Küresel boyutta gelir düzeyindeki eşitsizliklerde artmaktadır. Yapılması gereken, yeni olanaklar yaratarak eşitsizlikleri azaltmaktır. Doğal kaynaklar insanın birçok gereksinimini karşılar ve yaşamının sürdürülebilirliğini sağlar. Hızla kalkınmakta olan dünyada doğal kaynaklar korunmalıdır. Teknolojik gelişmelerle, enerjini daha verimli kullanılmasına olanak sağlanmalıdır.

1.1.2. Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Çevresel, Sosyal ve Ekonomik Boyutları

“Ortak Geleceğimiz” adlı Birleşmiş Milletler Raporu’nun yayınlanmasından sonra, çevre ve kalkınma ilişkilerinde en çok tartışılan konu, “sürdürülebilir kalkınma” kavramı oldu. Çevre değerlerini ve tabii varlıkları tahrip etmeden ekonomik kalkınmayı devamlı kılmak anlamına gelen bu kavram, halen çok geniş bir şekilde tartışılıyor.

Bu tartışmalar, çevre konusunun insanlığın geleceğinde ne kadar büyük önem taşıdığını bir kere daha gösterirken, ekonomi dünyasının da gelişmeleri artık çok farklı bir şekilde değerlendirmesi gerektiğini ortaya koyuyor.

İnsan toplumlarıyla doğal çevre arasında her zaman bir uyum olmamıştır. İnsan toplumlarıyla doğal çevre arasında sanayi devrimi öncesinde de bazı sorunlar vardı. Bunların en bariz olanları, ormansızlaşma ve çölleşme gibi sorunlardı; fakat 19. yüzyıla kadar ilişki, insanların daha çok doğadan zarar gördüğü, etkilendiği bir manzaraya denk düşüyordu. Sanayi devriminden sonra, bu ilişki, yavaş yavaş tersine döndü. Bilhassa, İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, riskler, artık, insandan, insan faaliyetinden kaynaklanmaya başladı; yani, özetle, 20. yüzyılın ikinci yarısından sonra, insan soyu, uygar insan, doğrudan bir gezegen riski ortaya çıkarmış bulunuyor. Dolayısıyla, kapsamlı sanayileşme ile birlikte, insan toplumlarıyla küresel ekosistem arasındaki geçerli denge ve ilişki eşiği aşılmış ve yeni bir dönem başlamıştır. Bu kirlenme ve çevre bozulması biçiminde tezahür etmektedir. Canlı hayvan ve bitki türleri yok olmakta, gıda üretimi altüst olmakta ve yetersiz kalmakta, radyoaktif atıklar, yüzlerce hatta binlerce yıl insanların yaşamını olumsuz etkileyecek bir biçimde atmosfere, suya ve havaya karışmakta, sonuç olarak atmosferin kimyasal kompozisyonu değişmektedir.

Öte yandan, ormansızlaşma ve tarımsal ürünlerdeki durum, sanayileşme, kentleşme ve beslenme, önemli bir sorun olarak kendisini dayatmaktadır. İklim değişikliğine neden olan süreçler ve eğilimler, tehlikeli bir eşiğe doğru hızla yaklaşmakta olduğumuzu haber veriyor. Bir başka sorun da, hızlı nüfus artışıyla ilgilidir (Başkaya, 1996, s.14).

“Sürdürülebilir Kalkınmanın” ilk ve temel yaklaşımı sanayi ve üretimden kaynaklanan etkilerin sonraki nesillerin ihtiyaçlarından tüketilmeyecek şekilde organize edilmesidir. Bu temel yaklaşım; sanayi ve iş dünyasının önemli konuları olan ekonomi,

ticaret, iç ve dış pazar koşulları kadar siyaset ve bürokraside de sürekliliği ve tutarlılığı gerekli kılmaktadır. Türkiye’de sanayi ve dış iş dünyası açısından sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin önündeki en önemli engel, son derece değişken seyreden ve önemli (finansal ve siyasal) riskleri içinde barındıran Türk ekonomisi olmuştur. Bu sorunların en önemli göstergelerinden biri de öncelikli olarak istikrar ve güven ortamını isteyen yabancı sermaye yatırımlarındaki düşüklüktür. Bu açılarından bakıldığında sürdürülebilir kalkınmada iş dünyası ve sanayinin önündeki önemli engellerin, ağırlıklı olarak ekonomiden ve özellikle iç pazarın değişken yapısından kaynaklandığı açıktır. Bu istikrarsızlıklar, doğal afetler, Türkiye coğrafyasının getirdiği bölgesel ve barış sorunları ile birleştiğinde, dış etkenlerinde tesiri ile Türkiye’deki piyasaları olumsuz etkilemiş ve sürdürülebilirlik konusunun karşısına önemli bir engel olarak çıkmıştır.

Türkiye’nin iş gücü, istihdam, istihdamın sektörel dağılımı, ücretler ve ücretlerin gelişimi “sürdürülebilir kalkınmanın” sosyal boyutları ile yakından ilgilidir. Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye nüfus yapısı genç, nüfus artış hızı hala yüksek ve düşük eğitim düzeyi ile karakterize edilebilir. Ancak, Türkiye nüfusunun artış hızındaki kararlı azalma eğilimi, yüksek ve orta öğretim oranlarında gerçekleşmekte olan kararlı artış, işgücü, kapasitesi yüksek bir yapıya bürünebileceğini göstermektedir (Metin; Tuğlular, 2002, s.59–65).

Sürdürülebilir kalkınma kavramı hemen gelecek kuşakları hatıra getirmektedir. Yani kaynakların bugün tüketilmesi, çevrenin bugün kirletilmesi yarınki kuşaklara karşı haksızlık olmamakta mıdır? Brundtland Raporu; bugünkü kuşaklar ile gelecek kuşaklar arası eşitlik kavramını geliştiriyor. Zaten tanımından da bu sonuç çıkmaktadır. Yani hem bugünkü kuşakların hem de gelecekteki kuşakların kullanımı esas alınmaktadır. Ancak, kalkınmakta olan ülkelerde bu tür bir ayırım bir noktada anlamını yitirmektedir. Bu ülkelerde fakirlik, insanları kendini yenileyebilme yeteneğinden daha hızlı kullanmaya zorlamaktadır. Tarım, ormancılık, balıkçılık ve madencilik faaliyetleri kalkınmakta olan ülkelerin milli gelirinin üçte birinden fazlasını, istihdamın üçte ikisinden fazlasının ve ihracatlarının yaklaşık yarısını oluşturuyor. Kalkınmakta olan ülkelerin nüfusları, son 15 yılda 1 milyar artış gösterdiğine göre bu kaynaklara bağımlılıkları çok büyüktür. Buna

karşılık Batı Avrupa toplam nüfusunun 2025 yılında bugünkünden az olacağını hatırlatmakta yarar var. Kenya'nın ise nüfusu bugünkünün üç misli olacaktır.

Ucuz ulaşım, ısınmaya ve elektrikli araçların getirdiği rahatlığa alışmış bir dünyada insanları, enerjiye daha fazla ödemeye veya daha dikkatli kullanmaya ikna etmek çok zor olacaktır. Halbuki yaşadığımız küçük çevrelerdeki kirliliklerden atmosferdeki karbondioksit birikiminin neden olduğu global sorunlara kadar enerjinin sorumluluğu yadsınamaz. Bunlardan birine karşı getirilen çözüm önerileri bir başka yerde başka sorunlar yaratmaktadır. Herhalde korumayı düşünmeye başlamakla çözüme ulaşma yönünde adım atılmış olacaktır.

Orta ve uzun dönemde ise, bu mümkün görülmemektedir. Gelişmiş ülkelerde bile kirlenmiş, tahrip edilmiş çevre ekonomik büyümeyi yavaşlatmaktadır: Temiz bir çevre; otomobile sahip olma, kaliteli hastaneler ve eğitim tesisleri gibi, yaşamın ayrılmaz bir parçasıdır. Doğal kaynak stokları ve teknolojinin ulaştığı seviyeler göz önüne alındığında; teknolojinin insanlığın yanında olduğu anlaşılır. Fakat çevrenin kirlenmesi, önümüzdeki yıllarda çevreyi en önemli konular arasına çıkaracaktır. Bu, belki ekonomik büyümenin bir miktar azalmasını gerektirebilir (Fisunoğlu, 1991, s.11–18).

Kalkınmanın sürdürülemezliğinin semptomları, dört grup altında toplanabilir. Bir tanesi, kirlenmedir. Kirlenme şunlardan oluşuyor: Sera etkisi ve onun neden olduğu küresel, (global) iklim değişikliği, atmosferin ısınmasına bağlı olarak Ozon tabakasının zayıflaması. Asit yağmurlarına neden olan gazlar, zehirli atıkların neden olduğu kirlenme.

İkincisi, yenilenebilir kaynakların azalması veya zayıflaması, canlı türlerin yok olması -ki, bunlar küresel planda ortaya çıkıyor- tarımsal toprakların kullanımındaki değişiklikler, sürdürülemez, devam ettirilemez hasat, toprağa aşırı yüklenmeden, aşırı kullanımdan ileri gelen, ayrıca iklim değişikliğine bağlı olumsuzluklar. Küresel ve bölgesel ormansızlaşma. Bu da tarımsal toprakların kullanımındaki değişiklikler, nüfus baskısı, uygun olmayan toprakların gıda ve başka amaçlarla kullanılması, ekilebilen toprakların kötüleşmesi, suların azalması ve kirlenmesi, burada suların aşırı ve yanlış kullanılmasıyla ilgili bir durum söz konusu. Birçok nehrin şimdi suları azalıyor, en

büyük nehirlerin suları azalmaya devam ediyor. Balık türlerinin yok olması, balık neslinin azalması; bu durum da, aşırı avlanma, kirlenme, balık yataklarının tahribinden kaynaklanıyor.

Üçüncü grup emareler de şunlar: bir dizi yenilenemez kaynağın tükenmeye yüz tutması, en açık örnekler madenlerin ve fosil yataklarının tükenmesidir.

Dördüncü grup emareler de, şehirlerdeki trafik tıkanıklığı, gürültü vs.

Sürdürülebilirliğin temel anlamı, az çok belirsiz bir gelecekte, insan ve toplum varlığının sürekliliğini sağlamaktır; yani, bu Brundtland Raporu'ndan biraz farklı bir tanım oluyor. Oysa bugünkü eğilimler ve süreçler böyle bir iradenin, yeteneğinin mevcut olmadığını ortaya koyuyor; yani, bugünkü süreçler devam ettikçe sürdürülebilirlik mümkün değildir.

Her ulus içerisinde ve uluslararası düzeyde, asgari bir sosyal adaletin varlığını gerçekleştirmek lazım: her ulus içerisinde ve uluslararası düzeyde, asgari bir sosyal adaletin varlığını gerçekleştirmek lazım. Bunun, bir de gelecek nesillere dönük yanı var. Yani, demek ki, etik sorunda iki yan var. Birincisi halen var olan toplum içerisindeki, toplumlararası dengersizlikleri ortadan kaldırmak veya asgariye indirmek; ikincisi de aynı duyarlılığı gelecek nesillere dönük olarak da taşımak. (Başkaya, 1996, s.15–18).

1.1.3. Sürdürülebilirlik Kavramı ve İnsan

Hızla artan dünya nüfusu ve doğal çevrenin yok edilmesi tehlikesi, uluslar arası ortamda çevre kirliliğinin çözümüne ilişkin artan endişeler uluslar arası çözüm yolunda örgütlenmeye yönlendirmiştir. Ulusların gündeminde sürdürülebilir kalkınma kavramı yer almaya başlamıştır.

Sürdürülebilir kalkınma kavramı iki kısımda ele alınabilir. Birinci kısımda “ihtiyaçlar”, ikinci kısımda ise çevrenin günümüzde ve gelecekteki talepleri karşılayabilme gücüne teknolojiden kaynaklanan “sınırlamalar” bulunmaktadır. Diğer bir deyişle sürdürülebilir kalkınma, insan sağlığını ve doğal dengeyi koruyarak sürekli bir ekonomik kalkınmaya imkan verecek şekilde doğal kaynakların akılcı bir şekilde

yönetimini sağlamak ve gelecek nesillere yakışır bir doğal, fiziki ve sosyal çevre bırakmak yaklaşımıdır. Böyle bir yaklaşım kalkınmanın her aşamasında küresel anlamda ekonomik ve sosyal politikaların çevre politikaları ile birlikte ele alınmasını gerektirmektedir (www.biibf.comu.edu.tr/daltunbasmakale.pdf).

Kentleşme, kentsel yaşam ve demokrasi ilişkilerinin giderek önem kazanmaya başladığı günümüzde, insanın, yurttaş ve kenttaş olarak sorumlulukları da giderek çoğalıyor. Kentler işlevlerini ancak halkın katılımını sağladıkları ölçüde yerine getirebilirler. Yurttaş olabilmenin ön koşulu, gerçek bir kentlilik bilincine sahip olabilmektir (Keleş, 1993, s.62).

Sürdürülebilir kalkınma kavramının, merkezine insanı koyması ise, hangi insan sorusu saklı kalmak kaydıyla, geleceğin insanlığının adına doğanın kontrol edilmesi gerektiğine ilişkin bir amaca işaret etmektedir. Dolayısıyla, insan ile doğa arasındaki fiili gerçekliğin temsil şemasına hakim olan hiyerarşik yapının korunması talep edilmektedir.

Öte yandan, bizzat daha da etkili bir biçimde denetlenen doğanın, zamanla insanın denetlenmesini, kontrol altında tutulmasını sağlayan bir diğer boyut olma özelliğinin sürdürülmesi istenmektedir (Göksu, 1996, s.11).

1.1.4. Sürdürülebilir Bir Dünya

Sürdürülebilir kalkınma konusunun ortaya çıkışında 1987’de yayınlanan Ortak Geleceğimiz raporu veya Brundtland Raporu çok etkili oldu. Çevre sorunlarının kalkınma bağlamında tartışılması elbette bu raporla başlamadı. Fakat raporun kalkınma ile çevre sorunları arasındaki bağlantıyı kurarken yaptığı “gelecek kuşakların yaşam standartları olanaklarını azaltmadan bugünkü kuşakların yaşam standartları olanaklarını azaltmadan bugünkü kuşakların yaşam standartlarını sürdürebilme” gibi bir tanım, sürdürülebilir kalkınma kavramında hareket noktasını oluşturdu. Raporun bu tanımının en önemli uzantısı, kuşaklar içi adalet sorusunun kalkınma sürecinin odak noktası

haline gelmesidir. Bu rapor, özellikle kuşaklar içi ve kuşaklararası mekansal ve grupsal adalettir.

Dünya Bankası 1992 raporuna göre, Brundtland Raporu'ndaki ve daha sonra ortaya konan dokümanlardaki yaklaşım doğrudur ve haklıdır. Fakat insanlığın serveti sadece doğal kaynaklardan oluşmuyor. Bu servet doğal, beşeri ve fizik sermayeyi ve hepsinin yararlandığı teknoloji bilgisini kapsıyor. Bugünkü kuşakların gelecek kuşaklara bırakacağı servet bütün bunların toplamından oluşuyor.

Dünya Bankası'nın kuşaklar içi adaletsizliğe bakış açısı gelir ve servetlerin sınıflar, toplumsal katmanlar, gruplar, mekanlar arasında eşitsiz dağılımı ile ilgilenmemektedir. İlgili alanı "yoksulluk" ile sınırlandırılmıştır. 1992 raporuna göre, yoksullar hem çevre hasarının kurbanları hem de çevre hasarını yaratan suçlulardır. Yoksullar bir takım kötü yakıtlarla evde ısınmak ve yemek pişirmek durumunda kaldıkları için çok ciddi ev içi hava kirliliğine maruz kalmakta, kirli su kullanmak ve temiz veya kirli suyu çok uzaklardan taşımak zorunda kalmakta, bozulmuş ve verimsizleşmiş toprakları ekmeye mahkum kalmakta, yani kısacası çevre sorunlarının kurbanları olmaktadır. Öte yandan, yoksulluklarını aşmak, hayatını devam ettirmek için toprağı ve su kaynaklarını kötü kullanmakta, ormanları tarım alanı açmak ve ısınmak için yakmakta, kentlere göçerek kent çevrelerini işgal etmekte ve kentlerde de çevre sorunlarını arttırmaktadırlar.

Çevre sorunlarını azaltmanın en önemli yollarından birisi, yoksulları yoksulluktan kurtararak çevreye zarar vermelerini önlemektir. Yoksulluğı azaltmayı hedefleyen bir kalkınma stratejisi aynı zamanda kalkınma ile çevreyi bağdaştırmayı mümkün kılacaktır.

Fakat aynı zamanda, Dünya Bankası yoksulluğı azaltmanın maliyetini asgariye indirmenin de yollarını arıyor ve "piyasaya dost" kalkınma stratejisine uygun olarak, bu alanlarda piyasa mekanizmasının daha iyi çalışmasını sağlamanın çözüm olacağını iddia ediyor ve önerilerini bu yönde geliştiriyor. Dünya Bankası'na göre, doğal kaynakların kötüye kullanılmasının iki temel nedeni var ve çözümler bu nedenlerin ortadan kaldırılmasına yönelik olmalı:

- Kaynaklar üzerindeki mülkiyet haklarının tanımlanmamış olması ve
- Değerli doğal kaynakların gerçek kıtlıklarını yansıtmayacak fiyatların oluşumuna izin verilmemesi.

Her iki çözüm önerisi de piyasalaştırma ve liberalleştirme amacını taşıyor.

Yenilenebilir kaynaklarda kıtlık yok, kıtlık olması ihtimali de pek yok. Çünkü bu kaynaklar üzerindeki mülkiyet hakları iyi tanımlanmış ve piyasa fiyatları oluşmuş, piyasalar çalışıyor, alım satım işleri müdahalesiz sürüyor, herkes de bu kaynakları etkin, iktisatlı kullanmaya uğraşiyor. Fakat yenilenemez kaynaklarda daha çok ortak mülkiyet hakim, bu nedenle de aşırı kullanıma, aşırı sömürülmeye açıktır (Arın, 1996, s.22–23).

Dünya Bankası 2025 yılında dünya nüfusunun 8,3 Milyar olacağını tahmin ediyor. İnsan başına refah düzeyinde artış olacağından, artan nüfus sayısına orantılı olarak gereksinimlerde artacaktır.

Sürdürülebilir bir dünya topluluğu olabilmek için en azından aşağıda verilen konuları yerine getirmek zorundayız:

- Yenilenebilir malzeme kaynaklarını tekrar kullanmak ve geri dönüşümü sağlamak (örneğin kağıt),
- Çevre kirlenmesini önlemek ve atıkların azaltılmasını sağlamak,
- Nüfus artışını kontrol etmek.

Öncelikle her bir bireyin “dünya vatandaşı” olarak eğitilmesi önemlidir. Bireylere hayati ve doğayı sevmeyi öğretmeliyiz (Atagündüz, 2001, s.26).

“Kirlenen öder” ilkesi Brundtland Raporu tarafından da açıkça kabul edilmişti. Aslında Dünya Bankası bu ilkeyi kabul ediyor. Fakat burada önemli olan kirlenene ödetmekten ziyade kirlenenin engellenmesi ise, bunu sağlayabilecek yöntem kuralları ve sınırlamalar getirilmesi, yani olay olmadan önce müdahale edilmesi. Fiyatların yükselmesi yoluyla kirlenenin daha yüksek fiyatlar ödeyerek kirlenmenin bedelini ödemesi, aslında “kirlenen öder” ilkesinin uygulamaya geçirilmesinin bir yolu. Bu nedenle, “kirlenen öder” ilkesinin içeriği çok farklı biçimde doldurulabiliyor (Arın, 1996, s.28).

1.2. Sürdürülebilir Kalkınma' da Türkiye'nin Yasal Çerçevesi

Türkiye, son yıllarda çevre sorunlarına eğilmek üzere çeşitli yasal mekanizmaların oluşturulmasında büyük rol katetmiştir. 1982 Anayasası, yurttaşlara sağlıklı ve dengeli bir çerçevede yaşama hakkı tanımırken, 1983'de Çevre Kanunu çıkarılmış ve 1991 yılında Çevre Bakanlığı'nın kurulması ile faaliyetler hız kazanmıştır.

Türkiye'de çevre konusunda ulusal politikalar geliştirme gereği ve düşüncesi ise ilk defa 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre Konferansı'nda ortaya çıkmıştır. Nitekim, 1973 yılında hazırlanan 3. Beş yıllık Kalkınma Planı kapsamında çevre konusu ilk kez ele alınarak, çevre korunması ilişkin tedbir ve düzenlemelerin ekonomik kalkınmayı engellemeksizin mevzuata dahil edilmesi gereği üzerinde durulmuştur. Başlangıçta özellikle yerel yönetimlerce geliştirilen çevresel politikalar böylece ilk kez, ulusal çevre politikası kapsamında gündeme gelmiştir.

1992 yılında gerçekleştirilen Rio Zirvesi'nde ağırlıklı olarak ele alınan ve "sürdürülebilir kalkınmayı" hedefleyen bir yaklaşım ise ilk kez 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı ile benimsenmeye başlamış ve bu şekilde kalkınma planları "sürdürülebilirlik" kavramı ile tanışmıştır. 4. Çevre Şurası'nda oluşturulan "Doğal Hayatın Korunması ve Sürdürülebilir Yönetimi" komisyonunun kurulmuş olması da bunun güzel bir göstergesidir. Rio Zirvesi'nde katılımcı ülkeler, sürdürülebilir kalkınma da dahil olmak üzere, bir ulusal çevre programı geliştirmeyi taahhüt etmiştir. Türkiye'de bu kapsamda çalışmalara başlamış ve 1998 yılında "Ulusal Çevre Stratejisi ve Eyleme Planı (UÇEP)" adlı rapor ortaya koymuştur. Ulusal Çevre Stratejisi ve Eyleme Planı'nın beş ana hedeflerinden iki tanesi sürdürülebilir kalkınmayı esas almaktadır:

- Yenilenebilir kaynakların sürdürülebilir kullanımının teşvik edilmesi,
- Çevre ile ekonomiyi birlikte sürdürülebilir kılacak politika, proje, program ve önerilerin geliştirilmesi.

Sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi için ulusal planlar geliştirmek kadar, uluslararası bir takım anlaşmalara da taraf olarak, sınır ötesi kirliliğin önlenmesi ve

kontrolü yönünde hareket edebilmek adına, Türkiye 1992–2002 yılları arasında Ramsar, Cites, Viyana ve Bazil de aralarında olmak üzere 11 uluslararası sözleşmeye taraf olmuştur.

Türkiye'nin Avrupa Birliğine uyum çalışmaları kapsamında gerçekleştirilmesi planlanan çalışmalar da temelde sürdürülebilirlik ilkeleri ile belirli bir uyumu getirmesi beklenmektedir. Türkiye, tüm diğer Avrupa Birliği müktesebatına olduğu gibi çevre mevzuatına da uyum sağlamak durumundadır.

Bu nedenle, son yıllarda, Avrupa Birliği uyum çalışmaları kapsamında Türk çevre mevzuatında önemli uyum revizyonları yapılmaktadır. Özellikle, çevre kirliliğinin kontrolü ile ilgili yönetmeliklerde ve toplumun bireylerinin yasal müdahale hakkı konularında, Türk yasal mevzuatının Avrupa Birliği müktesebatına uyumlaştırılması gerekmektedir. Ancak, her ne kadar söz konusu uyumlaştırma yapılsa bile, mevcut kurumsal ve teknolojik altyapı kurulmadan ve yapısal fon destekleri olmaksızın, bunların Türkiye'de yaşama geçirilmelerinde zorluklar ortaya çıkacaktır.

Türkiye'de yasal mevzuatın Avrupa Birliği müktesebatına uyumu, sürdürülebilir kalkınma konusunda önemli katkılarda bulunabilecektir. Sürdürülebilirliğin doğru olarak da tanımlanması için, hem mevcut durumun hem de ihtiyaçların ne şekilde gelişebileceğinin en doğru şekilde tespit edilmesi gerekmektedir.

Birlik müktesebatının önemle üzerinde durduğu bir diğer husus da, çoklu ortaklık modelidir. Bu yaklaşımla, çözümlerin merkezîyetçilikten uzaklaşarak, konuyla ilgili tüm tarafların bir araya gelmesi ile oluşturulması hedeflenmektedir. Dolayısı ile çözümler, tarafların ellerindeki verilerin paylaşılması ile daha sağlam temellere oturacak ve farklı görüş ve düşüncelerin de değerlendirilmesi ile oluşturulacak olan ve tabana yayılan ortak görüş, sonuç üretebilir bir yapıya kavuşacaktır. Bu yolla, Avrupa Birliği mevzuatının sürdürülebilirlik kadar önemli olan bir diğer ilkesi olan şeffaflık konusunda da ciddi bir yol alınmış olacaktır (TÇV, 2002, s.51–56).

Türkiye'de yürürlükte bulunan çevre mevzuatı ile Avrupa Birliği'nin çevre mevzuatı arasında yapılan karşılaştırma: Avrupa'nın en genç nüfus yapısına sahip olan ve ulusal gelir artışı hızı itibarıyla en hızlı büyüyen ülkesi durumunda olan Türkiye bir

yandan kitlelerin yığmsal hizmet ve ürün taleplerine karşılık vermek durumunda kalmakta ve bir yandan da bozulma eğilimi içinde giren çevresel değerlerini korumak ve artmak eğilimi içine giren çevre kirliliklerini gidermek sorunu ile karşı karşıya bulunmaktadır (Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, s.37–38).

1.3. Sürdürülebilir Kalkınma’ da Türkiye’nin Durumu ve Sorunları

İnsanlık küresel ısınma ve iklim değişikliğinin yaşam koşullarını kısıtladığı, kuraklığın kalıcılaşmaya başlayıp çölleşmenin hızlandığı bir dünya ile karşı karşıyadır. Önemli ölçüde; denetimsiz sanayileşme, çarpık kentleşmenin yol açtığı sorunsalın odağında, başta toprak olmak üzere doğal kaynak ve olanaklar bulunmaktadır. Bu nedenle; kalkınma-doğal kaynak dengesini gözeten sorumlu gelişme yaklaşımları, “yaşamın sürdürülebilirliğinin” temel ön koşulu haline gelmiştir. Böylesi yeni bir yaklaşım kapsamında toprak, korunarak verimli kılınması gereken doğal kaynak bütününün, en belirleyici ve öncelikli öznesini oluşturmaktadır.

Önce toprak kaynaklarının sorun alanı ve sorunlarının saptanması, bunlarla yol açan etkenlerin irdelenmesi ve konuyu bu bütünlükle gören bir anlayışla kaynak koruma ve yönetim önermelerinin geliştirilmesi gerekir.

Ekonomik kalkınma ve toplumsal gelişme sürecinde, etkinlikle kullanılması gereken politika araçlarının başında “doğal üretim kaynaklarının korunması-gelişimi ve verimli kullanılması” işlevi gelmektedir.

Toprak kaynaklarıyla ve sorunlarıyla ilgili önce iki önemli noktanın altını çizmek gerekmektedir.

Bunlardan birincisi, “toprağın, diğer kaynaklara göre yenilenmesinin son derece zor ve çok uzun bir süreci gerektirdiği ya da özet bir anlatımla üretilmesinin olanaksız olduğu” somut gerçeğidir.

İkincisi ise her anlamda bir kısıt olan bu olumsuzluğun yalnızca ülkemize özgü olmadığı, evren genelinde yaşanan ve giderek hızlanan bir olumsuzluk olduğu, hususudur.

Doğal kullanım yeteneği ve gücü kısıtlı olan toprak kaynakları gerek dünya genelinde gerekse Türkiye özelinde çok ciddi bir yitim ve yok olma süreciyle karşı karşıyadır. Doğal yapıdan, çeşitli kullanım yanlışlarından ve gerekli önlemlerin alınmamasından kaynaklanan sorunlar, insanlığın geleceğini çok açık olarak tehdit etmektedir.

Toprak kaynaklarına yönelen ve kaynak üretkenliğini azaltan olumsuz bir başka süreci de kirlenme oluşturmaktadır.

Kentsel atıklar, endüstri kaynaklı gaz, sıvı ve katı atıklar, yanlış-yoğun-bilgisiz tarım kimyasallarının kullanımı gibi nedenlerle, topraklar, su kaynakları ve bitki örtüsü giderek kirlenmektedir.

Kamu yönetiminin toprak kaynaklarının korunması ve iyileştirilmesine yönelik, planlayıcı, yönlendirici, altyapı oluşturan, destekleyici, eğitici, araştırmacı, teknoloji aktarıcı ve benzeri işlevleri günümüz için de, gelecek için de zorunlu bulunmaktadır.

Türkiye; gelecek kuşaklarının sağlıklı yaşamını, insan odaklı ve sürdürülebilir yaşam öncelikli gelişme stratejilerini, bu yoksul-yorgun-sancılı toprak kaynağını verimli kılarak gerçekleştirmek durumundadır.

Böylesi ulusal bir sorumluluk yaklaşımının ön koşulu, sürdürülebilir yaşamı amaçlayan, verimlilik temelinde üretkenliği öngören doğru dengeli bir gelişmeci bakış açısını oluşturmaktadır. Tanımlamaya çalışılan gelişme stratejisi kapsamında, doğal kaynakları koruyarak, verimli kılmanın olmazsa olmaz bir temel zorunluluk olduğunun ayırtına varmak, bilincine erişmektedir. Bu tür bir anlayışın öncelikli gereği ise doğal kaynakların bütününe kavrayan bir koruma ve yönetme yaklaşımı ile önce toprağı koruyarak yönetmek ve bunu sağlayacak hukuksal ve yönetsel düzenlemeleri gerçekleştirmektir (Gürbüz, 2005, s.54–80).

Kentlerin belli kesimlerinde yer alan tarihsel ve mimari değerleri yüksek yapıtlarla anıtların ve doğal güzelliklerin, kentte bugün yaşayanlar kadar gelecek

kuşaklarında yararlanması için her türlü yıkıcı, saldırgan ve zararlı eylemler karşısında güvence altına alınması gerekir (Keleş, 1998, s.93).

Sürdürülebilir kalkınma sabit bir uyum değil, daha çok girişimdir. Bu değişim içinde kaynakların işletilmesi, yatırımların yönlendirilmesi, kurumsal değişimler, hem bugünün gereksinimleri ile, hem de gelecek nesillerin gereksinimleri ile tutarlı olmalıdır. Bu sürecin uygulanması, yeni görüşlerin geliştirilmesi kolay olmayacaktır. Çok sert kararları gerektirir. Başarının ana faktörünü siyasi idare oluşturmaktadır.

Dünya düzeyinde üretimi arttırmak için özendirici yöntemlere ihtiyaç vardır. Kar ve ticaret avantajları küçük çiftçiler lehine çevrilmelidir. Sanayileşmiş ülkeler, üretim fazlalarını ortadan kaldırmak için bugün uyguladıkları sistemleri değiştirmelidirler, haksız rekabetleri azaltmalıdırlar. Ekolojik yönden sağlam ve geçerli tarımsal uygulamaları teşvik etmelidir.

Çevrenin tahribi, besin yetersizliğini ve kıtlıklarını daha sık ve ciddi olarak oluşmasını etkilemektedir. Bu nedenle besin tedarikindeki mevsimden mevsime ortaya çıkan dalgalanmaları önlemek için sürdürülebilir tarımsal gelişmeye önem vermek gerekiyor.

Türkiye'nin sorunu; sürdürülebilir tarımsal üretim yapabilmesine karşılık kaynakların geliştirilmesini sağlayarak, kaynak tabanlarının tahribini önleyerek, tarımsal kalkınma ve üretim artışı ile kaynakların korunmasını birlikte yürüten bir sürdürülebilir kalkınma sürecindeki darboğazlardır.

Türkiye'de çeşitli nedenlerle toprak kaynakları, tabanı bilerek veya bilmeyerek, tahrip edilmektedir. Yanlış tarım tekniklerinin uygulanışı, iklim topografik faktörler vb. nedenlerle, erozyonla büyük çapta toprak kaybı tarımın ana kaynağını tahrip etmektedir. Yılda milyonlarca ton toprak denizlere taşınmaktadır.

Su kaynaklarımızın korunması, taşkınların önlenmesi, sulama, elektrik enerjisi üretimi, sanayi ve şehirselleştirmelerin karşılanması v.b. açılardan kaynakların baraj, gölet v.b. tesislerle kontrol altına alınması ve hizmete sokulması için yapılan fiziki tesisler hızla gerçekleştirilmektedir. Türkiye'nin su potansiyeli olarak geliştirilmesi

gereken geniş olanakları vardır. Ancak, geliştirilen kaynakların artan nüfus ve kalkınma ihtiyaçlarımızı karşılayabilmesi için, iyi işletilmeleri ve korunmaları gerekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma ilkeleri açısından su kaynaklarının kullanımında, suların kirlenmesinin önlenmesi, suyun tasarruf edilerek kullanılması, sulamadan doğabilecek toprak kirlenmeleri ve çoraklaşmaya neden olunmaması gibi boyutları da bulunmaktadır.

Toprak kaynaklarımızın erozyon tehlikesinden korunması, su depolama ve yağışlardan daha çok yararlanılabilmesi, yeryüzündeki biyolojik yaşantının sürdürülmesi için büyük görevleri olan yeşil örtünün korunması ve geliştirilmesi, dünya için olduğu kadar Türkiye için de yaşamsal önemi olan bir boyutu oluşturmaktadır.

Türkiye için gerekli kısa, orta ve uzun süreli önlemlerde mutlaka alınmalıdır. Kalkınma ve çevre korumanın birlikte ele alınması ilkesi göz önünde tutularak sürdürülebilir planlama ve uygulama anlayışı uygulamaya geçirilmelidir.

Türkiye'nin ekonomik kaynaklarını geliştirdikçe, kaynakların korunmalarını ve sürekliliğini sağlayacak önlemlere de daha fazla kaynak ayırma olanakları bulacaktır. Önemli olan kaynakların kullanılması ve korunması için görevli kuruluşların fonksiyonel hale getirilmesi ve kaynakların önemlilerini kullanan üreticilerimizin güncel uygulamalarında kaynakların korunması için gerekli üretim ve kullanma tekniklerini uygulayabilmelerinin sağlanmasıdır. Bu da, bu konularla görevli kamu kuruluşlarının, önce bu amaçlara dönük olarak reorganize edilmeleri ve etkili çalışabilmeleri için desteklenmelerini gerektirmektedir.

Sürdürülebilir kalkınmanın temelinde kaynakların korunmasının ve yenilenmesinin yattığı unutulmamalıdır. Kaynakların sürekli olarak korunarak değerlendirilmeleri, özellikle yenilenebilen kaynakların kendilerini yenileme sınırları aşılmadan kalkınmaya destek olabilmeleri, çevreyi koruyan kalkınma felsefesinin esasını oluşturur.

Ortak Geleceğimiz Raporu'nda da belirtildiği gibi doğal kaynakların korunarak işletilmesi ekonomik kalkınma sürecinin düzeyi ve başarısı ile yakından ilgilidir. Özellikle kaynaklara yoğunlukla yüklenen artan nüfusun milli gelirden alacağı payın

yükseltilmesi politikaları, bir yandan sosyal adaleti sağlayacak, daha önemlisi de kaynakların tahribini önleyecektir (Sönmez, 1991, s.29–37).

1.4. Sürdürülebilir Kentsel Planlama

Kalkınma ile “sürdürülebilirlik” sözcüğünün bir araya getirilmesi ve birçok eski söylemin bu yeni ifadesinin temel ilkelerinin tartışılması 1970’li yılların ilk yarısında hız kazandı. Özellikle 80’li yıllarda, dünyada bir yandan yeni dünya düzeni, globalleşme ve sosyal devlet anlayışını ortadan kesinlikle kaldırmaya yönelik yapısal uyum programları hayata geçirilir ve dayatırken, bir yandan da sürdürülebilir kalkınma anlayışının genel kabul görmesine çalışılması ve bu çerçevede dile getirilen hedeflere ulaşma gayretlerinin bağdaştırmak zordur (Erim, 1996, s.30).

1987’de yayınlanan “Ortak Geleceğimiz” (Brundtland Raporu) ile önemli boyut kazanan ve gelişmenin çevrenin gözardı edilmeden gerçekleştirilmesi ilkesine dayanan sürdürülebilir gelişme dünyada yankı bulmuştur. Bu anlamda planlama anlayışı kaynakların etkin kullanımını, kültürel mirasa saygıyı, tarım dostu olmayı gerektirmektedir (Ercoşkun, 2005, s.530).

Brundtland Raporu’nda sürdürülebilir kalkınma tanımına göre; “gelecek kuşakların kendi ihtiyaçlarını karşılayabilme olanağından ödün vermeksizin bugünün ihtiyaçlarını karşılayabilecek kalkınma.” 19. yüzyılın ikinci yarısında ABD’de gelişen koruma hareketinin ana fikirlerinden, ana söyleminden gelmektedir.

“Çevre duyarlılığı”nın ilk çıkış noktası sayabileceğimiz “koruma” kavramının özünde bir “planlama” anlayışı içermesi, İngiltere’de başlayıp diğer Batı ülkelerine yayılan ve doğal kaynakların korunabilmesi kaygısından yola çıkan bir “kent planlaması” işlevini ortaya çıkartmıştır (Erim, 1996, s.32).

Çevrenin planlanmasında temel amaç mirasın korunması, değerlendirilmesi ve geliştirilerek gelecek kuşaklara iletilmesidir. Kentlerin gelişimini gerçekleştirebilmek için öncelikle katılımcı, dinamik bir planlama ile kentsel ölçekte ayrıntılı projeler

üretmek gerekmektedir. Planlamada olduğu gibi uygulamada da halkın katılımı sağlanarak onları da kentsel sorunların çözümüne ortak ederek bilgilenmelerine ve bilinçlenmelerine olanak tanınmalıdır (Eruzun, 1992, s.61).

Dünya üzerinde ekolojik açıdan, gerek diğer türlerin, gerek insan türünün yaşamının devam edip edemeyeceği tartışmasından çıkmıştır sürdürülebilirlik kavramı. Kalkınma konusu, tam tersine yavaşlatılması, durdurulması, azaltılması gereken bir kavram değil, bir an önce hızla tamamlanması gereken bir kavramdır. Çünkü bütün bu sürdürülebilirlik endişesinin altında, asıl olarak dünya nüfusunun hızla artışı yatmaktadır (Ataman, 1996, s.55).

Sürdürülebilirlik kavramında ana tema, kaynak kullanımının azaltılmasıdır. Mevcut yenilenebilir kaynakların kullanımını kısıtlamak, yenilenebilir kaynakların ise aşırı kullanımının engellenerek bu kaynakların sürdürülmesi açısından bir dengenin sağlanması görüşüne dayanmaktadır (Eraydın, 1996, s.51).

Sürdürülebilirlik en basite indirgenmiş biçimiyle bir büyüme oranına dayanır. Bu büyüme oranı yenilenebilir kaynaklar için, yenilenebilir orandır. Gelecekteki üretimi bugünkü düzeyde sürdürülebilirlik ancak kaynak stokunun sabit tutulması ile mümkündür. Bu da büyüme oranının yenilenebilir oranı ile sınırlanması demektir.

Plan, eldeki kaynaklarla belli hedeflere ulaşmak için kullanılan araçlar, kurallar, yöntemlerdir. Planlama süreçleri değişik aşamaların bütünleştirilmesi ile tamamlanır.

Sürdürülebilir bir büyüme için hem proje ölçeğinde çevresel etki değerlendirilmesinden başlayıp, makro ölçekte çevre stratejisi ve nazım plana uzanan planlama sürecinin bütün aşamalarının gerçekleştirilmesi ve bunlar arasında dikey bütünleşmesinin sağlanması, hem de bu sürecin her aşamada iktisadi planlama süreci ile bütünleştirilmesi gerekiyor.

Bütün koşulların yerine getirildiği bir planlama süreci içinde bir sürdürülebilir kalkınma gerçekleştirilebilir. Ancak bunun için; hem ulusal hem de uluslararası düzlemde kaynak dağılım mekanizmalarının, üretim ve dönüşüm ilişkilerinin sürece uygun olması gerekir (Sonat, 1996, s.58–63).

Planlamanın bugünkü hedefi, yerel kaynak ve değerlerin korunarak geçmişten geleceğe taşındığı, sürdürülebilir kentleşme doğrultusunda bir çerçeve oluşturmaktır.

Daha kontrollü akıllı, sürdürülebilir olması gereken geleceğin kentlerini planlamak gerekmektedir.

Sürdürülebilir gelişme sürdürülebilir ve kentsel planlama, bir kaynak olarak çevrenin tüketilmesi ve yitirilmesine önem vermeden kullanımına karşı geliştirilen bir planlama anlayışıdır. Böylece çevrenin sadece o dönem kullanıcılarına hitap edecek ve en çok yarar sağlayacak değil, fakat aynı zamanda çevresel kaynakların gelecek nesiller tarafından da kullanım hakkını gözetilen çağdaş bir değerlendirmedir.

Türkiye’de çevre duyarlı bir kültür oluşturmak için sürdürülebilir kent planları hazırlanmalıdır. Bunu için yasal çerçevenin hızla ekolojik açıdan revize edilmesi, ülke politikalarında sıkı ve denetleyici düzenlemelere gidilmesi gerekmektedir. Her planın kentsel gelişimi kontrol etmek üzere ulusal-yerel komisyonlar ve yönetim örgütleri kurulmalıdır. Bu örgütler rehberler dağıtarak eğitime katkılar yapmalıdır. Ulusal düzeyde çalışmalar başlatılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır. Doğal hayatın korunması ve sürdürülebilir yönetimi için yaşam alanı öğelerinin biyolojik ve ekolojik ilişkileri saptanmalıdır. Çalışanların güçlendirilmesi için yönetim planlaması, izleme, çevresel etki değerlendirilmesi, acil eylem planları gibi konularda eğitim programları geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Başta çocuklar ve gençler olmak üzere belirlenen hedef kitlenin medya, eğitim kurumları ve sivil toplum örgütleri gibi kurum ve kuruluşlar aracılığıyla doğa koruma bilinçleri arttırılmalı, doğa koruma faaliyetlerine aktif olarak katılımları sağlanmalıdır. Planlama ve karar süreçlerinde yerel halkın ve sivil toplum örgütlerinin katılımı için çabalar arttırılmalıdır. (Ercoşkun, 2005, s.542-544).

1.4.1. Kentsel Planlamanın Uygulanabilirliği

Kentlerin dinamik bir organizmaya benzediği, zaman içinde sosyo-kültürel, ekonomik, teknolojik ve fiziksel açılardan değişime, dönüşüme uğradıkları yadsınamaz

bir gerçektir. 21. yüzyıl ise, dönüşümün boyut ve kapsamının farklılaştığı bir başka dönemdir. Özellikle 21. yüzyılın ilk çeyreği II. Dünya Savaşı'nın ardından yeni bir yapılanmaya zorunlu kılmıştır. Bu yüzyılın sonlarında, serbest ve esnek sermaye hareketleri ile gündeme gelen küreselleşme, yerelleşme gibi kavramların, toplumun tüm dinamiklerinde etkilileri olduğu bilinmektedir. Ülkemizde de durum diğer ülkelerle benzer özellikler arz etmektedir.

Belde belediyelerinin hızla ortaya çıkıp büyümeleri sonucu, kentsel bozulmaların giderek arttığı dikkat çekmektedir. Sağlıklı kent dokusu, sosyal konfor ve hoşnutluk, sürdürülebilir kalkınma, kültür mirası, doğal miras gibi kavramlar yer almamaktadır.

1992 yılında kabul edilen Avrupa Kentsel Şartı ideal kenti “kentli haklarının korunduğu, en iyi yaşam koşullarının sağlandığı, halka iyi bir yaşam biçiminin sunulduğu, değerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan, eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak birçok sektör ve aktiviteyi bir arada uyum içinde barındıran yer olarak tanımlanırken ve ideal bir kentin, modern gelişme ile tarihi mirasın korunması arasındaki dengeyi kurabilmesi, eskiyi tahrip etmeden yeniyi bütünleştirilmesi ve sürdürülebilir gelişme ilkelerini sağlayabilmesi gibi faktörleri sıralarken ve tüm bunların yanında iyi ve yetkin bir kent yönetimi için yerel yönetimlerde olması gereken vasıfları da sıralarken, Türkiye de bu son derece önemli belgeyi kabul etmiştir (Özden; Kubat, 2003, s.77).

Avrupa Kentsel Şartı'na göre Avrupa'daki yerleşimlerde yaşayan kent sakinleri şu haklara sahiptir; (Ercoşkun, 2005, s.529)

1. Güvenlik
2. Kirlenmemiş, sağlıklı bir çevre
3. İstihdam
4. Konut
5. Dolaşım
6. Sağlık
7. Spor ve dinlenme
8. Kültür

9. Kùltürler arası kaynaşma
10. Kaliteli bir mimari ve fiziksel çevre
11. İşlevlerin uyumu
12. Katılım
13. Ekonomik kalkınma
14. Sürdürülebilir kalkınma: Yerel yönetimlerce ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması ilkeleri arasında uzlaşmanın sağlanmasıdır.
15. Mal ve hizmetler
16. Doğal zenginlikler ve kaynaklar
17. Kişisel bütünlük
18. Belediyelerarası işbirliği
19. Finansal yapı ve mekanizmalar
20. Eşitlik. Özellikle bazı Büyükşehir ve ilçe belediyelerinin, planlama konusundaki kararlara yerel halkın, çeşitli meslek odalarının ve sivil toplum kuruluşlarının katılımını sağlama konusundaki ılımlı yaklaşımları ülkemiz için yeni bir davranış biçimi olarak kendini hissettirmeye başlamıştır.

Kent yenileme, kentlerde sürdürülebilir kalkınmanın sağlanabilmesinde önemli bir araçtır. Sürdürülebilir kalkınmayı sağlamada önemli kentsel alana ilişkin stratejiler kent yenilemenin de hedefleri arasında yer alır.

Yenileme süreci yaşam standartlarının iyileştirilmesine yol açarak, konunun katılımını sağlamak suretiyle, toplumun şehre ilgisinin artmasına olanak tanır.

Ülkemiz koşulları yerel yönetimlerin finansal kaynaklarını güçlendirmeye elvermemektedir. Bu nedenle, yerel yönetimler yeni kaynaklara yönelmek durumundadırlar. Bunun için, tüm dünyada örneğine sıkça rastlanan “ortaklık” modelinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması önerilmektedir.

Yerel yönetimler; merkezi yönetim, yatırım firmaları, yerel halk, esnaf, sivil toplum kuruluşları, meslek odaları, üniversiteler ile katılımı örgütlemelidirler. Bu örgütlemeyi de kamu örgütleri ile toplantılar, geçici iş birlikleri, bilgilendirici toplantılar, oturumlar, anketler, referandumlar, danışmanlık komiteleri ve meclisleri gibi

oluşumlarla sağlanmalıdırlar. Bu çerçevede içinde, bir yandan halkın bilinçlendirilmesi ve bilgilendirilmesi, diğer yandan yatırımcının teşvik edilerek yönlendirilmesi de yerel yönetimlerin temel görevlerinden biridir (Özden; Kubat, 2003, s.78).

1.5. Sürdürülebilir Kalkınma Sürecinde İki Önemli Uluslararası Konferans

Temsili demokrasinin vazgeçilmez kurumlarından biri olan yerel yönetimler kentsel kamu hizmetlerinin görülmesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Hem katılımcı demokrasinin yerleşmesinde, hem de yerel hizmetlerin karşılanmasındaki bu rolleri nedeniyle, yerel yönetimlerin, yönetsel ve siyasal yapının önemli öğelerinden birini oluşturduğunu görüyoruz. Üstelik hızlı kentleşme, bu ülkelerde yerel yönetimlerin önemini daha da arttırıyor.

1980'li yılların başlarında itibaren, dünyanın adım adım içine girdiği küreselleşme döneminin, yerel yönetimler yönünden olumsuz sonuçlar doğuracağına ilişkin kaygılara yer olmadığı kısa sürede anlaşılmıştır. Küreselleşme, yerel yönetimlerin varlığına son vermek şöyle dursun, onları sistemle daha güçlü biçimde bütünleştirerek güçlenmelerini zorunlu kılıyor.

İnsan yığınlarının yeryüzünde daha rahat, gönenç içinde ve insanlık onuruna yaraşır bir yaşam sürdürebilmeleri için, yerel yönetimlerden önemli katkılar beklendiği, toplanan iki uluslararası konferansta da açıkça dile getirilmiştir.

Bunlardan birincisi, 1992'de Rio de Janeiro'da toplanan Dünya Çevre ve Kalkınma Zirvesi (Rio Zirvesi),

İkincisi de, 1996'da ev sahipliğini Türkiye'nin yaptığı II. İnsan Yerleşimleri (Habitat II) Konferansı'dır. Bu toplantılarda benimsenen ilkelerin yaşama geçirilmesini

sağlamak üzere yayınlanan Gündem 21 ve Habitat Gündemi başlıklı eylem izlenceleri, yerel yönetimlere önemli sorumluluklar yüklemektedir (Keleş; Toprak, 2000, 17–18).

1976 Vancouver Konferansı sonrasında, Habitat I'in devlet merkezli çözüm önerilerinin yetersizliği anlaşılmıştır. Yeni stratejide sorumluluk sadece devlete değil, toplumdaki kamusal ve özel tüm aktörlere yüklenmiştir. Yapabilir kılma politikaları benimsenmiş, uluslararası sorumluluklar sadece koordinasyon düzeyine indirgenmiştir. Bu açılım ile 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Konferansında temelde iki metin ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki Rio Bildirgesidir. İkincisi ise, Gündem 21 olarak tanımlanan eylem programıdır. Eylem programı, kısaca çevre üzerinde etkisi olan ve etkilenen tüm kurumlar ve kişilere sorumluluklar yükleyen kapsamlı bir belgedir. Bu nedenle Gündem 21 Vancouver'den farklı olarak devlet merkezli değil, toplum merkezlidir ve çok aktörlü/katılımcı bir yönetim anlayışını öne çıkarmıştır (Keleş; Toprak, 2000, 369–371).

1.5.1. Dünya Çevre ve Kalkınma Zirvesi (Rio Zirvesi)

1992 yılında Rio de Janeiro'da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı, Birleşmiş Milletler Konferansları arasında önemli bir yer tutmaktadır. 1992 Rio Konferansı, insan hakları, nüfus, sosyal gelişme, kadınlar ve yerleşimlerle ilgili olarak daha sonra yapılan tüm Birleşmiş Milletler toplantılarını etkilemiştir.

Rio Konferansı'nda hükümetler, geleneksel kalkınma anlayışını değiştirmeyi amaçlayan Rio Bildirisi, Gündem 21 ve Orman Prensipleri Raporu, İklim değişikliği Sözleşmesi ve Biyolojik Çeşitlilik Sözleşmesini kabul etmişlerdir.

Rio Konferansı'nda alınan kararların uygulanmasının izlenmesi için, Birleşmiş Milletler bünyesinde oluşturulan Sürdürülebilir Kalkınma Komisyonu'nun her yıl düzenli olarak gerçekleştiği toplantılara ek olarak, 1997 yılında New York'ta Rio

Konferansı sonrası gelişmelerin değerlendirildiği Rio+5 Konferansı toplanmıştır. Johannesburg'da düzenlenen Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi ise, Rio Konferansı'ndan sonraki on yılı, sürdürülebilir kalkınma bakış açısıyla değerlendirmeye almayı ve uygulamaya yönelik somut hedefler belirlemeyi amaçlamıştır.

Johannesburg Zirvesi hazırlıkları, hükümetlerin ve diğer temel grupların sürdürülebilir kalkınmanın zorluklarına karşı güçlerini birleştirebilmelerini sağlamak amacıyla, ulusal, alt-bölgesel ölçekten küresele doğru yapılmıştır. Johannesburg'da her düzeyde tartışılacak başlıklar da hükümetler ve temel grupları içeren katılımcı bir süreçle belirlenmiştir. Bölgesel Toplantılar 2001 yılının sonunda, küresel hazırlık toplantıları ise 2002 yılının Haziran ayında tamamlanmıştır.

104 devlet ve hükümet başkanının yanı sıra, resmi heyetler ve sivil toplum temsilcilerinden oluşan 20.000'den fazla katılımcı tarafından izlenen Johannesburg Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi'nden iki tip sonuç çıkmıştır. Hükümetlerin taahhütlerde bulunacağı ve eylem planı olarak uygulamaya koyacağı konular birinci tip çıktılar olarak değerlendirilirken, tüm paydaşların içinde yer alacağı ortaklık girişimleri ikinci tip çıktılar olarak tanımlanmıştır. İkinci tip çıktılar, sorumlulukların sadece hükümetlerce değil, tüm paydaşlar tarafından sahiplenilmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır.

Birinci tip çıktılar kapsamında, "Siyasi Bildirge" ve "Johannesburg Uygulama Planı" resmi belge olarak kabul edilmiştir. İkinci tip çıktılar kapsamında ise, uluslar arası kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları, kamu kuruluşları ve özel sektörün dahil olduğu 200'den fazla ortaklık kurulmuştur. Bunlara ek olarak, yenilenebilir enerji konusunun Johannesburg Uygulama Planı'na istenildiği şekilde yansıtılmadığına inanan Avrupa Birliği ile aralarında Türkiye'nin de yer aldığı 16 ülke tarafından oluşturulan "Johannesburg Yenilenebilir Enerji Bildirgesi"ni yayınlamıştır. 2003 yılı Ekim ayı itibarı ile 80'den fazla ülke Johannesburg Yenilenebilir Enerji Koalisyonu ve Bildirgesi'ne katılmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun, yeni felsefik ve politik tartışmalar yerine somut eylemler ve sonuçlar elde edilmesi beklentisi doğrultusunda düzenlenen

Johannesburg Zirvesi kapsamında, yeni bir uluslar arası sözleşme veya farklı bir oluşum ortaya konulmamıştır. Bu çerçevede; Johannesburg Uygulama Planı'nda temel olarak; yoksullar öncelikli olmak üzere su, sanitasyon ve enerjiye erişimin artırılması, tarımsal verimliliğin geliştirilmesi, tehlikeli atıkların yönetimi, biyolojik çeşitliliğin korunması ve ekosistem yönetiminin geliştirilmesi konularına yoğunlaşmıştır.

Johannesburg Uygulama Planı'nda belirlenen somut hedeflere ulaşılmasında sağlanacak başarı, sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin yerel, ulusal, alt-bölgesel, bölgesel ve küresel düzeyde hayata geçirilmesinde kritik öneme sahiptir. Bu başarı ise, ancak ve ancak tüm paydaşların üstlerine düşen sorumluluklarını yerine getirmesi ve "ortaklık" yaklaşımının her düzeyde uygulanması ile mümkün olabilecektir (Pepe, 2004).

1.5.1.1. Rio Deklarasyonu

Dünya Zirvesi sırasında Türkiye tarafından kabul edilen belgelerden biri olan Rio Deklarasyonu çevre ve kalkınma konusunda ülkelerin hak ve yükümlülüklerini kapsayan bir ilkeler listesidir.

Rio Deklarasyonu sanayileşmiş ülkelerin gelişme yolundaki ülkeler arasındaki uzlaşmanın sonucudur. Aslında sanayileşmiş ülkeler, Stockholm Deklarasyonu'nu yeniden onaylayan ve gezenin korunması gereğini vurgulayan kısa bir ifadeden yanaydılar. Gelişmekte olan ülkeler ise, kendi özel ihtiyaçlarına, özellikle ülkelerin kalkınma haklarına ve finansman ve teknoloji ihtiyaçlarına işaret eden ve mevcut çevre sorunlarından büyük ölçüde gelişmiş ülkelerin sorumlu olduğunu vurgulayan detaylı bir belgeden yanaydılar.

Çevre ve kalkınma konularında 27 temel ilkedен oluşan Rio Deklarasyonu, Dünya Zirvesi'nde ülkelerin Devlet ve Hükümet Başkanları tarafından onaylanmıştır. Rio Deklarasyonu hukuki olarak bağlayıcı olmamakla birlikte, Birleşmiş Milletler İnsan

Hakları Deklarasyonu'nda olduğu gibi, Hükümetlere politik bir yükümlülük getirmektedir (T.C. Çevre Bakanlığı, 1998, s.48).

Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı 3–4 Haziran 1992 tarihleri arasında Rio de Janerio'da bir araya gelerek;

16 Haziran 1972 Stockholm'de kabul edilen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı Deklarasyonu'nun teyid edilerek;

Yeni ve tarafsız global bir ortaklığın kurulabilmesi için devletler toplumun anahtar sektörleri ve insanlar arasında yeni işbirliği düzeylerinin yaratılması hedefiyle;

Bütün toplumların kendi ilgi alanlarını dikkate alan global çevre ve kalkınma sistemini koruyan uluslar arası antlaşmalar için çalışarak;

Dünyanın birbirinden ayrılmayan ve bir bütün olan doğasını tanıyarak;

Bildirmektedir ki;

İlke–1: Sağlıklı Hayat Hakkı

İnsanlar sürekli ve dengeli kalkınmanın merkezindedir. Doğa ile uyum içerisinde sağlıklı ve verimli bir hayat hakları vardır.

İlke–2: Yetki ve Sorumluluk

Devletler, Birleşmiş Milletler Şartı ve Uluslar arası Hukuk Prensipleri doğrultusunda, kendi çevre ve kalkınma politikalarına uygun olarak kendi doğal kaynaklarını kullanma hakkına sahiptirler ve kendi yetki ve kontrol dahilindeki faaliyetlerin diğer ülkelere zarar vermemesi sağlamakta sorumludurlar.

İlke–3: Kalkınma Hakkı

Mevcut ve gelecekteki nesillerin kalkınma ve çevre ihtiyaçlarının eşit olarak karşılanabilmesi için kalkınma hakkı tamamlanmalıdır.

İlke–4: Çevreyi Koruyarak Kalkınma

Sürekli ve dengeli kalkınmanın gerçekleşebilmesi için çevre koruma, kalkınma sürecinin entegre bir parçasını oluşturacaktır, ayrı olarak düşünülemez.

İlke–5: Yoksulluğun Giderilmesi

Hayat standartlarındaki eşitsizliklerin azaltılması ve insanların çoğunluğunun ihtiyaçlarının daha iyi karşılanabilmesi amacıyla, sürekli ve dengeli kalkınmanın vazgeçilmez ihtiyacı olan yoksulluğun giderilmesi tüm Devletler ve insanlar işbirliği yapacaklardır.

İlke-6: Gelişen Ülkelere Göre Öncelik

Gelişme yolundaki ülkelere, özellikle az gelişmiş ve çevre konusunda en çok rahatsız olan ülkelerin özel durum ve ihtiyaçlarına özel öncelik verilecektir. Çevre ve kalkınma konularındaki uluslar arası uygulamalar tüm ülkelerin ilgi ve ihtiyaçlarına cevap vermelidir.

İlke-7: İşbirliği

Dünyanın ekosisteminin korunması ve iyileştirilmesi amacıyla Devletler global ortaklık ruhu içinde işbirliği yapacaklardır. Global çevre bozulmasına katkıları doğrultusunda ortak ancak farklı düzeyde sorumluluklara sahiptirler. Gelişmiş ülkeler, kendi toplumlarının global çevre üzerinde yarattığı baskı ve sahip oldukları teknoloji ve finansal kaynaklar doğrultusunda, sürekli ve dengeli kalkınmadaki sorumluluklarını kabul etmektedir.

İlke-8: Üretim-Tüketim-Nüfus

Sürekli ve dengeli kalkınmayı ve insanlar için daha kaliteli bir yaşamı gerçekleştirebilmek için Devletler sürdürülebilir olamayan üretim ve tüketim kalıplarını azaltmalı ve ortadan kaldırmalı ve demografi politikalarını iyileştirmelidir.

İlke-9: Bilgi Alışverişi

Sürekli ve dengeli kalkınma için kapasiteyi güçlendirmek amacıyla bilimsel ve teknolojik bilgi alışverişi ve teknoloji transferi yoluyla Devletler işbirliği yapacaklardır.

İlke-10: Bilgi Edinme ve Katılım

Çevre konuları, bireylerin belirli düzeydeki katılımları ile en iyi şekilde ele alınmaktadır. Ulusal düzeyde, her birey kamu otoritelerindeki çevreyle ilgili bilgilere (tehlikeli maddelere ve faaliyetlere ilişkin bilgiler ve dahil olmak üzere) ulaşabilecek ve karar verme sürecine katılma fırsatına sahip olacaktır. Devletler, bilgileri herkes tarafından elde edilebilecek hale getirerek kamu duyarlılığını ve katılımını kolaylaştıracak ve

destekleyecektir. Acil çözüm ve yeni düzenlemeler dahil olmak üzere adli ve idari uygulamalara etkin geçiş sağlanacaktır.

İlke-11: Mevzuat ve Standart

Devletler etkili çevre mevzuatı oluşturacaklardır. Çevre standartları, idari hedefler ve öncelikler uygulandıkları alanların çevresel ve kalkınmaya ilişkin durumunu yansıtacaktır. Bazı ülkeler tarafından uygulanan standartlar, diğer ilkeler özellikle gelişme yolundaki ülkeler için ekonomik ve sosyal maliyet açısından uygun olmayabilir.

İlke-12: Ekonomik İşbirliği

Devletler destekleyici ve açık bir uluslar arası ekonomi sistemi geliştirmek için işbirliği yapacaklardır. Çevre amaçlı alınan ticaret politikası tedbirleri, uluslar arası ticarete gizli bir sınırlama getirecek nitelikte olmamalıdır. İhraç eden ülkenin sınırları dışında, çevresel hususlarla ilgilenmek üzere tek taraflı eylemlerden kaçınılmalıdır. Sınırlar aşırı ya da global çevre sorunlarına işaret eden çevresel tedbirlerde, mümkün olduğunca uluslar arası oybirliği temel alınacaktır.

İlke-13: Sorumluluk ve Tazmin

Devletler kirlilikten zarar görenler için sorumluluk ve tazmine ilişkin ulusal kanunlar geliştireceklerdir. Devletler, aynı zamanda, sınır aşan olumsuz çevresel etkiler için sorumluluk ve tazmine ilişkin uluslar arası kanun geliştirmek üzere süratli ve daha kararlı bir tavırla işbirliği yapacaklardır.

İlke-14: Atıklarda İşbirliği

Devletler çevreye veya insan sağlığına zarar veren faaliyet ve maddelerin diğer ülkelere transferini önlemek amacıyla etkili bir biçimde işbirliği yapmalıdırlar.

İlke-15: İhtiyat Prensibi

Çevrenin korunması amacıyla ihtiyat prensibi Devletlerin kapasitesi doğrultusunda yaygın bir şekilde uygulanacaktır. Ciddi tehditlerin veya tamiri mümkün olmayan zararların bulunması halinde, bilimsel belirsizlik, önlemlerin alınmasını erteleyebilecek bir neden olarak kullanılmalıdır.

İlke-16: Çevre Maliyetleri

Ulusal otoriteler, kirleten öder prensibini alarak, çevre maliyetlerinin uluslar arası hale getirilmesine ve ekonomik araçların kullanımını geliştirmeye gayret göstermelidirler.

İlke-17: Çevresel Etki Değerlendirmesi

Ulusal bir araç olarak çevresel etki değerlendirilmesi çevreye önemli derecede zarar verici nitelikteki ve uzman ulusal otoritenin kararına bağlı olan faaliyetler için yapılacaktır.

İlke-18: Yardımlaşma

Başta devletlere zarar verecek ulusal çevre felaketleri ve olağanüstü durumlar halinde ilgili devletler derhal uyarılacaktır. Uluslararası topluluk bir felakete uğrayan ülkeye yardım konusunda elinden gelen her türlü gayreti sarf edecektir.

İlke-19: Danışma

Ciddi boyutlarda sınırlar ötesi olumsuz etkiye sahip olabilecek faaliyetler söz konusu olduğunda devletler bu etkilere maruz kalabilecek komşu Devletleri haberdar edecek ve ilgili bilgileri bu Devletlere temin edecek ve bu devletlere zamanında iyi niyet içinde danışacaklardır.

İlke-20: Kadınların Katılımı

Kadınlar çevre yönetiminde ve gelişmesinde önemli role sahiptirler. Bu yüzden sürdürülebilir kalkınmayı başarmak için onların katılımı gereklidir.

İlke-21: Gençliğe Önem

Herkese daha iyi bir gelecek sağlamak ve sürdürülebilir kalkınmayı başarabilmek için dünya gençliğinin yaratıcılığı, idealleri ve cesareti global bir sorumluluğu paylaşmaları yönünden kanalize edilmelidir.

İlke-22: Yerel Halka Destek

Yerli halk ve onların toplumları ve diğer yerel toplulukların bilgileri geleneksel uygulamaları nedeniyle kalkınma ve çevre yönetiminde önemli role sahiptirler. Devletler sürdürülebilir kalkınmanın başarılmasında etkili katılımlarını sağlamak, kimliklerinin ve kültürlerini desteklemelidir ve tanınmalıdır.

İlke-23: Toplumlara Destek

İşgal, baskı ve hüküm altındaki halkların doğal kaynakları ve çevreleri korunmalıdır.

İlke-24: Uluslararası Hukuka Saygı

Doğal olarak savaş sürdürülebilir kalkınmanın yıkımıdır. Bu nedenle, devletler silahlı çalışmalarda çevrenin gözetilmesi amacıyla, uluslar arası hukuka saygı gösterecekler ve gerektiğinde onun daha da geliştirilmesi için işbirliği yapacaklardır.

İlke-25: Barış ve Çevre

Barış, kalkınma ve çevre koruma birbirine bağlı ve bölünmezdir.

İlke-26: Anlaşmazlıkların Çözümü

Devletler, çevresel anlaşmazlıkları Birleşmiş Milletler şartına uygun olarak barışçı yollardan ve uygun yöntemlerle çözeceklerdir.

İlke-27: İyi Niyet

Bu deklarasyon ilkelerinin uygulanmasında ve sürdürülebilir kalkınma alanında uluslararası hukukun daha da geliştirilmesinde devletler ve insanlar iyi niyet ve ortaklık ruhu ile işbirliği yapacaklardır (Kalelioğlu; Özkan, 2000, s.387-392).

1.5.1.2. Gündem 21

İnsanlık, her geçen gün daha fazla sayıda olmak üzere, kentlerde toplanmakta, özellikle 20. yüzyıl, bu anlamda kentler çağı olarak adlandırılabilir. Tarihsel süreç içerisinde değişik biçimlerde ve yöntemlerle oluşturulan kentler günümüzde vazgeçilmez bir olgudur. Bu vazgeçilmezlik ve günümüz kentlerinin yoğunluğu, sonuç olarak, bu kentlerin nasıl daha iyi yönetilebileceğini, insanların, kendilerini kentlerde nasıl daha mutlu hissetmelerinin sağlanacağı konusunu da gündeme getirmektedir. Bu da, yerel yönetimlerin nasıl olması gerektiği sorusunun yanıtının aranması demektir (Ülkü, 2001, s.9).

1976 Vancouver Konferansı sonrasında, Habitat I'in devlet merkezli çözüm önerilerinin yetersizliği anlaşılmıştır. Yeni stratejide sorumluluk sadece devlette değil, toplumdaki kamusal ve özel tüm aktörlere yüklenmiştir. 1992 yılında gerçekleştirilen

Rio Konferansı'nda ise, temelde iki metin ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki Rio Bildirgesi, ikincisi de Gündem 21 olarak tanımlanan eylem programıdır. Eylem programı kısaca çevre üzerinde etkisi olan ve etkilenen tüm kurumlara ve kişilere sorumluluklar yükleyen kapsamlı bir belgedir. Bu nedenle Gündem 21, Vancouver'dan farklı olarak devlet merkezli değil, toplum merkezli ve katılımcı bir yönetim anlayışını öne çıkarmıştır (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.145).

Gündem 21'in temel felsefesi, katılımı arttırmak ve bulunduğu yerleşimden başlayan hemşehri sorumluluğunu geliştirmektedir. Ulusal/yerel yaşam kalitesini arttırmada sorumluluk, eşitlik, özgürlük ve dayanışmaya dayandırılan Gündem 21, halkın yerel yönetime doğrudan katılımı ve doğrudan kontrol şansını arttıracak araç özelliği taşımaktadır. Dolayısıyla Gündem 21, "idare merkezli değil toplum merkezli olup", kamu, özel ve sivil sektörlerin birlikteliğinde katılımcı bir yönetim anlayışın öne çıkarmış bulunmaktadır. Bu anlamda Gündem 21'lere ulusal eylem planlarının oluşturulmasına temel teşkil edecek yerel eylem planlarının hazırlanmasında birlikte sorumlulukla gelen katılımcı yönetim anlayışında ortaklara önemli roller düşmektedir (Palabıyık; Görün, 2004, s.262–263).

Gündem 21, kalkınma ve çevre arasında denge kurulmasını hedefleyen "sürdürülebilir gelişme" kavramının yaşama geçirilmesine yönelik, küresel uzlaşmanın ve politik taahhütlerin en üst düzeydeki ifadesi olan bir eylem planı olarak tanımlanmaktadır.

Gündem 21, yeni yüzyılın gündemini oluşturmayı amaçlamakta, içerdiği 40 bölüm ile, bu yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik eylem planlarını tanımlamaktadır. Gündem 21, amacın vazgeçilmez bir yöntemi olarak, "küresel ortaklık" kavramını gündeme getirmektedir. Bu kavramla birlikte, tüm dünyada geleneksel yönetim anlayışı, yerini, yönetişim yaklaşımına bırakmaya başlamıştır. Bu yeni yaklaşım kapsamında, yerel yönetimler, Sivil Toplum Kuruluşları, diğer yerel aktörler, merkezi yönetimlerle uluslararası topluluğun ortakları olarak nitelendirilmeye başlamıştır. Rio Konferansı'nı

takip eden tüm zirveler, söz konusu küresel ortaklık kavram ve ilkelerini pekiştirici bir işlev görmüştür (Arap, 2004, s.159).

Türkiye'nin küresel nitelikli çevresel yükümlülüklerinden en önemlilerinden biri Gündem 21 belgesidir. 3–14 Haziran 1992 tarihlerinde Brezilya'nın Rio de Janeiro kentinde düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda kabul edilen bu belge aşağıda verilen dört temel başlıktan oluşmaktadır:

- 1.Sosyal ve Ekonomik Boyutlar,
- 2.Kalkınma İçin Kaynakların Korunması ve Yönetimi,
- 3.Etkin Grupların Rolünün Güçlendirilmesi,
- 4.Uygulama Yöntemleri.

Gündem 21'e göre, temel gereksinimlerin karşılanması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi, ekosistemlerin daha iyi korunması ve yönetimi ve daha güvenli bir geleceğe giden yolun yapı taşlarının döşenmesi ancak küresel ortaklık ile sağlanabilir. Bu ortaklık, çevre ve kalkınma sorunlarının birlikte ve dengeli bir yaklaşım kapsamında ele alınması gereğinin küresel ölçekte kabulüne dayanmalıdır.

Gündem 21, bir yandan günümüzdeki önemli sorunların üstesinden gelmeye çalışırken, öte yandan da dünyamızı 21. yüzyılın tehditlerine karşı hazırlamayı hedeflemektedir. Gündem 21, kalkınma ve çevre işbirliğinde küresel uzlaşmanın ve politik taahhütlerin en üst düzeydeki ifadesidir.

Gündem 21'in başarıyla uygulanmasından, öncelikle ve esas olarak hükümetler sorumlu olmakla birlikte, bu sürece halkın ve hükümet-dışı kuruluşlarla diğer grupların etkin bir biçimde katılımının sağlanması gerekmektedir.

Gündem 21 ile belirlenen ve aralarında Türkiye'nin de bulunduğu ülkelere üstlenilen yükümlülükleri aşağıdaki şekilde özetlemek mümkündür:

- 2025 yılına kadar, tüm pis su, atık su ve katı atıkların ulusal veya uluslararası çevre ve sağlık kalite kılavuzlarına uygun olarak arıtılması veya bertaraf edilmesi sağlanmalıdır.
- 2025 yılına kadar tüm kentsel nüfusa yeterli atık hizmetleri sağlanmalıdır.

Türkiye’de Gündem 21 ile belirlenen bu tür yükümlülüklerle uygun çevresel altyapı yatırımlarının, nüfus ve yıllara ilişkin hedeflerin ayrıntılı olarak belirlenmediği ve çevresel açıdan hassas bölge ve yörelere öncelik veren bir strateji çerçevesinde gerçekleştirilmediği bilinmektedir. Bu tür yatırımlar farklı merkezi ve yerel kuruluşlarca ve göreceli olarak kıt sayılabilecek mali kaynaklarla gerçekleştirilmektedir (Algan, Dündar, 2003, s.16-26).

Dünyada 1992, Türkiye’de ise 1995 yılında uygulamaya geçilen Gündem 21 projesi, gerek yönetim, hakçılık, hesap verebilirlik, saydamlık gibi kavramların öne çıkarılmasında, gerek yerelleşmeye geçişin sağlanmasının yöntemi olarak kullanılmasıyla önem kazanmıştır (Arap, 2004, s.159).

Gündem 21’in öngördüğü hedefler, 2000 yılında kabul edilen Birleşmiş Milletler Binyıl (Milenyum) Zirvesi kararları ve daha sonra da 2002’de gerçekleştirilen Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma (Johannesburg) Zirvesi’nde benimsenen belgelerle güncelleştirilerek geliştirilmiştir (Algan, Dündar, 2003, s.26).

1.5.1.3. Yerel Gündem 21

1992’de Rio’da yapılan Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda karara bağlanan Gündem 21 ile yerel işlerin halkın katılımıyla yürütülmesi ilkesi çerçevesinde uluslararası alanda tanımlanan, ulusal düzeyde bir hedef haline dönüştürülmüştür. Gündem 21 çerçevesinde makro ölçekte yapılan düzenlemelerin yerel ölçekte yerel yönetimlerce uygulanmasının planlandığı süreç olarak da Yerel Gündem 21 sunulmuştur (Arap, 2004, s.159).

Rio Çevre Zirvesi, hazırlık sürecinde uzunca bir süre unutulmuş kentlerin gündeme alınmasını ve özellikle de Gündem 21 belgesi çerçevesine Yerel Gündem 21 kavramının sokulmasını sağladı. Hatta “Yerel Gündem 21” kavramını kendi adına resmen tescil ettirdi (Erim, 1996, s.30–32).

Gündem 21'in en önemli önerisi, ulusal eylem planlarının oluşturulmasına temel teşkil edecek yerel eylem planlarının hazırlanmasıdır. Yerel Gündem 21, “yerel ve ortak” yerleşim sorunlarının dayanışarak, birlikte çözümü ve bu bağlamda mevcut kaynaklarının değerlendirilmesi ile geleceğe yönelik yaşanabilirliği sürdürülebilir kılma çalışmalarıdır (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.145). Kamu yönetimi açısından da “emret-yaptır” yerine, “özendir-yapılsın” tarzında bir davet bulunmaktadır (Keleş; Toprak, 2000, s. 371).

Yerel Gündem 21 programının ana hedefi, “sivil toplumun karar alma süreçlerine katılması ve yatırımları etkilemesi yoluyla, yerel yönetişimin güçlenmesini sağlamak” olarak ifade edilmiştir.

Yerel Gündem 21 programının öncelikleri ise (Arap, 2004, s.168);

1. Yönetişim ağının her düzeydeki proje ortakları arasında deneyim ve bilgi paylaşımının artırılması amacıyla sürdürülmesi,
2. Yerel Gündem 21'in kurumsallaştırılması için gerekli yapı taşlarının döşenmesi için uygun bir yasal çerçeve oluşturulması,
3. Hükümet ve TBMM tarafından sahiplenilmesi,
4. Yönetişim ilkesinin yaşama geçirilmesi ve merkezi yönetim kuruluşlarının program öncelikleri içerisinde yer almasının teşvik edilmesi,
5. Yerel Gündem 21 konusunda duyarlılık düzeyinin artırılması,
6. Belediyeler ve Yerel Gündem 21 planları arasında bağlantı kurulmasının sağlanması,
7. Özel sektörün katılımının artırılmasını ve öncelikle yerel projelerin uygulanması için kaynaklara ulaşım kanallarının geliştirilmesi, biçiminde sıralanmıştır.

Yerel gündem 21 Projesi Türkiye'de uygulanmaktadır. Gündem 21 başlıklı küresel eylem planının 28. bölümünde “yerel yönetimlerin öncülüğünde sivil toplumun ve kentlerdeki aktörlerin birlikte kendi sorunlarını saptayarak, kendi kentleri için 21. yüzyılın yerel gündemini oluşturmaları karara bağlanmıştır. Bu bölümde, ana hedef olarak, her ülkedeki yerel yönetimlerin kendi belde haklarıyla katılımcı bir danışma sürecini üstlenmeleri ve yerel topluluk için bir Yerel Gündem 21 konusunda görüş birliği sağlamaları gösterilmektedir (Dalgıç, 2001, s.12).

Yerel Gündem 21 Eylem Programı, yerleşim üzerinde etkisi olan ve etkilenen tüm kurumlar ve kişilere sorumluluklar yükleyen kapsamlı bir belgedir. Yerleşimlerin imkanlarını geliştirme ve sorunlarını birlikte çözerek onu geleceğe taşıma projesidir.

Ülkemizde yerel düzeyde çeşitli mesleki, profesyonel, gönüllü kuruluşların sayı ve etkilerinin ve kent düzeyinde yönetimde söz sahibi olma isteklerinin arttığı görülmektedir. Bazı belediyelerde “kent meclisleri”, “dayanışma konseyi”, kent platformu” gibi isimler altında katılımcılığı özendirilen, bilgi akışını hızlandıran, saydamlığı amaçlayan yapıların oluştuğu gözlemlenmektedir. Bu oluşumlar yeterli düzeyde değilse de olumlu gelişmeler olarak kabul edilebilir (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.145).

Türkiye’de Yerel Gündem 21 konusundaki uygulamalara göre, Yerel Gündem 21’in başarısı ve sürdürülebilirliğinin, gençliğin ve kadınların aktif katılımına bağlı olduğu, bu nedenle de kadınların yerel siyasetteki rolünün artırılması ve gençlik platformlarının Avrupa Birliği’nin gençliğe yönelik politikaları ve stratejileri konusundaki kapasitelerinin geliştirilmesi konularına ağırlık verilmesine ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir. Kadınların ve gençlerin bilgilendirilmesi ve çalışma gruplarında etkin olarak görev almaları ilk iki aşamada olduğu gibi üçüncü aşamada da öncelikli hedefler arasında yer almaktadır. Ancak gelişmelere bakıldığında, siyasal yaşama katılımın ilk basamağı olan yerel yönetimlerde “kadınların” temsilinin halen yok denecek derecede sınırlı olduğu görülecektir.

Yerel Gündem 21 uygulamaları arasında rekabetin hakim kılınmaya çalışılması bir diğer sorun olarak görülmektedir. Özellikle projeyi uygulayıcı belediyelerin birbiri ile dayanışma içinde sorunları paylaşarak, çözüm önerileri öne sürmeleri gereken bir süreç yürütmeleri gerekirken, aynı kent içinde birbirinden bağımsız ve yarışmacı mantık, belediyelerin birbiri ile dayanışma içinde çalışmasının sağlanmasına yönelik çabaların önünde önemli bir engeldir. Bu nedenle Yerel Gündem 21’lerin uygulanması ile bu yarışmacı zihniyet belediyeler arasında etkinleşmektedir ki, bu noktada, sürekli üzerinde durulan paylaşım, birlikte hareket etme, birbirinin tecrübelerinden yararlanma kavramları uygulanamayacaktır (Arap, 2004, s.168).

Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan bu süreç, Avrupa ülkeleri başta olmak üzere, 1992 yılından itibaren dünyadaki binlerce kentte başlatılmıştır. Avrupa ve dünyadaki Yerel Gündem 21 çalışmaları sırasında, konunun, yalnızca çevre etrafında tartışılmasının yetmediği, sürdürülebilir gelişme kavramı içinde kentlerin ve bölgelerin sosyo-ekonomik kalkınma perspektifini de içine alan bir bütünlük kapsamında yürütülmesi gerektiği anlaşılmıştır. Özellikle Avrupa’da kentlerin 21. yüzyılda oynayabilecekleri rollere ilişkin vizyon geliştirilmesi, bu vizyon içerisinde sürdürülebilir gelişmenin sağlanması için kentleri oluşturan bir belediye örgütleri, kamu kurumlarıyla birlikte sivil toplum örgütlerinin bir katılım mekanizması içinde bir araya gelmelerinin yetmediği ortaya çıkmıştır (Dalgıç, 2001, s.12)

1.5.2. Habitat II

Habitat II Konferansı öncesinde Avrupa’daki kentler Roma’da 1995 yılında bir araya gelerek Habitat gündemi için ortak bir strateji oluşturma çalışması yapmışlardır. Roma toplantısında, Avrupa’daki Yerel Gündem 21 çalışmaları bütün ayrıntılarıyla başarıları ve eksikleriyle ele alınmıştır. Bu toplantıda varılan sonuç, katılım mekanizmalarıyla birlikte belediye, kamu sektörü, eğitim kurumları, sivil toplum örgütleri ve özel sektör arasında bir ortaklığın gerçekleştirilmesinin zorunlu olduğudur.

Bu görüşler, İstanbul’da toplanan Habitat II zirvesinde de ifade edilmiştir. Böylece, 3-14 Haziran 1996 yılında İstanbul’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Habitat II Kent Zirvesi, Rio’da başlatılan Yerel Gündem 21 hareketini, kamu, sivil toplum ve özel sektör ortaklığını teşvik ederek zenginleştirmiştir. Türkiye’nin de içinde bulunduğu 50’den fazla ülkede Yerel Gündem 21 Projesi yaygın biçimde uygulanmaya başlamıştır (Dalgıç, 2001, s.12).

Habitat II ile “yerleşim alanlarından başlayarak yerel, ulusal ve ulus ötesine uzanan sorumluluk ile dünyanın sorunlarına sahip çıkma bilinci, çözümde ortaklık anlayışı, aktif katılım” anahtar sözcüklerdi (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.145).

Habitat II’de katılımın ön-koşulu olarak vatandaşlık bilinci ve örgütlenme kültürünün yerleşmesinin sağlanmasını öne sürülmektedir. 1996-2000 yılları arasında sürdürülebilirlik ve etkinlik adına yapılanlar sonucunda bu bilincin yaratılmamış olması ve katılım konusundan toplumun geniş kesimlerinin habersiz olduğu görülmüştür. Bu çerçevede bu olumsuzluğun giderilmesi için öncelikli olarak, vatandaşlık bilincinin geliştirilmesi ve örgütlenme önündeki engellerin kaldırılması, Sivil Toplum Kuruluşları arasında yatay ve dikey ilişki ve işbirliğine imkan verecek adımlar atılması, yerel yönetimlere halk katılımının sağlanabilmesi için, çeşitli yöntem ve yaklaşımlarla katılımın teşvik edilmesi ve yerel yönetimlerin halk tarafından finansal denetimini sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi önerilmiştir (Arap, 2004, s.168).

Habitat II’nin iki ana temasından biri “sürdürülebilir yerleşmeler“ dir. Sürdürülebilir bir yerleşmenin, toplumsal, ekonomik yapı temelinde, gereksinimlerin karşılanması, katılım, denetim, iletişim olanakları, geçmiş ile kent halkının biyolojik ve kültürel mirası ile bağlantıları gibi öğeleri yanında, konut kalitesi dahil, “yüksek kalitede temiz ve güvenli bir fiziksel çevre“ olduğu kabul edildiğinde, yapılaşmış fiziksel çevredeki sorunlar konusu gündeme gelmektedir (Seymen, 1996, s.34).

Habitat II, uluslararası toplumun 21. yüzyılın gündemini saptamak için harcadığı çabaların bir halkasıdır. Yerleşim alanından başlayarak dünyanın sorunlarına sahip çıkma bilinci, çözümünde ortaklık anlayışı, aktif katılım anahtar sözcüklerdir. Habitat II ile, en azından yerleşimlerdeki birlikteliği fark etme süreci başlatılmıştır. Özellikle beldelerde, gerek yasal karar alıcılar gerekse hemşehriler yönüyle çalışmalarda ortaklık konusunda olumlu gelişmeler görülmektedir. Yerleşimleri, yeni yüzyıla hazırlamaya yönelik bu çalışmalar bir başlangıç olup, kendini kentine karşı sorumlu hisseden herkesin katkısına açık ve sürekli dir.

Birleşmiş Milletler şemsiyesi altında düzenlenen en büyük toplantılar olan 1992-Rio Konferansı ile 1996 tarihinde gerçekleştirilen Habitat II Kent Zirvesi’nde sürdürülebilirlik ilkesi benimsenmiş ve “kentlileşen dünyada sürdürülebilir insan yerleşimlerinin sağlanması”, “yaşanabilir çevre oluşturulması” ile “herkese yeterli barınma olanağının verilmesi” temaları işlenmiştir. Belirlenen bu hedeflere

ulaşılabilmesi için yerel yönetimlere, katılımcı anlayış içinde Gündem 21 olarak ifade edilen “Kentler İçin Eylem Planı” hazırlama sorumluluğu verilmiştir. Bu toplantılarda Katılım/Birlikte Yönetim kavramları geliştirilmiş, merkezi ve yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşlarının birlikte “yerleşim sorunlarına” çözümler üretmesi ve bu amaçla toplumun tüm kesimleriyle işbirliği sağlanması önerilmiştir (Keleş; Toprak, 2000, 371).

1.6. Birleşmiş Milletler Binyıl (Milenyum) Zirvesi

2000 yılında, “Binyıl Genel Kurulu” adıyla toplanan Birleşmiş Milletler 55. genel Kurulunda kabul edilen Binyıl Bildirgesi aşağıda belirtilen sekiz başlık altında sıralanan toplam 32 ilkeden oluşmaktadır (Algan; Dünder, 2003, s.26):

1. Değerler ve ilkeler
2. Barış, güvenlik ve silahsızlanma
3. Kalkınma ve yoksullukla mücadele
4. Ortak çevrenin korunması
5. İnsan hakları, demokrasi ve iyi yönetişim
6. Güçsüz kesimlerin korunması
7. Afrika'nın özel gereksinimlerinin korunması
8. Birleşmiş Milletlerin güçlendirilmesi

Binyıl Zirvesi'nde kabul edilen bu kararların ulusal düzeyde uygulanabilmesi için, çok kapsamlı, kalkınmanın tüm bileşenlerini bütünleştiren bir stratejinin, mali kaynakları da ayrılmak suretiyle hayata geçirilmesinin gerekli olduğu, ancak Türkiye'de bu doğrultuda herhangi bir politik iradenin ortaya konmadığı söylenebilir.

Gündem 21'in kabulünden on yıl sonra Johannesburg'da toplanan Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Zirvesi'nde aralarında Türkiye'nin de bulunduğu ölkelerce üç

temel belge kabul edilmiştir. Bunlar; Siyasi Bildirge, Uygulama Planı ve Yenilenebilir Enerji Bildirgesi' dir (Algan, Dündar, 2003, s.26).

1.7. Johannesburg Zirvesi

21. yüzyılın ilk küresel konferansı olan BM Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Konferansı Zirvesi 2002 tarihinde Johannesburg kentinde düzenlenmiştir. 1992 Rio Zirvesi sonrasında dünyada Gündem 21 uygulamalarının değerlendirilmesini hedeflemesi nedeniyle, "Rio+10" adıyla da anılmaktadır.

Johannesburg Zirvesi'nde, Rio'nun ana çıktısı olan Gündem 21'in sorgulanması yerine, "sürdürülebilir kalkınma" konusundaki taahhütlerin yenilenmesine ve uygulama mekanizmalarına işlerlik kazandırılmasına yönelik bir eylem planı üzerinde uzlaşma sağlanması hedeflenmekteydi.

Zirve'nin iki temel çıktısı olarak, "Uygulama Planı" ile "Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Bildirgesi" benimsenmiştir.

Zirve'ye katılan tüm hükümetlerin imzaladığı "Uygulama Planı", yoksulluğun azaltılması başta olmak üzere, tüketim, doğal kaynaklar, sağlık, uygulama araçları ve kurumsal çerçeve gibi konuları kapsamaktadır.

"Johannesburg Sürdürülebilir Kalkınma Bildirgesi"nde, Rio'dan Johannesburg'a uzanan süreç özetlendikten sonra, karşılaşılan sıkıntılara dikkat çekilmekte, "sürdürülebilir kalkınma" hedefine yönelik küresel taahhüt yinelenmekte, ortakların önemi dile getirilmekte ve uygulamanın güçlendirilmesi gereği vurgulanmaktadır (Emrealp, 2005, s.25).

İKİNCİ BÖLÜM

KENTSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK ve ÇEVRE

2.1. Kent Tanımı

Kent, mal ve hizmetlerin, üretim, dağıtım ve tüketimi sürecinde toplumun sürekli olarak değişen gereksinimlerini karşılamak için ortaya çıkan bir ekonomik mekanizmadır.

İngilizlerin city, Fransızların ise la cite-la ville sözcükleriyle karşıladıkları kent, yönetsel ve siyasal bir içeriğe sahiptir. Bu anlamdaki kent, Latince aslındaki civitas'ın anlatmak istediği anlamı tam olarak karşılar. Oysa, İngilizce'de kullanılan urban ve bunun Fransızca'daki karşılığı olan urbain sözcükleri, toplumbilimsel kent tanımlarına daha uygun düşmekte, kent özyapısına sahip olan yerleşmeleri belirtmek üzere, niteleme

sıfatı olarak kullanılmaktadır. Latinceye yönetsel örgüt birimi anlamına gelen kent (urbs) kentsel yerleşme (urbanus) karşılığı olan kent, dilimizde de değişik kavramları temsil ederler (Keleş, 2000, s.75).

442 sayılı köy kanununa göre; nüfusu 2000'den aşağı olan yerleşim yerlerine köy, 2000–20000 arasında olanlara kasaba veya ilçe, 20000'den çok olanlara ise, kent veya il denir. DPT'de 20000 kişinin yaşadığı yerleri kent olarak kabul etmiştir. Ancak Bayındırlık İskan Bakanlığı Bölge Planlama Dairesi 10000 kişilik yerleşim alanlarını da kent olarak kabul etmiştir (Açma, 2004, s.451).

“Kentleşme ve kent” kavramları her toplumun ekonomik ve toplumsal yapısındaki değişimlerin ürünüdür. Teknolojik gelişmeler iktisadi ilişkileri önemli ölçüde etkileyerek sosyal yaşantıda değişikliklere neden olmuştur. Bu gelişmelerin etkisiyle kırsal alanların nüfusu kentsel alanlara göç etmesiyle kentler büyümektedir. Büyüyen bu kentlerin fiziki, sosyal ve ekonomik açıdan planlanması gerekir. İlk olarak, kentlerle ilgili çeşitli sorunlar ortaya çıktıkça bunları çözümleyici planlama yapmak, ikinci olarak ise; ileride doğması muhtemel problemleri önceden önlemek için planlamaktır (Keleş, 1991, s.195).

Teknolojik gelişmeler, üretim biçimi ve ilişkilerindeki değişimler ile ortaya çıkan topraktan kopma, büyük ölçüde coğrafi hareketliliği getirerek, kırsal nüfusun kentlere göç ederek toplumsal ve fiziksel yapılanmada etken rol oynamasına neden olmuştur. Yoğun göçlerle metropolleşen kentler uygarlık değerlerini giderek yitirmektedirler. Zengin kültür birikimi ve yerleşim deneyimine sahip olan bu tür kentler hızla büyüyen yeni kullanıcı grupları ile değişik kültürlerin bir araya toplandığı merkezler haline gelmektedir. Kentin şekillenmesinde önemli rolü olan teknolojik faktörlerin de yer yer bilinçsiz kullanımı gerek ekolojik dengenin kontrolünde gerekse estetik değerlerde olumsuzlukları getirmiştir (Gökmen, Kaya, Güzel, 1996, s.42).

2.1.1. Kentli Nüfus ve Kentleşme

Belli bir yönetsel örgüt biriminin sınırları içinde kalan yerlere kent, belediye sınırları içindeki nüfusa da “kentli nüfus” denir (Keleş, 2000, s.75).

Kentsel nüfus, doğumlarla ölümler arasındaki farkın birinci lehine olması sonucunda ve aynı zamanda köylerden ve kasabalardan gelenlerle, yani göçlerle artar. Gelişmekte olan ülkelerin kentlerinde, doğurganlık eğilimleri azaldığından, kentleşme daha çok köylerden kentlere olan nüfus akınlarıyla beslenir.

Kentleşme, kent sayısının ve kentlerde yaşayan nüfusun artmasını anlatır. Kentleşme hareketi, zaman içindeki bir değişmeyi anlatır. Bir ülkenin, ya da bölgenin kentleşme derecesi, kentleşme düzeyi (kentleşme oranı) ise o ülke ya da bölge nüfusunun belli bir anda, belli bir tanıma göre kent sayılan yerleşme özelliklerinde yaşayan oranıdır. Şu halde, kentleşme hareketi, demografik tanımı ile, belli bir süre içinde, kentleşme oranında yer alan değişiklik olarak görülebilir. Bu kavramları birbirleriyle karıştırmamak gerektiği gibi, kentleşmenin sadece bir yönünü, toplumsal değişme boyutunu yansıtan kentlileşme ile kentleşme hareketini karıştırmaktan da sakınmalıdır. Bundan başka, kentsel gelişmenin bir düzen ve denetim altına alınması yollarını gösteren şehircilik (kentbilim) ile, bir toplumsal olayın adı olan kentleşmenin birbirinden farklı oldukları bilinmektedir (Keleş, 1990, s.5).

İstenilen sağlıklı kentleşmenin gerçekleşebilmesi için, kentin bir vizyona sahip olması bu vizyona dönük ilke ve hedeflerin araçlarının belirlenmesi, kente ve kentliye benimsetilerek gerçekleştirilmenin yöntemlerinin oluşturulması gerekmektedir (Topal, 2002, s.12).

Kentleşmenin özellikleri:

- Kentleşme bir değişmedir,
- Kentleşme devletin ödevlerinde artışı gerektirir,
- Devletin kentleşme nedeniyle karşılaştacağı problemler ve görevler karmaşık ve teknik nitelik taşır (Açma, 2004, s.451).

2.1.2. Türkiye’de Kentleşme Sorunları

- **Kentsel istihdam**

Kırsal yörelerin toprak yetersizliğinden ve gelir azlığından kaynaklanan yoksulluğu köydeki yaşam koşullarını bozdukça, nüfus hızla kentlere kaçmaktadır. Kentlerdeki istihdam olanakları, çoğu kez de iş bulma umudu, nüfusu kentlere çekmektedir.

- **Kentsel altyapı**

Su ve kanalizasyon, kentlerde önemli bir altyapı sorunu olmayı sürdürmektedir. Hızlı kentleşme, su kalitesini ve standartlarını yükseltmeye fırsat bırakmamaktadır.

- **Ulaşım**

Kentleşmeyle birlikte, kent içi ulaşım önemli bir sorun olmuştur. Nüfus artışıyla birlikte motorlu taşıt sayısının hızla yükselmesi kentsel ulaşım sorunlarını artırmakta, havayı da kirletmektedir. Özel araçların trafik hacmi içinde artan oranda yer tutması, yalnız trafiği bozmakla kalmamakta, ulusal ekonomi açısından da büyük kayıplara yol açmaktadır (Keleş, 1991, s.184).

- **Konut ve gecekondü**

Ülkemizde, göç olgusuna dayalı hızlı, plansız, düzensiz ve denetimsiz kentleşmenin ortaya çıkardığı sorunların en başında yasadışı yapılaşma sorunu gelmektedir. Büyük kentlerde göçle gelen kitleler kentte ucuz, planlı arsa ve araziler bulamamaktadırlar. Bu tür arsalar bulsalar dahi kendilerine devrini hızlandıran ve kolaylaştıran bir yönetim düzeni tarafından karşılanmadıkları için, bireysel girişimleri ile kamu arazileri ya da özel mülkler üzerine yapılar yapmayı yoğunlaştırmışlardır.

Politik amaçlı göz yummalar, denetimsizlik, bugüne kadar çıkarılan imar afları ve gecekondü afları bu tür yasadışı gelişmelerin sonuçlarıyla birlikte oluşumunun ve sürecinin yasallaşmasına yol açmış ve özendirici olmuştur (Topal, 1992, s.8).

Planlı ve düzenli alanlarda gecekondü bölgeleri arasındaki çelişkilerde yansıyan ikili yapı, ülkenin toplumsal ve ekonomik koşullarının, özelliklerinin bir sonucu olarak,

sosyo-psikolojik ve kültürel sorunlar yaratmaktan da geri kalmamaktadır. Gecekondu, konut yapımına elverişli kent toprağının miktarını giderek azaltmaktadır.

- **Çevre**

Kentleşme ve sanayileşmenin çevre üzerindeki olumsuz etkileri sürecektir. Kentleşen Türkiye'yi yakından ilgilendiren bir konu da, çevrenin korunması için başka ülkelerle işbirliği yapma gereğidir (Keleş, 1991, s.185–193).

Gelişmekte olan diğer ülkelerde olduğu gibi Türkiye'de de sosyo-ekonomik alandaki değişimlerle birlikte kentler hızlı bir büyüme göstermektedir. Gerçekte bu büyüme, yeşil alanların ve kentler çevresindeki doğal peyzajın aleyhine olmaktadır. Yaşam standardının yükselmesi ve ulaşım sistemlerindeki gelişmeler de bu eğilimi arttırmaktadır (Ergin, 1992, s.21).

Kentleşmenin çevre üzerindeki etkileri, verimli tarım topraklarının amaç dışı kullanılması, üretim azalması, yeşilliklerin hızla kaybolması, sanayi kuruluşlarından çıkan toz, duman, atık ve zehirli gazların çevredeki canlılar üzerinde yarattığı öldürücü etkiler biçimde özetlenebilir. Çevreyi ve bu arada toprağı korumaya yönelik politikaların ya hiç bulunmayışı, ya da buldukları halde uygulanmayışları sonucunda, söz konusu zararların boyutları da büyümüştür. Çevre ve toprak varlıklarımızın korunması ve geliştirilmesine bir uzun dönem sorunu olarak bakmak, geleceğı bugüne feda etmemek zorundayız (Keleş, 1984, s.17–19).

- **Bölgelerarası dengesizlik**

Türkiye'de bölgelerarasındaki dengesizlikler, kentler arasındaki farklılıkları yansıtmaktadır. Ekonomik etkinliklerin dağılışında dengeye önem verilmelidir. Ülkenin her yöresinde yaşayan halkın, hem kalkınma çabalarına katılmasını, hem de gelişmenin nimetlerinden dengeli olarak yararlanması sağlanmalıdır. (Keleş, 1991, s.198–199).

- **Sanayi**

Gelişmekte olan ülkelerin büyük kentlerindeki sanayi yatırımları ile yeni iş olanaklarının açılması, kırsal alanlarda yeterli iş olanaklarının ve kamu hizmetlerinin olmayışı, kırsal nüfusun büyük kentlere göç etmesine neden oldu. Bu ülkelerde

kentleşme, kentlerin ekonomik yapısı değişmeden çok hızlı bir biçimde gelişti (Ayan, 1984, s.124–125).

19. yüzyılın sonlarında farklı bölgelerden sanayi kentlerine olan göçler sağlıklı yaşam koşullarını yaratmış, olumsuz yaşam koşulları bu bölgelerin sağlıklılaştırılması yönünde projeler üretilmesine, yasal düzenlemelere gidilmesine neden olmuştur (Sönmez, 2005, s.16).

2.2. Kentsel Sürdürülebilirlik

Başlangıçta “kent, tarımdaki belli bir ürün fazlası sağlama olanağı bulduktan sonra ortaya çıktı. Ürünün çoğalması hem koruma işlevinin önemini arttırdı hem de yeni örgütlenme gereksinimleri doğurdu. Örgütlenme gereksinimi, özellikle tarımsal ürünün denetlenmesi eşgüdüm konularını ortaya çıkardı. Nüfus da elde edilen tarımsal üründe başka bir mekanda korunmalıydı. Böylece kentler kentler ortaya çıktı. Yeni doğan bu yerleşim biçimi her türlü işlevin yoğunluğunu arttırdı. Yeni etkinlik alanları doğdu. İşbölümü ve işlev ayrımlaşması hızlandı. Artık kent, tarım dışı etkinliğin mekanıydı (Şenyapılı, 1981).

Son yıllarda, global ve yerel süreçler arasındaki karşılıklı ilişkiye dikkat çekilerek, yerel ve bölgesel düzeyde de sürdürülebilir kalkınmanın bir amaç olarak öne çıkarılmasının önemi çeşitli vesilelerle vurgulanmaktadır. Özellikle çeşitli resmi deklarasyonlarda, 1992’de Rio’da, 1996’da İstanbul Habitat II’de 2002 Johannesburg’da yerel birimlerin sürdürülebilir kalkınma politikalarının başarıyla uygulanmasında hayati bir öneme sahip olduklarına ve bu konuda öncü rol oynayabileceklerine işaret edildi.

Kent, bizlere, üretim ve tüketim faaliyetlerinin önemli bir kısmının gerçekleştiği, sosyal, ekonomik ve çevresel öğelerin birbirleriyle etkileşim içinde olduğu ve bu öğeler arasındaki dengelerin daha rahat gözlemlenebildiği bir yapı sunuyor. Ayrıca karar alma ve uygulama süreçleri açısından bakıldığında da, kent, gerek idari gerek sektörel anlamda farklı kurumları ve sosyal aktörleri, kendi içerisinde barındırıyor.

Dolayısıyla, sürdürülebilir kent tartışmaları hem sosyal eşitlik, temel insani ihtiyaçlar, çevre değerleri gibi daha etik ve felsefi, hem de işsizlik, yoksulluk, sağlık, şehrin altyapısı ve kurumları gibi daha iktisadi ve politik konuları içerir (Adaman; Erbay ve Özkaynak, 2004, s.129-130).

İnsanın faaliyetini ve yaşamını sürdürebileceği kentsel mekanların sahip olması gereken özelliklerden biri sağlık koşullarına uygunluktur (Tekeli, 1993, s.57).

Günümüz koşullarında kentler kalabalıklaştıkça, sosyal kontrolün azaldığı mekanlara dönüşmektedir. Bu değişim nedeniyle, kentlerde topluma ve kente karşı işlenen suçlar dikkati çeker hale gelmektedir. Bu durumda hem genel hem de özel zabita hizmetleri daha fazla önemsenen hizmet birimleri haline gelmektedir.

Kent güvenliğini tehdit eden unsurlardan birinin "yoksunluk duygusu" olduğu görülmektedir. Yoksunluk duygusu, insanın beklentileri ve olanakları arasındaki uçurumun bilincine varmasıyla gelişmekte ve kentsel güvenliği tehdit eder hale gelebilmektedir (Keleş; Ünsal, 1982; s.16).

Yoksulluk, bireyin ihtiyaçlarını tam olarak karşılayabilecek maddi imkanlara sahip olmama durumudur. Kente karşı işlenen suçların artmasının sosyo-ekonomik temelleri bilinmektedir. Görülen o ki, hayatın sürdürülebilirliği giderek zorlaşmaktadır. Kentleşmenin getirdiği nüfus baskısı ile birlikte değerlendirilen kentlerdeki yoksulların mutlak sayılarındaki artış, tek başına kentsel güvenliği tehdit eden faktör olarak düşünülmemektedir (Dursun, 1999; s.133).

Bir yerleşimdeki taleplerin, yerel halk tarafından beklenmesi kadar kendisinin de bu sürece katıldığı bir işbirliği ve yardımlaşma istekliliği önem taşımaktadır. Yerel halkın hakları kadar, kente karşı borçları da bulunmaktadır. Bugünün toplum merkezli yönetiminde amaçlanan kamu, özel ve sivil örgütlenmedeki işbirliğinde "çözümde ortaklığın" sağlanmasıdır.

Demokrasinin yaygınlaştırılması ve toplumsal gelişmenin dengeli ve hızlı bir şekilde gerçekleşmesi için yerel yönetimlerin güçlendirilmesi ve geliştirilmesi ortak bir anlayış haline gelmektedir.

Ancak yerelleşme bir taraftan, yerel halkın yönetime katılmasını sağlayarak demokrasiyi geliştirecek bir görevi yerine getirirken, öte taraftan etnik hareketleri ve ulus devletlerin parçalanmasını da ortaya çıkarabilecek bir etki gösterebilme olasılığını barındırmaktadır.

Ekonomik gelişme politikalarında yerelin temel ölçek birimi olduğu düşüncesinden hareketle, ekonomik politikaların uygulanabilmesi için, yerelin merkezden aktarılan yetki ve kaynak ile donatılmış kurumsal bir kapasiteye ihtiyacı vardır. Ekonomik gelişme ve politikaları, sürdürülebilir kalkınmayı yaratmada ve devam ettirmede, yerel faktörlerin önemini ve ekonomik gelişmede önemli girdiler olarak kabul edilen öğrenme, liderlik, sosyal sermaye, fiziksel altyapı, kurumlar ve insan kaynakları gibi ekonomik değişkenlerin dikkate alınmasına katkıda bulunmaktadır (Dulupçu; Özmen, 2004, s.149).

Sürdürülebilir gelişme içinde, bütün şehirlerin performansının değerlendirilmesi gereken geniş çevresel eylem kategorileri vardır. Bunlar şöyle sıralanabilir;

a. Bulaşıcı ve parazit hastalıklarının ve kent nüfusunun onlara karşı duyarlılığını azaltmak dahil onların kent nüfusu üzerinde sebep oldukları sağlık sorunlarının kontrol altına alınması.

b. Ev, işyeri ve şehirdeki kimyasal ve fiziksel tehlikeleri azaltmak.

c. Bütün kent sakinlerine yüksek kalitede bir kent ortamı sağlamak.

d. Çevresel maliyetin şehri saran canlılara ve ekosistemlere kesilmesini asgariye indirmek.

e. Çoğu zaman “sürdürülebilir tüketim” ile ifade edilene yönelik gelişme sağlamak. Herkesin tüketim ihtiyaçlarını karşılamada gerekli olan malların ve hizmetlerin ulusların ve dünyanın çevresel sermayesini zayıflatmadan teslim edilmesini sağlamak (Satterthwaite, 1997, s.1670).

Sürdürülebilir kentleşme hedefleri doğrultusunda katılımcı, sosyal adalet ilkelerine dayanan, doğa koruma ilkeleriyle çelişmeyen, yerelin özelliklerini yok etmeden koruyabilen, kamu yararına öncelik verebilen bir anlayışla kentlerin dönüşümü sağlanmalıdır (Sönmez, 2005, s.20).

2.2.1. Kentsel Sürdürülebilirliğin Getirdiği Çevre

Kentleşmeden doğan ya da kentleşmeyle birlikte türleri çoğalan, boyutları büyüyen çevre sorunlarının çözümü, bütün politika ve uygulamalarda, kamu ve toplum yararının, bireysel çıkarlara üstün tutulmasını zorunlu kılar. Öte yandan, politikaların ve uygulamaların, yalnız, belli bir anda toplum yararına uygunluğunun sağlanmış görünmesi de yeterli olamaz. Zaman içinde, her ikisinde de, belli bir tutarlılık ve süreklilik aranması gerekir (Kayacı; Erol, 1998, s.89).

Dengeli ve sürdürülebilir bir kalkınma hedefini gerçekleştirebilmek için, önemli düşünce değişikliklerine gereksinim vardır. Gelişmekte olan ülkelerin, gelecek yüzyılın ortalarında denge nüfusuna ulaşacakları düşünülür ve geçen süre içinde bugün sanayileşmiş ülkelerin üretim ve tüketim düzeylerine ulaşacakları varsayılırsa, halihazırdaki üretimlerini beş ila on kat arasında arttırmaları gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu boyutlarda bir üretimin, alışlagelen kaynak kullanımı ve üretim yöntemleriyle gerçekleştirilmesi durumunda, ne dünyamızın hammadde kaynakları yeterli olacak ne de ekolojik sistemlerimiz bu üretim ve üretilenin tüketiminden çıkacak atıkları önemli zararlar görmeden asimile edebilecektir.

İnsan bir yandan hızlı gelişen bilim, teknoloji ve sanayi ile doğaya hakim olup, ekonomik açıdan yaşam düzeyini yükseltirken; diğer yandan da kendi hizmetine koştugu doğayı hızla yok etmektedir. Çünkü tüm ekonomik faaliyetlerimiz, doğal kaynakların üretim süreçleri aracılığıyla çeşitli ürünlere dönüştürülerek, bunların tüketime sunulmasını amaçlamakta; üretim ve tüketimin her aşamasında ise, atıklar ortaya çıkmakta ve bu atıklar zorunlu olarak içinde yaşadığımız çevreye iade edilmektedir (Uslu, 1991, s.20-21).

2.3. Çevre ve Çevre Sorunları

Çevre; insanların ve diğer canlıların yaşamları boyunca ilişkilerini sürdürdükleri ve karşılıklı olarak etkileşim içinde buldukları fiziki, biyolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel ortamdır. Sağlıklı bir yaşamın sürdürülmesi ancak sağlıklı bir çevreyle mümkündür. Bir ilişkiler sistemi olan çevrenin bozulması ve çevre sorunlarının ortaya çıkması, genellikle insan kaynaklı etkenlerin doğal dengeleri bozmasıyla başlamıştır.

İnsan yaşamı çeşitli dengeler üzerine kurulmuştur. İnsanın çevresiyle oluşturduğu doğal dengeyi meydana getiren zincirin halkalarında meydana gelen, kopmalar, zincirin tümünü etkileyip, bu dengenin bozulmasına sebep olmakta ve çevre sorunlarını oluşturmaktadır (Kurgun; Tarkay; Aydın, 2004, s.1).

Türkiye bu çağda belirginleşen çevre sorunlarının bilincine varmaya başlamıştır. Türkiye'nin başlıca sorunları; hava kirliliği, su kirliliği, toprak, flora ve fauna, enerji sorunu, katı atıklar, gürültü (Türkçü, 1992, s.57).

Nüfus artışı, doğal kaynaklara talebi arttırmak suretiyle, atık ve kirliliğin de artmasına neden olmaktadır. Doğal kaynakların kullanılmasından kaynaklanan ve insan sağlığına zarar veren çevre kirliliği, insan yerleşimlerinin arttığı bölgelerde yoğun olarak görülmektedir. Gerek çevredeki doğal kaynakları kullanabilmek, gerekse kullanılmakta olan kaynaklardan elde edilen atıkları çevre dostu olarak yok edebilmek, kişilerin ve toplumun eğitim düzeyleri ile yakından ilişkilidir (Toros; Ulusoy; Ergöçmen, 1997, s.1-7).

Gelişmiş ülkelerde çevre sorunları üretimin artmasına paralel olarak yenilenemez kaynakların hızla tükenmesine, bir yandan da özellikle su ve hava kirlenmesinin artmasına ve böylece bunların kıt kaynaklar haline gelmesine yol açmaktadır. Gelişen ülkelerde ise, çevre sorunları öncelikle yoksulluğun ve toplumun geri kalmışlığının sonuçlarıdır. Bunlar düşük gelir seviyesi, geri kalmış teknoloji kullanımı veya düşük üretim nedeniyle ortaya çıkmaktadır.

Kişilerin fiziksel ve ruhsal yönden sağlıklı olarak yaşamlarını sürdürebilmeleri için dengeli ve temiz bir çevre ön şarttır. Bu inancı, dünyamızdaki bütün ilkeler,

benimsedikleri siyasal ve sosyal sistem, ideolojik ve felsefi temel ile sosyo-ekonomik kalkınma düzeylerindeki farklılıklardan, bağımsız olarak, paylaşmaktadırlar.

Özellikle 1970’li yıllardan itibaren uluslararası hukuk literatüründe insan haklarının korunması kavramının “sağlıklı ve insan onuruna yakışır bir çerçevede yaşama hakkını” da içine alacak şekilde genişletildiği görülmektedir (Başol, 1992, s.289).

Her geçen gün savurganca tahrip edilen doğal kaynaklar, kirlenen hava ve sular, kırsal bölgelerden büyük şehirlere akının yarattığı sıkışıklık, hızlı nüfus artışı, erozyon, orman yangınları ve benzeri çevre sorunları, bütün ülkeleri bu konuda düşünmeye, çözümler aramaya, uzun vadeli planlar yapmaya sevk etmektedir. 1972 yılında Stockholm’de toplanan Birleşmiş Milletler Çevre Programı bu konuda üye ülkelerin arayışlarını yönlendirirken çevre kirlenmesini önleme ve çevreyi koruma konularında uluslararası anlaşmalara bazı hukuk prensipleri getirmiştir (Ural, 1980, s.359).

Birleşmiş Milletler Stockholm Konferansı Bildirisi’nin ilk paragrafında ve birçok ülkenin anayasasında fertlerin çevrenin korunması ve geliştirilmesini devletten isteme haklarının bir temel hak olarak yer alması, ortak inancın bir ürünüdür (Başol, 1992, s.297).

Gelişmiş ülkelerde kullanılan teknolojinin gelişmekte olan ülkelere transferiyle çevre kirliliği de gelişmekte olan ülkelerin sorunları arasına katılmıştır. Böylece, kalkınma ile çevre sorunları arasındaki ilişkiye dikkat çekilmiş ve çevre kirliliğinin siyasal sınır tanımaması nedeniyle konu uluslararası düzeyde ilk kez 1972 yılında düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan ve Çevre Konferansı’nda ele alınmıştır.

1992 yılında Rio’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı’nda da nüfus artışı, dağılımı, tükenbilir doğal kaynaklar, aile büyüklüğü, kültür ve değişimi, teknoloji ve değişimi, doğal kaynaklar ve kullanımı, kentleşme, aşırı tüketim ve çevrenin korunmasında kadın ve gelişme kavramları işlenmiştir (Erhan, 1997, s.5).

2.3.1. Çevre Sorunlarının Çözümünde Alınması Gereken Önlemler

Ülkeler kalkınmalarını sağlarken, karşılığında da bir bedel ödemek zorundadırlar. Bu ödenen bedel, doğanın kirlenmesi ve ekolojik dengenin bozulmasıdır.

- **Uluslararası Önlemler:** Çevre sorunları ve çözümü, uluslararası platformlarda en fazla ele alınan konulardandır. Çünkü, çevre kavramı içerisinde yer alan deniz ve atmosfer, uluslararası kullanıma konu olan alanlardır. Özellikle bu iki alandaki kirlenme, karaların kirlenmesinde olduğu gibi bir ülkeye ait kirlenme ve bozulma şeklinde kalmamakta, diğer ülkeleride etkilemektedir.

- **Hukuki Önlemler:** Hukuki önlemler daha çok bir ülke sınırları içerisinde yapılacak düzenlemelerle ilgilidir. Ancak bunda da özellik taşıyan nokta, çevre sorunlarına çözüm getiren hükümlerin değişik kanunlarda yer alması yerine, tek bir kanun içerisinde bulunmasıdır. Çünkü çevreyle ilgili hükümler değişik kanunlarda yer aldığı takdirde bunlar arasındaki koordinasyon, uygulamada sağlanamamakta ve aksamalara sebep olmaktadır. Ancak hukuk tekniği açısından çevre sorunlarıyla ilgili “temel çözüm ve düzenlemelerin“ bir kanunda ve diğer ek düzenlemelerin de ilgili kanunlar içerisinde yer alması yerinde olacaktır.

- **Teknik ve Ekonomik Önlemler:** Çevre kirlenmesi konusunda alınması gereken teknik ve ekonomik önlemlerin ülkelerde mevcut sanayi tesislerinin yatırım ve üretim maliyetlerine doğrudan doğruya etki etmesi söz konusudur. Dolayısıyla teknik ve ekonomik açılardan alınacak önlemlerle ilgili ülkemizin de içerisinde olması gerekmektedir. Aksi takdirde, maliyet yükselmeleri ekonomik hayatımız için kaçınılmaz ve olumsuz sonuçlar doğurur.

- **Eğitim Yoluyla Alınacak Önlemler:** Alınacak önlemlerin uygulanmasını sağlayacak araç bunların topluma anlatılmasını sağlayacak olan eğitimidir. Bu eğitim, öğrencilere konunun önemini anlatılmak şekliyle verilebileceği gibi, kamuoyu oluşturması için basın ve yayın organlarından faydalanmak yoluyla da verilebilir (İşbir, 2003, s.165-166).

Çevrenin ve doğal kaynakların korunmasında, çevre kirliliğinin bertaraf edilmesinde, bireylerin ilk eğitimlerinin başladığı aileye, büyük sorumluluk ve görevler

düşmektedir. Çevre eğitimi yalnızca bilgi vermek ve sorumluluk kazandırmakla sınırlı kalmamalı, davranışta da değişiklik yaratmalıdır (Nazlıoğlu, 1993, s.31).

2.3.2. Çevre Sorunlarının Kaynakları

İçinde bulunduğumuz yüzyıl; birçok teknolojik imkanları insanlığın hizmetine sunarken, bir yandan da insanlığın ortak malı olan çevreden geri getirilmesi zor, varlıkları da alıp götürmektedir.

Hızlı nüfus artışı, buna bağlı olarak artan beslenme, enerji, eğitim ihtiyaçları, çarpık kentleşme, sağlıksız sanayileşme, azalan ve tükenen doğal kaynaklar, artan kirlilik ve iklim değişiklikleri dünyamızın en önemli çevre sorunlarını oluşturmaktadır.

Bunlarla birlikte çevre sorunlarının diğer kaynakları şunlardır: (Kurgun; Tarkay; Aydın, 2004, s.3).

1. Göçler ve düzensiz şehirleşme,
2. Kişi başına kullanılan enerji, su, kağıt, kömür vb. artışı,
3. Ormanların tahribi, yangınlar ve erozyon,
4. Aşırı otlatma ve doğal bitki örtüsünün tahribi,
5. Konutlardaki ve işyerlerindeki ısınmadan kaynaklanan hava kirliliği,
6. Motorlu araçlar ve deniz araçlarından kaynaklanan kirlilik,
7. Maden, kireç, taş ve kum ocaklarından kaynaklanan kirlilik,
8. Gübre ve zirai mücadele ilaçları,
9. Atmosferik olaylar ve doğal afetler,
10. Evsel, sanayi ve endüstriyel kuruluşlardan çıkan atıkların artırılmaksızın alıcı ortamlara verilmesi ve sulamada kullanılması,
11. Katı atıklar ve çöp,
12. Sulak alanların ve göllerin kurutulması,
13. Arazilerin yanlış kullanımı,
14. Kaçak avlanma,

15. Televizyon, bilgisayar ve röntgen, tomografi vb. tıbbi cihazların yaygınlaştırılması ile meydana gelen radyasyon,
16. Endüstriyel ve kentsel kaynaklı gürültü.

2.3.3. İnsanların Çevre İle İlgili Sorunları

1. Hava, su ve topraklarımızın her geçen gün artan oranlarda kirlenmesi ve önemli bir kısmının kullanılamaz hale gelmesi.
2. Özellikle Büyükşehir ve sanayi bölgelerinin çevre kirliliği sebebiyle yaşanamaz hale gelmesi.
3. Ozon tabakasının delinmesi.
4. Yer kürenin giderek ısınması.
5. Kansere ve benzeri hastalıkların artması.
6. Doğal kaynakların hızla tüketilmesi (Kurgun; Tarkay; Aydın, 2004, s.1).

2.4. Avrupa Birliği ve Birleşmiş Milletler Çevre Politikaları Uyumunu

Doğal kaynakların aşırı kullanımı ve emek gücünün yeterince değerlendirilmemesi gibi olguların bir sonucu olarak, insanın temel ihtiyaçları arasında yer alan hava, su, toprak gibi değerler kirlenmeye başlamış, asit yağmurları, global düzeyde ısınma, iklimlerde değişim ve ozon tabakasında incelme gibi küresel çevre sorunları ortaya çıkmıştır. Hayatın sürekliliğine yönelmiş ciddi bir tehdit niteliğindeki bu olgular, dünya devletlerini bir takım tedbirler almaya ve yeni hedefler belirlemeye zorlarken, Avrupa Birliğine üye ülkeler de çevre koruma alanında çeşitli önlemler almaya başlamışlar, hatta öncülük yapmışlardır.

1951 yılında Paris'te imzalanan Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu Antlaşması ile başlayan Topluluk politikaları incelendiğinde, o dönem çevre ile herhangi bir politikaya rastlanmadığı görülmektedir.

Avrupa Topluluklarını kuran 1958 tarihli Roma Antlaşması'nda da (Avrupa Ekonomik Topluluğu Antlaşması) çevre konuları bugün yaşanan sorunlara kıyasla önemli boyutlarda sorun olmadığı için yer almamıştır.

Topluluk ilk defa 1971 yılında Bakanlar konseyi tarafından düzenlenen bir toplantıda çevre konusunu gündeme getirmiş ve 1972 yılının Ekim ayında Konsey tarafından kabul edilen Paris Deklarasyonu'nda ekonomik büyümenin tek başına bir amaç olamayacağı, büyümenin çevre ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi için bir arada ele alınmasının gerekli olduğu ve bu konuda Topluluk eylem planının hazırlanması ihtiyacı vurgulanmıştır. 1972 Paris Deklarasyonu, ekonomik kalkınmanın ekolojik sorunlarını ele alması ve çevre alanında ortak politikalar ve eylem programlarına olan önemi vurgulaması açısından kayda değer bir başlangıç noktası olarak değerlendirilmektedir.

O dönem, 1972 yılında Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen ve dünyanın ilk küresel çevre konferansı olan Stockholm Konferansı'nın kararları da dikkate alınarak, Avrupa Topluluğu tarafından 1973 yılında Birinci Çevre Eylem Programı başlatılmıştır. Topluluğun ilk iki Çevre Eylem Programı kirlenme sonucu ortaya çıkan sorunları çözmeye yönelik eylemleri içerirken, Üçüncü Çevre Eylem Programında önleyici politikalar ve eylemlerin yer aldığı görülmektedir.

80'li yıllara gelince, 1987 yılında kabul edilen Tek Avrupa Senedi ile, Topluluk çevre alanında ilk kez yetki kazanmış ve çevre konuları Topluluğun ortak politikalarına ve Avrupa Topluluğu müktesebatına dahil edilmiştir. Bu çerçevede, çevre mevzuatının geliştirilerek yaptırımların arttırılması ve tam anlamıyla uygulanması amacıyla Komisyon ve üye devletler arasında bu alanda işbirliğinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.

Tek Avrupa Senedi ile birlikte Topluluğun çevre ile ilgili olarak belirlediği ilkeler aşağıdadır:

- Önleyici eylem
- İhtiyatlılık
- Kaynağında önleme
- Kirleten öder
- Diğer politikalarla bütünleşme
- Komuta kontrol ve teşvik et özendir (Pazar ekonomisine ilişkin tedbirler için)
- Beşikten-mezara kontrol
- Yerellik/hizmette halka yakınlık/aşamalı sorumluluk (subsidiarity)

Bu gelişmeler ışığında, Topluluğun Dördüncü Çevre Eylem Programı daha kapsamlı bir yaklaşımla hazırlanmış ve Programda çevrenin korunması sosyal ve ekonomik kalkınmanın bir bileşeni olarak ele alınmıştır (Talu, 2005, s.20–21).

2.4.1. Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası

1992'de Maastricht Antlaşması'nın kabulünden sonra yeni hedeflerle birlikte topluluğun çevre politikasında da değişiklikler olmuştur. "Avrupa Birliği"ne dönüşmüş olan Topluluğun çevre politikaları, hedefleri, unsurları ve karar alma usulleri yeniden belirlenerek; çevresel konulardaki tüm sorumlulukların yanı sıra, karar alma ve uygulama yetkisi Avrupa Birliği'ne bırakılmıştır. Bu doğrultuda "sürdürülebilirlik ilkesi" de öncelik ve önem kazanmıştır.

Maastricht Antlaşması ile çevre kalitesinin iyileştirilmesi, insan sağlığının korunması, yenilenemeyen doğal kaynakların akılcı kullanımı ve çevre sorunlarıyla uluslar arası düzeyde mücadele hedeflenmiş ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesi amacıyla da Beşinci Çevre Eylem Programı hazırlanmıştır (Talu, 2005, s.22).

Maastricht Antlaşması, o zamana kadar geliştirilen çevre eylemlerine bir politika statüsü kazandırmıştır. 1997 Amsterdam Antlaşması ile bir adım daha atılarak, sürdürülebilir kalkınma ilkesi; Avrupa Topluluğu'nun amaçlarından biri haline getirilmiştir (TÇV, 2001, s.23).

Amsterdam Antlaşması'nın 174 (2). Maddesi, Avrupa çevre politikasının dayanacağı, üye ülkelerin somut yükümlülüklerine entegre edilmesi gereken ve gelecekte oluşacak mevzuatın yorumlanmasında yol gösterici bir vasıta olarak hizmet edebilecek ilkeleri sıralamaktadır. Bu ilkeler:

- Bütünleyicilik ilkesi,
- Yüksek seviyede koruma ilkesi,
- İhtiyat ilkesi, önleme ilkesi,
- Kaynakta önleme ilkesi ve
- Kirleten öder ilkesi.

Tüm karar alıcılar için yol gösterici temel prensiplerdir.

Kirlenme, gürültü insanların ve özellikle kentlerdeki insanların yaşam kalitesini önemli ölçüde düşürmüştür.

Bu durum karşısında çevrenin korunması, en önemli sorunlardan biri olmaktadır. Atık yönetimi, su ve hava kirliliği gibi alanlarda asgari standartlar koyarak kirlenmeyi sınırlamaya çalışılmaktadır.

Uzunca bir süre Avrupa Birliği çevre politikası, Topluluk içindeki problemlerin çözümüne odaklanmıştır. Ancak hem kirliliğin küresel olma özelliğinin ve hem de bölgesel ve uluslar arası düzeyde ortak ve uyumlu hareket etme gereğinin farkına varılmıştır.

Avrupa Komisyonu tarafından ortaya konulan ve uygulanan altı eylem programı bulunmaktadır.

Her program kirlilik ile mücadeleyi, çevreye ilişkin konuların tüm Topluluk aktivitelerine entegre edilmesini ve kamunun resmi çevre bilgilerine ulaşımının artırılmasını amaçlamaktadır. Eylem programları her ne kadar bağlayıcı değilse de, istenen eylem genellikle hukuki kuralların hazırlanmasını gerektirdiğinden, bu programlar da bu konudaki mevzuatların gelişmesine yardımcı olmaktadır (Cansevdi, 2001, s.9).

Avrupa topluluğun beşinci çevre eylem programı 1992-2000: "Sürdürülebilirliğe Doğru" başlığını taşıyan Beşinci Çevre Eylem Programı, bir yandan 1992-2000 dönemi

için bir Avrupa gönüllü eylem stratejisi getirirken, bir yandan da bütün kirlenme sebeplerini (sanayi, enerji, turizm, ulaştırma, tarım vb.) gözöününe alacak bir “yata” Topluluk yaklaşımı başlatmıştır.

Çevre korunması Avrupa Birliği'nin karşı karşıya bulunduğu temel sorunlardan biridir. Artan sanayileşme, gıda tehlikeleri ve doğal çevrenin hızla bozulması bir sürdürülebilir kalkınma stratejisini ve dengeli kaynak yönetimini gerekli kılmaktadır.

Ulusal makamlar ve halk kitleleri çevrenin bütün diğer politikalara entegre edilmesinin önemini kavramıştır. Başlangıçta salt bir çevre konusu olarak düşünölen sürdürülebilir kalkınma kavramı artık, yaşayabilir tek sosyal ve ekonomik model olarak görölmektedir.

Herkes çevre dostu bir ekonomik kalkınma modelinin geliştirilmesi hedefine bağlanmalıdır. Ekonomik aktörlere daha fazla sorumluluk yükleyecek ve halkın çevre sorunları konusundaki bilinçlendirilmesini arttıracak adımlar atılmıştır (TÇV, 2001, s.28).

Avrupa topluluğun altıncı çevre eylem programı 2001-2010: Altıncı çevre eylem programı'nın amacı 2010 yılına kadar ve sonrasında topluluk çevre politikasının amaç ve önceliklerini, Avrupa Birliği'nin sürdürülebilir gelişme stratejisinin uygulanması için alınması gereken önlemleri ortaya koymaktadır.

İşadamları, tüketiciler, politika planlayıcıları ve vatandaşlar gibi karar-vericileri etkilemek için geniş kapsamlı önlem ve araçların kullanılmasına dair yeni bir yaklaşım önerilmiştir. Program öncelikle beş hususu belirlemektedir;

1. Mevcut mevzuatın iyileştirilmesi,
2. Çevre gereklerinin diğer politikalara entegre edilmesi,
3. Piyasa ile yakın çalışma,
4. Kişilerin özel vatandaşlar olarak güçlendirilmesi ve onlara davranışlarını değiştirmede yardım edilmesi,
5. Arazi kullanımı planlaması ve idare kararlarında çevre konusunun dikkate alınması.

Bütün bunlara ek olarak dört öncelikli hareket alanı belirlemiştir:

1. İklim değişikliği,
2. Biyolojik çeşitlilik,
3. Çevre ve sağlık
4. Kaynak ve atıkların sürdürülebilir idaresi.

Ayrıca çevreye dair hususların Avrupa Birliği'nin dış ilişkilerinin tüm boyutlarına dahil edilmesi amaçlardan birisidir. Bu öneri genişleme perspektifini de dikkate almakta ve sürdürülebilir gelişme konusunda aday ülke yönetimleri ile genişletilmiş diyalog kurulması ve bu ülkelerdeki Sivil Toplum Örgütleri ve iş dünyası ile yakın ilişkiler geliştirilmesini öngörmektedir. Uluslararası anlaşmaların uygulanması desteklenmekte ve tüm taraflarla diyalogun kullanılması tavsiye edilmektedir (Cansevdi, 2001, s.18).

2.5.Türkiye'nin Çevre Politikası

Türkiye, geçtiğimiz son birkaç yıl içinde çevre kirlenmesinin büyük bir kaynak kaybı olduğunu ve kirlenmenin faturasının çok yüksek olduğunu görmeye başlamış ve konu ile ilgili önlemlerin hızla alınmasına yönelmiştir.

Ülkemizde sürekli ve dengeli bir kalkınma modelinin gerçekleştirilmesi, üretirken ve tüketirken bizden sonraki kuşaklara yaşam alanı olacak çevreyi ve üretimleri için hammadde olacak kaynakları yok etmeme esasına dayandırılmalıdır. Bu açıdan, üretilen veya üretim sırasında kullanılan kimyasal maddelerin çevreye yapacakları etkiler çok iyi incelenmeli; vazgeçilebilecek ve çevresel etkileri yeterince bilinmeyen her türlü kimyasal maddenin üretiminden ve kullanımından kaçınılmalıdır (Uslu, 1991, s.21-23).

Yasal gelişme çizgisi içinde en fazla önem taşıyan gelişmeyi 1982 tarihli Anayasa'nın çevre yönetimine ilişkin hükümler arasında en fazla önem taşıyan olan "Sağlık Hizmetleri ve Çevrenin Korunması" başlıklı 56. madde şu hükmü getirmektedir: "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çerçevede yaşama hakkına sahiptir. Çevreyi geliştirmek,

çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir.”

Çevre Kanunu Anayasa'nın bu hükmünü gerçekleştirmek üzere çıkarılmıştır. Çevre Kanunu'nun 1. maddesinde Kanun'un amacı şu şekilde ortaya konmaktadır:

Kanun Numarası: 2872; Resmi Gazete Tarih: 11.8.1983; Sayı: 18132. (<http://www.tdho.org/doc/CK.doc>).

“...Bütün vatandaşların ortak varlığı olan çevrenin korunması, iyileştirilmesi; kırsal ve kentsel alanda arazinin ve doğal kaynakların en uygun şekilde kullanılması ve korunması; su, toprak ve hava kirlenmesinin önlenmesi; ülkenin bitki ve hayvan varlığı ile doğal ve tarihsel zenginliklerinin korunarak, bugünkü ve gelecek kuşakların sağlık, uygarlık ve yaşam düzeyinin geliştirilmesi ve güvence altına alınması için yapılacak düzenlemeleri ve alınacak önlemleri, ekonomik ve sosyal kalkınma hedefleriyle uyumlu olarak belirli hukuki ve teknik esaslara göre düzenlemek...” (Avrupa Komisyonu Türkiye Temsilciliği, s.35).

1970'lerin başında, çevre sorunlarına çözüm arayışları, 3. Beş Yıllık Kalkınma Planı'na yansırken, 1978'te bu arayışlar kurumsal bir yapıya dönüştü ve Başbakanlık çatısı altında ilk Çevre Müsteşarlığı kuruldu. 1983'te Çevre Kanunu'nun çıkarılması önemli başka bir milattı. 1991'de merkezi kamu yönetiminin çevre ayağı bağımsız bir bakanlık yapısına kavuştu. 2003'te ise Çevre ve Orman Bakanlıkları birleştirildi.

Bu gelişimlere koşut olarak, Türkiye çevre alanındaki uluslararası süreçleri takip ederek politikalarını bu süreçlerle uyumlu hale getirmeyi de hedef edindi. Örneğin, sürdürülebilir kalkınma kavramını ilk kez ele alan Ortak Geleceğimiz Raporu'nun (1987) yansımaları, 1990-1994 dönemini kapsayan 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda bulunabilir. 1992 Rio Çevre ve Kalkınma Konferansı'nın ardından ise, 1998'de Türkiye'nin ilk ve tek Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı yayımlandı. Planın amacı, çevre ile kalkınmayı birbiriyle bütünleştirerek somut eylemlerle pekiştirebilecek stratejik bir belge oluşturmaktı. Ulusal Çevre Stratejisi ve Eylem Planı;

- Yaşam kalitesinin iyileştirilmesi,
- Çevre bilinç ve duyarlılığının geliştirilmesi,

- Çevre yönetiminin iyileştirilmesi,
- Sürdürülebilir nitelikte bir ekonomik, toplumsal ve kültürel gelişme sağlanmasını hedef olarak benimsemiştir (Gümüsel, 2007, s.16).

Türkiye, 1992’de Rio Çevre ve Kalkınma Zirvesi’ne, 1996’da Habitat II toplantısına katılarak, ev sahipliği yaparak, önemli uluslararası belgeleri onaylamıştır. Gerek Gündem 21’de, gerekse İstanbul Bildirgesi’nde, çevre ve kent değerlerinin korunup geliştirilmesinde, yurttaşa ya da kenttaşa düşen görevler bu belgelerde önemle vurgulanmıştır. Kentlileşme yurttaşın, edilgen yurttaş olmaktan çıkıp, etkin yurttaş durumuna gelmesi, bu duruma gelmesinin önündeki engellerin kaldırılması için savaşıma vermesi başarının temel koşullarındandır (Kayacı; Erol, 1998, s.89).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MERKEZİ ve YEREL BOYUTUYLA YÖNETİMDE YENİDEN YAPILANMA ve YÖNETİŞİM

3.1. Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma

Yönetim olgusu toplumsal yaşam içinde küçük büyük tüm gruplarda, biçimsel örgüt ya da biçimsel olmayan gruplarda, başkalarını etkilemek ya da başkalarıyla işbirliği yaparak belli amaç/amaçları gerçekleştirmek için yürütülen faaliyetleri anlatmaktadır. Yönetim, en küçük sosyal birim aileden en büyük siyasal otorite devlete kadar farklı düzeylerde yürütülen faaliyetler bütünü olarak tanımlanabilir. Yönetimin kamu kurumlarıyla ilgili dalını anlatmak için kullanılan kamu yönetimi kavramı işlevsel

anlamda genel kuralların, yasaların ve kamu politikalarının uygulama sürecini; yapısal anlamda ise devletin örgütsel yönünü anlatmaktadır (Eryılmaz, 2002, s.6).

Hızla gelişen bir teknolojinin doğal sonucu olarak, hukuk, siyaset, ekonomi gibi alanlarda insanlar arası işbirliğinin çeşitli görünüşleri yeni nitelikler kazanmaktadır. Bu işbirliğinin bir görünümü de kamu yönetimidir. Kamu yönetiminin amacı, hükümetin ve onun yönettiği toplumla olan ilişkilerinin daha iyi anlaşılabilmesini sağlamak olduğu kadar, toplumsal gereksinimlere daha duyarlı kamusal siyasaların oluşturulmasını özendirme. Bu amaca hizmet etmek için kamu yönetimi, etkililiğe, verimliliğe ve yurttaşların insan olarak gereksinimlerini sağlamaya yönelik yönetsel uygulamalara başvurmayı gözetmek durumundadır.

Uluslararası kamu yönetimi bilimi çok önemli değişimler geçirmektedir. Bu değişimler hem kamu yönetimi biliminin kuramsal yapısında ve hem de kamu yönetimi uygulamalarında yaşanmaktadır.

Yeni kamu yönetimi anlayışı, her şeyden önce geleneksel kamu örgütlerinin, hizmetlerin sunumundaki kusurlarını ve eksikliklerini doğru bir şekilde tanımlamaya çalışmaktadır. Geleneksel yönetim anlayışı, değişen şartlar karşısında verimsizliğin, hantallığın ve kırtasiyeciliğin nedeni haline gelmiştir. Yöneticilerin risk almasını engellemekte, kıt kaynakları etkin bir şekilde kullanmak yerine onların israf edilmesi sonucunu doğurmaktadır.

Yeni kamu yönetimi anlayışına göre, kamunun örgüt yapısı, esnek, yumuşak hiyerarşi, dar ve az elemanlı merkez, geniş-yatay çevre ve adem-i merkeziyetçi olmalıdır. İkinci olarak, devletin faaliyet alanı küçültülmelidir. Üçüncü olarak yeni yönetim anlayışı, performans hedeflerine, çıktılara, hizmetlerde niteliğe, etkinliğe, verimliliğe, müşteri merkezli hizmet anlayışına ve piyasa sisteminin önemine vurgu yapmaktadır. Dördüncü olarak ise yeni yönetim anlayışı, kamu yönetiminin yalnızca siyasi liderliğe değil, aynı zamanda kamuya karşı sorumlu olması gerektiğini vurgu yapılmaktadır. Bu anlamda yeni kamu yönetimi anlayışı, bütün dünyada kamu sektörüyle ilgili reform çalışmalarında son yılların en etkili kavramıdır (Ökmen; Baştan, 2004, s.211).

Kalkınma ve ihtiyaçlar, kamu hizmetleri konusuyla şüphesiz yakından ilişkilidir. Kamu hizmetleri çeşitli yöntem ve örgütlenmelerle yerine getirilmektedir. Bu örgütlenmeler, kamu hizmetlerinin konusuna ve niteliğine göre değişmektedir. Başlangıçta Devlet örgütlenmesinde, daha çok iç ve dış güvenliğin sağlanmasına yönelik, “klasik” kamu hizmetleri yerine getirilirken, zaman içinde sadece soyut bir hürriyet anlayışının insan hayatı için garanti vermediği görüşünden hareket edilmiştir. Bu bağlamda, haberleşme, ulaşım, eğitim, sağlık, barınma ve çevrenin korunması gibi diğer sosyal ve ekonomik nitelikli hizmetler, yerine getirilmediğinde, insan hayatına yönelik bir tehdit kapsamına alınarak “merkez” tarafından üstlenilmiştir.

Görev alanı genişlemesiyle yönetsel yapılanmalar ve tercihler, “merkezileşmeye yönelirken”, bu değişim bir bakıma vatandaşlarda kamusal hizmetlerin yerine getirilmesinde tüm sorumluluğun idare merkezli olacağına ilişkin görüşleri kuvvetlendirmiştir. Buna karşılık demokrasi stratejisi açısından da, vatandaşın yönetim sürecinin dışında kalması, idarenin hemen her hizmeti yüklenmesi, kamu harcamalarının artması bağlamında vergi yükünün ağırlaşmasının vatandaşın sorumluluk duygusunda yarattığı erozyon etkisi nedeniyle, idare merkezli karar alma ve yürütme eğilimi artık destek görmemektedir. Aynı dönemde Rio Zirvelerinde, yönetimde yerellik önceliği ve halkın katılımı görüşlerinin öne çıkması tesadüf değildir. Bu karmaşık yapıyı uzlaştırmak ise yönetime düşen sorumluluktur.

Yeterli gelire sahip olamayan, kendisi de kaynak yaratamayan yerel yönetimlerin yasalarla getirilen yeni sorumlulukların üstesinden nasıl geleceğine ilişkin kamuoyunda gelişen haklı tereddütler bulunmaktadır. Merkezin ağır vesayetinin hafifletilmesine ilişkin geliştirilen çalışmalar ve desteklenen görüşlere karşın, mali açıdan, “merkeze bağımlı” yerel yönetim anlayışından uzaklaşabilmiş değildir.

Yerleşimlerin sürdürülebilirliği, yerel yönetimler kadar, o yerleşimdeki bireylere de aittir. Küresel ve yerel eksende yer alan bireyi başarması gereken önemli konu sağlıklı ve insan onuruna yakışan, kaliteli bir yaşam çevresi ve bunu gerçekleştirecek “yerel topluluk” oluşturmaktadır (Karaman, 2004, s.19-26).

Yaşanan toplumsal, siyasal, ekonomik, teknolojik, ideolojik ve kültürel dönüşümler, karmaşıklaşan ve artan vatandaş talepleri kamu yönetiminde değişim taleplerini de beraberinde getirmiştir. Türkiye özelinde, hızlı kentleşmenin yarattığı sorunlar ve talepler, merkezi hükümetin aşırı yüklenmişliği ve borçlanmışlığı, yerel yönetimlerin kaynak yetersizliği, sıklıkla yaşanan ekonomik krizler ve Avrupa Birliği ile bütünleşme süreci gibi faktörler de reform çabalarının hızlandırılmasına yol açmıştır. Yaşanan siyasal, toplumsal ve ekonomik dönüşümler, küreselleşme özellikle 1970'lerden itibaren kamu yönetiminin toplumdaki ve piyasadaki yerinin ve merkezi-yerel yönetim ilişkilerinin sorgulanmasını beraberinde getirmiştir. Yaşanan sorunların azaltılması için öncelikli çözüm önerileri arasında merkezi yönetimin aşırı yükünün yerel yönetimlere, üçüncü ve özel sektöre aktarılmasının yer aldığı gözlemlenmektedir (Gül; Aktel, 2004, s.79).

1980 öncesi Türkiye toplumunu en net tanımlayan öge, devletin güçlü konumudur. Osmanlı'dan bu yana süren güçlü devlet geleneği ile açıklanabilecek bu olgunun çok farklı alanlarda önemli sonuçları vardır. Öncelikle devlet, toplumsal ilişkilerin temel aktörüdür ve siyasetin hem öznesi, hem de nesnesi konumundadır. Devlet toplumsal değişimi gerçekleştiren temel aktör olarak ortaya çıkmış, tüm siyasal projelerin hedefi haline gelmekle kalmamış, devleti içermeyen bir politik eylem tasavvufu nerdeyse imkansız bir hale gelmiştir. En önemlisi, Türkiye hemen her kesimin, her politik hareketin devlet adına ve devlet için düşündüğü, kendini devlet yerine koyduğu bir ülkeye dönüşmüştür (Işık; Pınarcıoğlu, 2002, s.119).

Türkiye'de Osmanlı döneminden günümüze kadar devam eden devlet ve kamu yönetimi reformu çabaları pek başarılı olamamıştır. Reform girişimlerinin sorunların nedenlerini saptamadaki yetersizlikleri, merkeziyetçi devlet geleneği, tabandan reform konusunda gelen taleplerin ve katılımın zayıf olması, ayrılıkçı hareketler, yerelleşmenin tekçi devlet ilkesini zedeleyeceği endişesi, bölgelerarası ekonomik ve sosyal gelişmişlik farkların fazla olması gibi nedenler reform çabalarına engel oluşturmuştur. Ancak, 3 Kasım 2002 seçimlerinden sonra kurulan son hükümet, devletin ve kamu yönetiminin görev, yetki ve sorumluluklarının piyasaya, yerel yönetim birimlerine, merkezin taşra

birimlerine ve sivil topluma devri konusunda kararlı adımlar atmıştır. Bu çabaların genel olarak kamu yönetiminin ve yerel yönetimlerin daha şeffaf, verimli, hızlı hizmet sunmalarını amaçladığı görülmektedir.

Yerinden yönetim anlayışının güçlendirilmesinde dikkat edilecek çok sayıda konu vardır ve sorunların kolay çözümleri yoktur. Güçlü yerinden yönetim anlayışı da sonuçta iyi kullanılmadığı zaman kendisi sorun haline gelebilecektir. Bu nedenlerle, yapılan kamu yönetimi ve yerel yönetimler reformunun Türkiye'nin meslek odalarının, sanayi ve ticaret çevrelerinin, halkın katılımının sağlanması önemli bir konudur. Katılım kültürünün olmadığı, gereksinimlerin hızlı hareket etmeyi gerektirdiği gibi gerçeklerle, kamusal politikaların oluşturulmasında, uygulanmasında ve izlenmesinde yerel ve ulusal ölçekte daha geniş bir katılımın öngörülmemesi, yerel yönetimleri güçlendirmeyi amaçlayan çalışmalar açısından tutarlı değildir. Yerelde işbirliği, katılım, inisiyatif ve sorumluluk alma anlayışının geliştirilmesi ve yerel yönetimlerin aktarılan sorumluluk ve görevleri gereği gibi yerine getirilemeyecek olanlarının saptanacak kapasite inşası için gereken desteğin sağlanması gibi çalışmaların yerinden yönetimi güçlendirme çabalarıyla eş zamanlı olarak yürütülmesi gerekmektedir (Gül; Aktel, 2004, s.88).

Kamu yönetiminin etkin, güvenilir, hızlı ve verimli çalışır hale gelmesi, hizmetlerin en yakın yerden, en yüksek verimle yerelin ihtiyaçların cevap verebilmesi, halkın en üst düzeyde yönetime katılabileceği kurumlar olarak yerel yönetimlerin demokratikleşmesi ve güçlendirilmesi fikirleri ülkemiz gündemini çok uzun yıllardan beri meşgul etmektedir (Kızılkaya, 2004, s.91).

Türkiye'de idarenin birliği ve adem-i merkeziyetçilik prensibi çerçevesinde, merkez idare ile yerel otoriteler arasında kaynakların ve hizmetlerin dengesi sağlanamamış durumdadır. Yerel yönetimlerin, kaynakların ve sorumluluklarının olduğu kadar yetkilerinin de kötü tanımlanmasından dolayı kapasite eksikliklerine dair zayıflıkları vardır.

Küçük problemler için Devletin "büyük" kaldığı bir çağda, Avrupa Birliği gibi uluslararası bir örgüte üyelik perspektifinde bütünleşme dinamiği karşısında, yerel

yönetimlerin yeniden yapılandırılması, merkez-çevre ilişkilerinin yeniden düzenlenmesi, katılımcı, şeffaf, etkin yapıda bir devlet için kaçınılmazdır (Tek, 2004, s.113-114).

Küreselleşmeyle birlikte, dünya üzerinde bir tekdüzelik oluşturulurken, yerelleşme süreciyle bu tekdüzeliği daha da yumuşatarak, dünyanın yaşanabilir hale getirilmesi için çaba harcanmaktadır.

Yeni yapılanmanın aktörleri “Küresel düşünüp, yerel davranarak” bu dönüşümü ve birlikteliği gerçekleştirebilirler (Aydınlı; Akdeniz, 2004, s.201).

Kamunun rolünü yeniden tanımlama ihtiyacını doğuran değişimler özellikle özelleştirme, sivilleşme ve yerelleşme şeklinde gelişen eğilimleri desteklemektedir. Kamu kuruluşları özel sektörün daha verimli üretim yaptığı alanları terk etmekte, eskiden doğal tekel olarak düşünülerek devletin kontrolüne bırakılan alanlar dahi düzenleyici yapılar kurulmak suretiyle özel kesime açılmakta, bazı kamu hizmetleri sivil toplum kuruluşlarına devredilmekte, merkezi yapılar yerine yerinden yönetim anlayışı hakim hale gelmektedir. Gerçekte, gerek ilkeler ve standartlar gerekse yapılanmalar ve kurumlaşmalar anlamında bu eğilimlerin kesiştiği noktada yerel yönetimler bulunmaktadır. Giderek hızlanan, yaygınlaşan yerelleşme ve katılım eğilimlerin en önemli yansıma alanlarından ve yapılanmanın yoğunlaştığı birimlerden birisi yerel yönetimlerdir. Küreselleşme-yerelleşme dinamikleri bağlamında, katılımcılığın, çoğulculuğun, yerelliğin, şeffaflığın ve demokratikleşme eğilimlerinin öne çıktığı bu süreçte yerel yönetimler, hem demokratik bir yönetim birimi hem de etkin ve verimli bir hizmet sunma birimi olarak gittikçe önem kazanmaktadır.

Yerel yönetimlerin önemli bir faktör olarak öne çıktığı bu gelişmeler aslında, merkezi ve yerel boyutuyla yönetimde yeniden yapılanmayı gerekli kılan temel nedenleri oluşturmaktadır (Ökmen; Baştan, 2004, s.238).

3.2. Kavramsal Olarak Yerel Yönetimler

Yerel yönetim, yerel topluluk üyelerinin ortak ihtiyaçlarını karşılamak, ekonomik, sosyal ve kültürel zenginliğine ve refahına ilişkin yerel hizmetleri görmek üzere kurulan, bu hizmetleri, genel yetki ile, kendi sorumluluğu altında ve yerel topluluğun yararları doğrultusunda yerine getiren; hiçbir ayırım gözetmeden insaniyerel demokrasinin temeli kabul eden; işleyişinde açıklığı, şeffaflığı insan haklarını, çoğulcu ve katılımcı demokrasi ilkelerini yaşama geçiren, yetkilerin yerel topluluğa yakın yönetim birimince kullanıldığı, kamu tüzel kişiliğine sahip, özerk ve demokratik bir yönetimdir (Kapucu, 2003, s.299).

Yerel yönetimler demokrasinin beşiği olarak tanımlanmakta, demokrasiyle eş anlamda kullanılmaktadır. Bu yaklaşımın doğal sonucu olarak, yerel yönetim tanımlarında seçim, temsil ve demokrasi kavramlarına vurgu yapılmaktadır. Bu bağlamda yerel yönetimlerin iki tanımı yapılmaktadır. İlk tanıma göre yerel yönetimler, merkezi yönetimin dışında, yerel bir topluluğun ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla oluşturulan, karar organlarını doğrudan halkın seçtiği, demokratik ve özerk bir yönetim kademesi, bir kamusal örgütlenmedir. İkinci tanıma göre, halkın yönetime katılımına olanak veren, kendi seçtiği organlar eliyle yönetilmesini içeren yönetim biçimi; yürütme erkinin belli ölçülerde merkezi yönetim ile yerel yönetim birimleri arasında bölüşülmesini ve bir bölüm yetkilerin yerel birimler eliyle kullanılmasını gerektiren yönetim kipidir (Arap, 2004, s.335).

Dar bir anlama dayalı coğrafi ya da fiziki bir vurgunun ön plana çıkarttığı tanıma göre yerel yönetimler, belirli bir “yer”e bağlı topluluklar olabileceği gibi, demokratik bir vurgunun ön plana çıkarttığı bir başka tanıma göre ise “kendi kendini yöneten topluluklar” olarak adlandırılırlar.

Geniş anlamıyla yerel yönetimler, yerel halkın ortak inançlarını belirleyerek; ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına göre yerel hizmetleri karşılamak için kurulan, yetkilerini kendi sorumluluğu altında ve yerel halkın yararları çerçevesinde kullanan, hiçbir ayırım gözetmeden bireyi yerel demokrasinin temeli kabul eden, işleyişinde açıklık, şeffaflık, çoğulculuk ve katılımcılık içeren, yetkilerinin yerel topluluğa en yakın

hizmet birimlerince kullanıldığı kamu tüzel kişiliğine sahip, özerk ve demokratik bir yönetim adidir.

Sosyolojik anlamda yerel yönetimler, insan topluluklarının tarihin çok eski dönemlerinden beri yerel ihtiyaçlarını karşılamak üzere, kendi aralarında ve kendi kendilerini yönetme biçimi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyolojik bir fenomen olarak da yerel yönetimler halka en yakın ve demokratik kuruluşlardır.

Bilgi teknolojileri açısından yerel yönetimler, elektronik bilgi ağları yoluyla halka etkin, verimli ve şeffaf bir şekilde hizmet sunmaya yönelik ve halkın doğrudan katılımını sağlamak amacıyla, yasal düzenlemelerle oluşturulmuş bilgi alt yapısı olarak tanımlanabilir (Soyşekerci, 2004, s.245).

“Mahalli müşterek ihtiyaçlara ilişkin her türlü görev, yetki ve sorumluluklar ile hizmetler yerel yönetimler tarafından yerine getirilir.”

“Yerel yönetimler görev, yetki ve sorumluluk alanlarına giren hizmetleri, idarenin bütünlüğüne, kanunlarla belirlenen esas ve usullere, kalkınma planının ilke ve hedeflerine, kendi stratejilerine, amaç ve hedeflerine, performans ölçütlerine uygun olarak yürütülür.”

“Yerel yönetimlerin kanunlarla verilen temel görev ve hizmetleri ciddi şekilde aksatması ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini önemli ölçüde olumsuz etkilemesi durumunda, aksamanın boyutu ile ölçülü olmak kaydıyla, ilgili Merkezi idare kuruluşunun talebi üzerine İçişleri Bakanlığı bu aksaklıkların giderilmesi için kanunlarda öngörülen tedbirleri alır.” Bu önlem, yerel yapıların genişletilmiş işlevleri ve arttırılmış sorumlulukları başarılı şekilde üstlenip üstlenemeyecekleri konusunda merkezi hükümetin duyduğu kuşkuların bir yansımasıdır. Türkiye’de, hükümetlerin karar almasındaki güçlü merkezci eğilimler tam demokratik, saydam ve kişisel değerlere dayalı bir kamu işletmeciliği sisteme engel olmaktadır. Bu ise yerel kişisel değerlere dayalı bir kamu işletmeciliği sistemine engel olmaktadır. Bu ise yerel yönetimlerin demokratik yetkilerini ellerinden almaktadır. Yeni yasal düzenlemeler sorunun pek çok yerine değinseler de bazı önemli ayrıntıları ve tamamlayıcı düzenlemeleri dışarıda bırakmaktadır (Göymen, 2004, s.34).

3.3. Çağdaşlaşma ve Demokratikleşme Sürecinde Yerel Yönetimler

Yerel demokratik kurumları olmayan çağdaş bir demokrasi düşünülemezdir. Çağdaşlaşma ve demokratikleşme süreci içinde yerel yönetimler önemli roller oynamaktadır. Farklı dünya görüşlerine ve ideolojik bakış açılarına sahip olunsada, yerel yönetimlerin, yerelleşmenin ve yerel özerkliğin, kısaca yerel demokrasinin siyasal işlevini yadsımaya olanak yoktur.

Demokratikleşme ve katılım tepeden değil, tabandan yayılarak geliştirildiğinde başarıya ulaşabilir. Yerel yönetimlerin temel felsefesi katılımı arttırmak ve bulunduğu yerleşimden başlayan hemşehri sorumluluğunu geliştirmek haline haline gelmiştir.

Ekonomik ilişkiler, çevre ideolojisi ve iletişim kolaylıkları, tarihsel gelişim içinde küreselleşmeyi teşvik etmiş, bu değişim de yerelliğin önemini artırmıştır.

Kamu hizmeti sunulan bir birim olarak yerel yönetimler üzerindeki reform ve modernleşme baskıları giderek artmaktadır. Halkın, yönetime katılımına duyulan ihtiyacın daha iyi anlaşılması, hükümetlerin performansı, sınırlı kapasiteleri karşısında uğranılan hayal kırıklığı, sivil toplum örgütlerinin çeşitlenmesine ve giderek önem kazanmasına yol açmıştır. Bu toplulukların çoğalması, temsil yetkisinin sorgulanmasına yol açarak, yeni katılım arayışlarını getirerek, demokratik hayatın işleyişine katkıda bulunmaktadır. Devlet dışındaki tüm kuruluşları içeren, devletçe düzenlenmeyen toplumsal ilişkiler alanında, sivil toplum kuruluşları içinde daha özel bir konumda bulunan “gönüllü kuruluşlar” da demokratik kitle örgütleri olarak önemli roller üstlenmiştir. Nedeni de günümüz dünyasında tek tek görüşlerden daha çok gönüllü beraberliğe dayanan örgütlenmelerin önem kazanmasıdır. 21. yüzyılın ayırıcı özelliği, demokrasi ve insan haklarının, bütün toplumlarca tartışmasız kabulü ve demokratik kitle örgütlerinin ön plana çıkmasıdır.

Bu nedenle anlayış ve yöntem değişikliği ile yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılması isteği genel kabul görmektedir. Aslında yerel yönetimler için düşünülen

reform çabaları, genel olarak kamu yönetiminde yapılmak istenen reformların bir parçasıdır (Keleş;Toprak, 2000, 369-371).

Günümüzün uluslararası ortamında ve küreselleşme sürecinde yaşanan hızlı değişim ve gelişmeler, yönetim olgusunu hızla öne çıkarmaktadır. İlişkilerin, hizmetlerin, eğitimin, üretimin, iletişimin, kısacası gündelik yaşamın niteliğini değiştiren teknolojik gelişmeler, diğer kurum ve kuruluşları olduğu gibi, yerel yönetimlerin de işlerini kolaylaştırmakta ve hızlandırmakta, buna karşılık yerel yöneticileri yeni taleplerle ve yeni tür yönetimler arası ilişkilerle yüz yüze getirmektedir. Sürekli değişme ve gelişme sürecinde, yerelleşme eğilimlerinin önemli bir parametresi olan yerel yönetimlerin ve kentlerin niteliğinde ve işlevlerinde ortaya çıkan değişimler, yerel yönetimlerin, demokratik bir yönetim birimi ve etkin, verimli birer hizmet sunma birimi olması bağlamında, kamu hizmeti sunmadan işletme niteliğine, örgüt ve yönetim anlayışından demokratikleşmeye, etkin ve verimli hizmet sunma ilkelerinden modern yönetim tekniklerine, teknolojik etkileşimden işbirliği çabalarına, alternatif hizmet sunma yöntemlerinden sosyal sorumluluk ve ahlak anlayışına kadar, iki binli yıllarda yerel yönetimlerin görünümünü belirleyen birçok alanda kendini göstermekte, ağırlığını duyurmaktadır.

Yerel yönetim-kent sürekliliği bağlamında, etkin ve verimli bir hizmet sunumu için, yerel yönetimlerin, küresel gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni anlayışlar ve yapılanmalarla uyumlu hale getirilmesi gerekmektedir. Çünkü, örgüt ve yönetim anlayışındaki gelişmeler her şeyden önce kent mekanını ve onun yönetim birimi olan yerel yönetimleri etkilemektedir. Yerel yönetimler dünyanın her yerinde kamu yönetimi içerisinde önemli ve vazgeçilmez bir yere sahiptir.

Etkinlik ve yurttaşla yakın ya da yurttaş odaklı bir yönetim anlayışı, kamu hizmeti sunumunda en önemli kalite göstergelerindedir. Bir kamu kurumunun çağdaş yönetim felsefesine göre işletilmesinin en önemli göstergelerinden birisi, kaliteyi temel ölçüt olarak almasıdır (Ökmen; Baştan, 2004, s.210).

Yerel yönetim kuruluşları halkın ekonomik ve sosyal hayatında önemli yer tutan çeşitli hizmetler sunmaktadırlar. Onlar istihdama doğrudan ya da dolaylı etki eden

büyük kaynaklar ve kamu paralarını kullanan temel yönetim birimlerindedir. Yerel yönetimler, aynı zamanda vatandaşlara en yakın kamu kurumlarıdır ve yerel tercihlerin ve görüşlerin temsil edilmesinde önemli role sahiptirler.

Avrupa ülkelerindeki genel eğilim ve uygulama, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi yönünde olmuştur. Çünkü Avrupa ülkeleri, toplumdaki değişime cevap verme hususunda merkezi yönetimdeki kapasite sınırlılığını gidermek için yerel yönetimleri güçlendirme yoluna gitmiştir. Yerel yönetimler, aynı zamanda devletin örgütlenmesinde anahtar role sahip olmuşlardır (Eryılmaz, 1999, s.48).

3.3.1. Küreselleşme

Bugün dünya yeniden yapılanmaktadır. Bu değişimin genel adı Küreselleşme (Globalleşme)'dir. Dünyanın giderek küreselleşmesi günümüzün önlenemez bir gerçeğidir. Küreselleşme ile birlikte ülkeler ve insanlar arasında toplumsal, kültürel, ticari, ekonomik ve siyasi değişimler yaşanmaktadır.

Küreselleşme son yıllarda ortaya çıkan bir olgu olduğudur. Küreselleşme olgusu, sanayi ötesi toplum, modern ötesi toplum ve kapitalist düzenin çözülmesiyle gündeme gelmiştir.

“Küreselleşme”, gelişmiş, gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeler arasında işbirliği imkanları genişlemiştir. Ülkeler arasında ticaret sınırlarının önündeki engeller giderek azalmaya ve ortadan kalkmaya başlamıştır; uluslararası ticaret hacmi genişlemiş, gelişmiş ülkelerden yeni gelişmekte olan ülkelere doğru ileri teknoloji transferi artmış, yabancı sermaye akışında önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Küreselleşme kavramı, çoğu zaman, belli fikirler, görüşler, olaylar, teknolojiler ve kurumlar gibi durumların global ölçekte bulunur hale gelmesini, veya dünya ölçeğinde ulusal kimliklerin, ekonomilerin ve sınırların çözüldüğü, sosyal hayatın büyük bir bölümünün küresel süreçler tarafından belirlendiği; dünyanın ekonomik bir bütün

oluşturma, dünya toplumlarının birbirine benzeme, buna bağlı olarak tek bir küresel kültürün ortaya çıkmasını veya toplumların kendi kimliklerini ve farklılıklarını ifade etme ve tanımlama, nihayet dünyanın sıkışması, küçülmesi, ulusal olan her şeyin anlamını yitirmesi ve dünyanın tek bir mekan olarak algılanma bilincinin artış sürecini tanımlamak için kullanılmaktadır (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.193).

Günümüzde dünyada bir yandan küreselleşme süreci yaşanırken, aynı zamanda da yerelleşme eğilimlerinin güçlendiği görülmektedir. İlk bakışta birbiri ile çelişir gözükse de bu iki yönlü gelişme süreci bağlamında küreselleşme eğilimi, geleneksel ulus-devlet kavramını ve ulus devletler arasındaki uluslararası ilişkilerin yapısını dönüştürmektedir; bugün, ekonomik, sosyal ve teknolojik güçler ve etkiler, uluslar arası ilişkileri, politikalarının doğasını, kamu politikalarını ve kamu yönetiminin işleyişini olduğu kadar, ulus-devletin yapısını ve kurumsal ilişkilerini de dramatik bir biçimde dönüştürmektedir. Buna karşılık, yerelleşme süreci ise küreselleşme eğiliminin kendi bünyesinde taşıdığı tekdüze ve merkezîyetçi yapılanmaya karşı, tarihi, kültürel ve fiziksel yerel kimlikleri yeniden üretmek ve birbirine eklemeyerek daha yaşanabilir bir dünyanın oluşumuna katkıda bulunmaktadır.

Değişen bilgi ve insanla birlikte her şey sürekli değişmeye başlamıştır. Küreselleşmeyle beraber bir kendini tanımlama ve konum oluşturma gereksiniminin etkisiyle ve tepki olarak yerelleşme, küreselleşen dünyada tek başınalığın olumsuzluklarını giderebilmek ve daha güçlü ve etkili olabilmek için ise bölgeselleşme eğilimleri ortaya çıkmıştır (Ökmen; Baştan, 2004, s.210).

Küreselleşme, ülkeler arasındaki ekonomik, sosyal ve siyasal ilişkilerin yaygınlaşması, ideolojik ayrımlara dayalı kutuplaşmaların çözülmesi, farklı toplumsal kültürlerin, beklenti ve inançların daha iyi tanınması, ülkeler arasındaki ilişkilerin yoğunlaşması gibi farklı görünen, fakat birbirleriyle bağlantılı olguları içermektedir.

Küreselleşme süreci, ulus-devletlerin egemenlik sınırlarının yeniden tanımlandığı ve yerelleşmenin öne çıktığı yeni bir siyasal ve kültürel yapının oluşmasına zemin hazırlamıştır. Sivil toplum ve gönüllü kuruluşlar güçlendirilip, yerelleşme çabalarının

temel öznesi haline getirilmekte, ulus-devletin gerilemesi ise bir bakıma yerellik ve demokrasinin gelişmesi için bir fırsat olarak görülmektedir.

Küreselleşme olgusu ile birlikte günümüzde yerel yönetimlerin önem kazanmasında iki temel öğenin etkin olduğu söylenebilir. Bunlardan birincisi, yerel yönetimlerin demokratik yapının etkili bir aktörü ve vazgeçilmez koşulu olduğu yönündeki düşüncedir. İkincisi ise, yerel yönetimlerin halka doğrudan ve ucuz hizmetleri sunabilen ve halk katılımına imkan veren yönetsel birimler olarak görülmeleridir.

Bu şekilde küreselleşme ile birlikte gelen yönetim alanındaki yeni arayışlar, ve insan hakları ile demokrasi konusunda artan talepler yeni bir yönetim anlayışını beraberinde getirmiştir. Bu yeni süreçte, devlet-sivil toplum ilişkilerinin demokratikleştirilmesi, hiyerarşik kara-alma mekanizmalarının değiştirilmesi ve sivil toplumun karar-alma mekanizmalarına ve sürecine dahil edilmesi, yerel yönetimlerin yetkilerinin ve etkinliklerinin artırılması, evrensel insan hakları ölçütlerine uyularak insan gelişimine önem verilmesi gibi konular tartışılmaya açılmıştır. Bu tartışmalar, devlet ve toplum ilişkilerinde yeni bir kavramı gündeme taşımıştır (Zibel, 2004, s.188).

Türkiye’de, Habitat’la birlikte, özünde yerel toplumsal ilişkilerin demokratikleştirilmesi ve küresel değerlerin öne çıkarılmasını içeren küçük yerel ve gönüllü örgütlenmeler önem kazanmıştır. Ulus-devletin güç kaybettiği ve küresel ilişkilerin öncelik kazandığı bir dünyada, bu örgütlenmeler klasik yönetim anlayışından, yönetişim anlayışına geçişi de olanaklı kılmaktadır. Çünkü küreselleşme süreci, hem çağdaş yönetim anlayışının, hem de demokrasinin bir sonucu olarak bir zorunluluk biçiminde ortaya çıkmaktadır (Aydınlı; Akdeniz, 2004, s.201-203).

1980 ve 1990’larda küreselleşmenin bir sonucu olarak ve Türkiye’nin Avrupa Birliğine aday ülke olması nedeniyle, hem genel hem de yerel düzeyde daha katılımcı, saydam bir yönetim modelinin gerekliliği ve merkezi yönetimin bazı işlev ve yetkilerini yerel yönetimlere devretmesinin işlevselliği hemen her kesim tarafından dile getirilmektedir (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.144).

3.3.2. Yerel Özerklik

Özerklik, yerel yönetimlerin, icra-i kararlar verebilme, bu kararları serbestçe uygulayabilme, görev alanlarında gerekli düzenlemeler yapma ve kurallar koyma, bütün bunları yapabilecek mali iktidara sahip olabilme ve mali yapısının özkaynaklarla güçlendirilmesi anlamına gelir.

Yerel özerklik, yerel yönetimlerce sadece yerel nitelikli hizmetlerin daha iyi görülmesi için değil, bundan daha önemlisi, yerel toplulukların kendi kendilerini yönetme yeteneğini geliştirmek, katılımcı ve demokratik bir yaşam biçimini kurmak, korumak, ve zenginleştirmek amacıyla da kullanılmaktadır.

Yerel özerklik ilkesi, Avrupa Birliği için “ortak bir değer” olarak önemlidir. Bu bağlamda, Avrupa Birliği ülkeleri ve aday ülkelerde, yerel halkın özgürlüğü, merkez vesayetinin tümüyle kaldırılması, yerel yönetimlerin partiler üstü kuruluşlar olarak çalıştırılması ve yerellik bilincinin geliştirilmesi için çabalar harcanmaktadır.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı'nın 3. maddesi özerk yerel yönetim kavramını açıklamaktadır. Şartın 3. maddesinde, “özerk yerel yönetim kavramı yerel makamların, kanunlarla belirlenen sınırlar çerçevesinde, kamu işlerinin önemli bir bölümünü kendi sorumlulukları altında ve yerel nüfusun çıkarları doğrultusunda düzenleme ve yönetme hakkı ve akmanı anlamını taşır” şeklinde ifade edilmiştir.

Şartın aynı maddesine göre, yerel yönetimler bu hakkı vatandaşlar tarafından seçilmiş organları aracılığıyla kullanırlar (Acartürk; Akdede, 2004, s.355).

3.3.3. Yerelleşme

Küreselleşme olarak ifade edilen “teknoloji ve üretimimin yapısındaki değişimlere bağlı olarak ekonomik ve politik düzlemde de değişimin gerekliliğinin

belirtildiği ve devletlerin rolü, konumu ve işlevlerine ilişkin yeni beklentilerin tanımlandığı” süreçte, gelişmekte olan ülkelerde merkezi yönetimin çok güçlü olduğu düşüncesi, yerleşme kavramını hep gündemde tutmuştur (Arap, 2004, s.159).

Küreselleşme iki tür yerinden yönetim kavramını gündeme getirmiştir. Birincisi nüfusun büyümesi, kentleşmenin hızlanması ve kentsel birimlerin sayısının artması kentsel ihtiyaçların, ekonomik ve sosyal yaşamın çeşitlenmesi, ülkenin tek bir merkezden yönetilmesini güçleştirmiş ve bazı yetkilerin il teşkilatlarına ve giderek seçilmiş yerel yönetimlere devrini getirmiştir.

İkinci tür desantralizasyon yerleşmenin ağır bastığı ve merkezi yönetimde gerilimin arttığı durumlarda bazı yetkilerin yerel yönetimlere devredilmesi yoluyla gerilimin azaltılması eğilimidir.

Dünya genelinde desantralizasyon diğer aşamaları daha çok gelişmiş ülkelerde görülen yerel hükümetlerdeki polis, eğitim, sağlık gibi merkezi yönetim yetkilerinin de seçilmiş yerel yönetimlere devredilmesi şeklindedir (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.197).

Yerellik ilkesi, küçük yerleşim birimlerini canlandırıp geliştirmenin, büyük metropolitan merkezleri gözden çıkarmaksızın, kırsal yaşamı çok daha verimli bir duruma getirmek için uygun bir araç olarak algılanmasıdır. Birçoklarımızca, yerel zevkler, bağlılıklar ve yerellik duygusu hala çok çekici ve değerli kavramlardır. Çevre bilinci, yalnız küreselleşme doğrultusunda değil, yerleşme yönünde de etkide bulunan bir faktördür. İnsanlar, içtikleri suyu, soludukları havayı, yaşadıkları semtlerin, kasabaların, kentlerin ve bölgelerin kalitesini ve standartlarını korumak amacıyla daha kolay biraraya gelebilmekte ve birleşebilmektedirler (Keleş, 1994, s.26).

Yerellik ilkesi, üst düzey yönetimlerin alt düzey yönetim birimlerine yardımda bulunmasını içermektedir. Bu yardım alt düzey yönetim birimlerini üst düzey yönetim birimlerine bağımlı hale getirmediği gibi, yerel birimlerin özerkliğini özendirilen ve güçlendiren bir yardımdır. Bugünkü anlamıyla yerellik ilkesi, yerel birimlere daha geniş özerklikler tanımayı, bireylerin özgürlüğü ile yerel ve bölgesel yönetimler, ulusal

devletler ve uluslararası kuruluşlar gibi çeşitli kamusal kuruluşların amaçları arasında bir denge kurmayı amaçlamaktadır.

Yerelleşme hareketi, en basit ifade biçimiyle merkezde toplanmış olan güç ve sorumlulukların yerel yönetim ve birlikteliklere aktarılmasıdır. Yerelleşme, yerel dinamiklerin harekete geçirilerek ekonomik kalkınmanın sağlanması ve yerel demokrasiye işlerlik kazandırılarak ekonomik getirilerin tabana yayılması gibi hedeflerle bütünleşmektedir.

Yerelleşme hareketinin görünen hedefi, siyasi ve toplumsal liderlik ile idari sorumluluklar arasında dar bir alanda yön bulmaya çalışan yerel yönetimlere, çağdaş ve akılcı bir yapı kazandırarak karar süreçleri içindeki etkinliğini arttırmaktadır.

Avrupa Birliğinde yerel yönetimlerin güçlendirilmesine ilişkin yürütülen politikaların iki önemli parçası bulunmaktadır: Yerel özerklik ve yerel demokrasi. Bu politikaların dayandığı temel ise, ‘subsidiarity’ veya hizmette halka yakınlıktır (Zibel, 2004, s.187).

1992’de Maastricht’te imzalanan Avrupa Birliği Antlaşmasına bağlayıcı bir kural olarak yerellik (subsidiyarite) ilkesinin konması, kuvvetli ve birleşik bir Avrupa Birliği’nin gerçekleşmesiyle birlikte güçlenmesi beklenen merkeziyetçiliğe karşı bir önlem olarak görülebilir. Avrupa Birliği’nin yerel özerklik açısından sakıncalar doğurması olasılığı hizmette halka yakınlık ilkesine ayrı bir önem kazandırmıştır (Acartürk; Akdede, 2004, s.356).

3.3.4. Subsidiarity Prensibi

Subsidiarite kelimesinin sıfat olarak anlamı, bir eylemi, bir davranışı, bir kişiyi ya da bir kurumu güçlendirmeye yarayan, onlara destek ve yardımcı olan, yedek ve ikincil kavramlarıyla özdeştir (Keleş, 1995, s.14).

Subsidiarity; “yetki ikamesi ilkesi”, “yetki paylaşımı ilkesi”, “hizmette yerellik ilkesi”, “hizmette halka yakınlık ilkesi”, “yerindenlik ilkesi” gibi terimlerle karşılanmaya çalışılmıştır.

Subsidiarity; öncelikle bir güç dağılımı ilkesidir. İlke “aşağıdan yukarı” bir yaklaşımı benimsemektedir. Buna göre asli olan alt düzey yönetimlerdir. İkincil olan ise, ki terimin etimolojik yapısından da anlaşılabilceği gibi, merkezi yönetimdir. Yerelli ilkesinde genel yetki yerel yönetimlerindir. Görevleri sayılıp sınırlandırılan taraf merkezi yönetimdir.

Ancak buradan tamamen birbirini dışlayan bir ilişkiler modeli çıkartmak yanlış olacaktır. Yerellik ilkesi aynı zamanda üst düzeydeki otoritenin alt düzeye yardımda bulunmasını da içerir. Denilebilir ki merkezi yönetim ve yerel yönetim birbirinin rakibi değil tamamlatıcısı olmalıdır.

Yerellik uygulaması dünyada daha çok federal sistemi benimsemiş yönetimlerde gözlenmektedir. Ancak yerellik ilkesi sadece federal sistemlere özgü bir özellik değildir. Federal sistemin özünde, yerel özerkliklere saygıyı otomatik olarak sağlayan bir özellik saklı değildir. Üniter bir devlette yerel yönetimlere geniş özerklik alanları tanınmasına bir engel bulunmamaktadır (Keser, 2004, s.119).

Avrupa Birliği için bir esin kaynağı olan Almanya’da subsidiarite ilkesi, merkez ile yerel yönetimler arasından görev ve yetki paylaşımı konusunda kullanılan anayasal bir ilkedir (Bozkurt; Özcan; Köktaş, 2006, s.96).

Avrupa Birliği bünyesinde ilk olarak 1970’li yılların ortalarında ortaya çıkmasına rağmen, subsidiarite ilkesi ancak Maastricht Antlaşması ile anayasal anlamda, açıkça Avrupa Birliği hukuku içinde kendisine bir yer bulmuştur.

Subsidiarite ilkesinin son dönemlerde yoğun ilgi görmesi özel koşulların bir ürünüdür. Geleneksel devlet sisteminin sorgulanmaya başlandığı, Avrupa Birliği’ni kurmanın kimi güçlükler yarattığı ve Birliğin yol açtığı merkezîyetçilik kaygılarına yoğunluk kazandırdığı bir dönemden geçilmekte olması bu koşulların başlıcalarındandır (Keleş, 1999, s.31).

Avrupa Birliği ile üyelik müzakerelerinin başlatılması çabaları ve 1996 yılında İstanbul'da düzenlenen Habitat II toplantısı yeni katılım anlayışının Türkiye'de bulduğu desteği artırmış, yerel yönetimler alanında uygulanması çabaları hız kazanmıştır. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne üyelik sürecinde bazı çekincelerle kabul ettiği Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı'nda yer alan kamusal hizmetlerin halka en yakın birimlerce yerine getirilmesi anlamına gelen hizmette halka yakınlık (subsidiarity) ilkesinin, yerel yönetimlerimizin daha demokratik ve katılımcı bir şekilde yönetilmesini sağlayacağı iddia edilmektedir. Halkın kamu hizmetlerine en etkin katılımının yerel düzeyde gerçekleşeceğini vurgulayan Şart, hizmet sunum yetkisinin mümkün olduğunca gerçek yetkilerle donatılmış ve özerkliğe sahip yerel yönetimlere aktarılarak demokrasinin güçlendirilmesi hedeflenmektedir (Akdoğan, 2004 s.274).

Yerelleşme olgusunun gelişmiş sanayi ülkelerinde ve özellikle Avrupa Birliği ülkelerinde ilke olarak kabul görmesiyle birlikte ulus-devlet, değişen koşullar ve gereksinimler ile ortaya çıkan yeni işlevler neticesinde yeniden yapılanma sürecine girmiştir. Kamu yönetiminde belli başlı kavramlar ve ilkeler ön plana çıkmıştır. Bunlar şu şekildedir; yönetime katılma, demokratik katılım yollarının geliştirilmesi, şeffaf yönetim, yönetişim, yönetim sürecinde bilgi teknolojilerinin kullanılması vb.

Hizmetlerin vatandaşlara en yakın birimler tarafından yerine getirilmesinin esas olarak kabul edildiği üst birimlerin ise ancak alt birimlerin tek başlarına yerine getiremeyecekleri büyük boyutlardaki hizmetleri yerine getirmeleri temel ilke olarak benimsenmektedir. Bu süreçte yerel yönetim birimleri "yerellik" ve "subsidiarite" (hizmette halka yakınlık) ilkeleri çerçevesinde ön plana çıkmışlardır. Böylece ulus devletin bir takım yetkilerini yerel yönetimlere devrettiği ve yerel halkın kendini ilgilendiren konularda söz sahibi olduğu bir dönemde, yerel demokrasi ve yerel özerklik gibi değerlerin yükselmesiyle yeni bir yönetim sistemi belirlemiştir: yönetişim (Karakurt, 2004, s.321).

3.3.5. Yönetişim

Kamu yönetimlerinin kendilerinden beklenen performansı gösterememeleri, başarısızlıkların getirdiği hayal kırıklığı, kamu yönetiminde yeni model arayışlarını itmiştir. Yönetimin başarısızlığının nedenleri araştırıldığında “yönetilenlerin dışta bırakılması”, önemli bir neden olarak dikkati çekmiştir.

1976 Vancouver Konferansı sonrasında, Habitat I’in devlet merkezli çözüm önerilerinin yetersizliği anlaşılmıştır. Yeni stratejide sorumluluk sadece devlete değil, toplumdaki kamusal ve özel tüm aktörlere yüklenmiştir. Yapabilir kılma politikaları benimsenmiş, uluslararası sorumluluklar sadece koordinasyon düzeyine indirgenmiştir. Bu açılım ile 1992 yılında gerçekleştirilen Rio Konferansında temelde iki metin ortaya konulmuştur. Bunlardan ilki Rio Bildirgesi, ikincisi ise, Gündem 21 olarak tanımlanan eylem programıdır. Yerel Gündem 21 eylem Programı, kısacası yerleşim üzerinde etkisi olan ve etkilenen tüm kurumlar ve kişilere sorumluluklar yükleyen kapsamlı bir belgedir. Özet bir anlatımla Gündem 21, yerleşimlerin imkanlarını geliştirme ve sorunlarını birlikte çözerek onu geleceğe taşıma projesidir. Bu nedenle Gündem 21 devlet merkezli değil, toplum merkezli ve çok aktörlü/katılımcı, “yönetişim” adı verilen yeni bir yönetim anlayışını öne çıkarmıştır.

Ülkelerin ekonomik ve siyasi sistemlerinin birbirine yakınlaştığı yeni dünya düzeninde, merkezlerin işlevi azalırken, yerinden yönetim birimleri önem kazanmaktadır.

Yerel yönetimlerin güçlü olmadığı durumlarda demokrasinin sağlıklı işlediğinden söz etmek mümkün değildir. Yönetime katılma anlayış, en iyi yerel yönetimler aracılığı ile gerçekleştirilmektedir. Bu görüşlerin yaygınlaşması, merkezi, yerel ve sivil örgütlenmelerin, demokratik düzlemde işbirliğini artırmakta, böylece “yönetişim” anlayışının gerçekleşmesine zemin hazırlamaktadır (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.141-143).

“Yönetişim”, sözlük değerlendirmelerinde “yönetim” kavramına eş anlamlı olarak kullanılmaktadır.

Yönetişim ile ilgili literatür incelendiğinde yönetim teriminin birçok anlamda olduğu kadar birçok alanda kullanıldığı görülmektedir. Bu tanımlama ve alanların ortak noktası genel olarak, kamu ve özel sektör arasındaki sınırların neredeyse ortadan kalktığı veya çok belirsizleştiği ortamlar için yeni yönetim biçimlerinin geliştirilmesidir (Turgay, 2004, s.173).

Yönetişim, toplumu yönlendirmek ve yönetmek konusunda sorumluluk dengesinin devletten sivil topluma doğru kaymakta olduğuna işaret etmektedir.

Yönetişim kavramı, sistemsel, siyasal ve yönetsel olmak üzere üç boyutuyla ele alınabilir. Sistemsel olarak yönetim, devletin klasik ve otoriter karar alma süreçleri ve resmi kurumsal yapısı ile belirlenen hükümetten daha geniş bir kavram olarak tanımlanmaktadır. Siyasal boyutta yönetim, yalnız devletin demokratik yönetimini değil, yurttaşların mümkün olan her alanda ve biçimde katılımını öngörmektedir. Yönetsel boyutta kastedilen ve amaçlanan ise, etkin, bağımsız, saydam, dolayısıyla denetlenebilen bir kamu hizmetidir. (Ökmen; Baştan, 2004, s.209).

Yönetişim, karşılıklı etkileşimlerin yansımaları bulduğu, katılımcılığı temel alan, tek sesliliği değil, çok sesliliği hedefleyen bu yeni yönetim anlayışı ifade etmektedir. Avrupa Birliği Komisyonu tarafından yapılan çalışmalarda 'yönetişim' terimi beş kriter ile açıklanmaktadır: "açıklık, katılım, sorumluluk/hesap verebilirlik, etkinlik ve tutarlılık".

Devlet-toplum arasındaki ilişki; tek boyutluluktan çıkmakta, 'etkileşimsel' çok boyutluluğa dönüşmektedir (Karakurt, 2004, s.323).

Yönetişim, yönetme işinin ve toplumsal yönlendirme sorumluluğunun merkezi, hiyerarşik devlet yapısından, desantralize olmuş, çok aktörlü (devlet/sivil toplum kuruluşları/yerel yönetimler/özel sektör) bir yapıya dönüşümünü nitelemektedir. Yönetişim kavramıyla, karşılıklı bir etkileşimden söz edilmektedir. Devlet de bu karşılıklı etkileşimin aktörlerinden biridir. Karşılıklı etkileşimin ve ortaklığın sağlıklı kurulabilmesi, aktörler arasındaki işbirliğine bağlıdır. Bu yeni sistemde bireylerin ve toplumun sosyal gelişmeleri ile birlikte, yerel, ulusal ve bölgesel düzeyde problem çözme, politika ve geleceğe yönelik eylem planı oluşturma ve proje uygulama

yeteneklerinin geliştirilmesi gerekmektedir. Yönetişim, yönetim işinin bir çeşit dönüşümüdür.

Yerelleşme ile birlikte gelen, merkezi ve yerel yönetim, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör arasında ortaklıkları içeren yönetişimi etkin kılma yaklaşımı önemli bir politik olgu olarak görülmektedir. Yönetişim politika ve stratejileri de küresel ekonomi içinde yerel kapasiteleri zorlayabilecek ve ekonomik rekabet yeteneği, sosyal birlik ve çevresel iyileşmenin bir arada gerçekleşmesine katkıda bulunabilecek önemli araçlardır (Zibel, 2004, s.190).

Yönetişim, yukarıdan aşağıya hiyerarşik modellerin aşınmasıyla birlikte gelen idare etme krizine bir tepki olarak doğmuştur. “yönetim geleneksel tarzda yukarıdan aşağıya hiyerarşik ve merkeziyetçi idari yapılanma ve organizasyonu öngörürken Avrupa da yeni yönetim yerel güçlere ve yönetimlere güç veren, gücün kullanımını yayan, yatay bir güç kullanımı ve yönetim seviyeleri arasında disiplin ve diyalogu ön plana çıkaran bir sistem olarak karşımıza çıkıyor (Keser, 2004, s.124).

Yerel yönetimlerin varlık gerekçelerinden birisi de demokrasi düşüncesidir. Dolayısıyla, doğası gereği yerel yönetimlerin olabileceği ölçüde hemşehrileri/yerel halkı yönetime ortak eden katılımcı bir politika izlemeleri gerekir. Günümüzde geleneksel yönetim anlayışı, katılımcı bir yönetim düşünce yapısını ifade eden “yönetişime” doğru bir gelişme göstermektedir. Yerel yönetimler açısından yönetişimin anlamı; her şeyin kendileri tarafından yapılması değil, toplumdaki diğer aktörleri bir ortaklık anlayışı içinde yapabilir kılmalarıdır. Böyle bir aktif ortaklık sonucunda hemşehrilerde kente bağlılık artacak, kent kaynaklarının hakça dağıtımı sağlanabilecek, kentlerin yaşanabilir nitelikleri sürdürülebilirlik anlayışına ilişkin uygulamalar daha da artacaktır. Dolayısıyla kaynak kullanımında verimlilik ve yapılan işlerdeki başarı düzeyi artacaktır (Coşkun; Sezer, 2004, s.281-283).

3.3.5.1. Yönetişimin Temel Özellikleri

- Karşılıklı iletişim ve etkileşim sonucunda, yönetimin her kademesinde sürekli bir dinamizm, yeniliklere açık olma ve sorunların çözümünü başarı olarak algılayan ve bunun dışındaki yaklaşımlara itibar etmeyen bir anlayışın egemen olmasıdır.
- Kurumlar toplumdan kopuk, izole birer yapı olmaktan çıkarak çevreye duyarlı, iletişim ve etkileşime açık, şeffaf organlar olarak görevlerini yapacaklardır.
- Yönetimler uluslararası gelişmelere ve küreselleşmeyle gelen sorunlara karşı da duyarlı olmak ve hazırlık yapmak durumunda olacaklardır.
- Sivil toplum kuruluşları ya da gönüllü vatandaş birlikleri; vatandaşların yönetim organları ile ilişkilerinde daha örgütlü ve planlı bir şekilde hareket edebilmeleri ve daha etkili olabilmeleri açısından sivil toplum kuruluşları önemli fonksiyonlara sahip olacaklardır.

Yönetişim yaklaşımının belki de en belirgin özelliği devletin-merkezi yönetimin-kamu politikalarını uygulamadaki rolüne vurgu yapılmasıdır (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.143).

3.3.5.2. Yerel Yönetişim

Yönetişim ile bir yandan yönlendirme gücüne sahip hükümet dışı aktörleri de içine alan bir yapılaşma kastedilirken, diğer yandan demokratiklik, açıklık, hesap verme, çoğulculuk ve kararların ilgililere en yakın yerde üretilmesi (subsidiarity) ilkelerine vurgu yapılmaktadır. Son yıllarda üzerinde yoğun tartışmaların yapıldığı yönetim kavramı, yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gerekliliğinin altının çizildiği süreçte, yerel ölçekte yerel yönetim olarak ifade edilmektedir (Arap, 2004, s.159).

Yerel yönetim tartışmaları çerçevesinde, yerel yönetimin sürdürülebilir insan gelişiminin sağlanması ve kentsel fakirliğin azaltılması için bir ön koşul olduğu ifade

edilmekte, kentsel gelişmenin gerçekleşebilmesi için demokratik kentsel yönetimin gerekli olduğu vurgulanmakta ve bunun sağlanabilmesi için de yönetişimin temel unsurları olarak kabul edilen kamu sektörü, özel sektör ve sivil toplum kuruluşları arasındaki ilişkinin ve ortaklığın gerekliliğinin üzerinde durulmaktadır. Ancak bu ilişkide grupların sınırları net olarak çizilmemektedir. (Arap, 2004, s.166).

Yerel yönetişim kavramı, yönetişim sürecinin özellikle yerel idarelerle karşılıklı etkileşim içinde gerçekleştirilmesini anlatmaktadır. “Yerel demokratik yönetişim”, yönetsel yerinden yönetimleştirme düşüncelerinin demokrasiye uygulandığı ve yerel yönetişimin demokratik kalkınma için vazgeçilmez bir araç olarak kabul edildiği kavramdır. Bu kapsamda demokratik yerel yönetişim, yerinden yönetimleştirme ve demokrasi kavramlarını da kapsayıcı nitelikte önemli yetkilerin, kendi hak ve özgürlüklerini, siyasal özgürlüklerini ve diğer yasal haklarını eksiksiz kullanma yeteneğindeki yerel halkın erişime uygun, hesap verebilir özellikteki yerel idarelere götürüldüğü sistemi anlatmaktadır. Yerel demokratik yönetişim; sorumluluk katılımcılık, hesap verebilirlik ve artan ölçüde etkinlik anlamında yerel yönetişimin gerçekleştirildiği tarz olarak değerlendirilmektedir (Palabıyık, 2003, s.253).

Yerel demokratik yönetişim, yönetsel yerinden yönetimleştirme düşüncelerinin demokrasiye uygulandığı ve yerel yönetişimin demokratik kalkınma için vazgeçilmez bir araç olarak kabul edildiği kavramdır.

Yerel yönetişim kavramını öne çıkaran diğer bir gelişme de özellikle uluslararası faktörler bağlamında belirginleşen Habitat toplantıları, Yerel Gündem 21 vb. çalışmalardır. Özellikle yerel toplumsal alanda ilgili olarak gerçekleştirilen uluslararası toplantıların ve bu toplantıların sonuçlarının doğal olarak yönetişim kavramı içerisinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Örneğin, 1992’deki Rio Zirvesi sonucunda ortaya çıkan Gündem 21 devlet merkezli olmaktan çok katılımcı ve çok aktörlü bir anlayışı yansıtmaktadır. Bundan başka, Habitat toplantıları da yönetişim yaklaşımı kapsamında değerlendirilmelidir. İstanbul’da 1996 yılında toplanan Habitat II Kent Zirvesi sırasında resmi konferansın dışında, yerel yönetimler, akademisyenler, sendika ve vakıflar gibi çeşitli forumlar gerçekleştirilmiş ve bu forumlar sivil toplum kuruluşlarının

temsilcilerinin katılımıyla yürütülmüştür. Bu da, yönetim açısından, dünyadaki gelişme trendinin hükümet dışı kuruluşlara doğru kaymakta olduğunu gösteriyor. Artık, her şeyi devlet yapsın anlayışından vazgeçiliyor. Yönetime katılma kamusal sorumluluk üstlenme, yönlendirme ve denetleme işlevlerinde, bireylere ve sivil toplum kuruluşlarına daha fazla inisiyatif verilmek isteniyor. Bu gelişmeler, küreselleşmeyle gelen yerelleşme eğilimlerinin bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de oluşturduğu yerel yönetim gündeminin bir parçası olarak ele alınabilir.

Yerel katılım ve etkinliği geliştirmeye yönelik çalışmaların Türkiye özelinde yönetim kavramıyla ortak payda oluşturduğu diğer bir çalışma da Yerel Gündem 21 çalışmalarıdır. Türkiye’de yerel ölçekte geliştirilmekte olan Yerel Gündem 21 örneklerinin ortaklık anlayışı içinde ortaya çıkan çok aktörlü yönetim, kısaca, yerel yönetim olanaklarının kentsel birçok konuda en azından yeni çözümler ileri sürdüğü kabul edilmektedir. Mahalle ölçeğinde geliştirilecek uygun modellerde yerel hizmetlerin görülmesinde etkilili ve verimlilik kadar demokratik değerlerin de geliştirileceği belirtilmektedir. Gerek Habitat toplantılarının gerekse Yerel Gündem 21 uygulamalarının Türkiye gibi demokrasi ve yerel yönetimleri yeni gelişen ülkelerde, bu kurumların güçlendirilip, daha katılımcı ve demokratik bir yapıya ulaştırılması ve bir yönetim faktörü olarak yerel yönetimlerin öneminin vurgulanmasına katkı sağlayabileceği söylenebilir (Ökmen; Baştan, 2004, s.236).

3.3.5.3. İyi Yönetişim

Kamu yönetiminde temel yönetim ilkelerinden birisi olarak kabul edilen yönetim olgusunun ne olduğu ile ilgili olarak birden çok tanıma rastlamak mümkündür.

Kavramın ortaya çıkışı Dünya Bankasının küresel konularla ilgili politika değişimleriyle ilişkilidir. “ilk kullanımı governance olan kavramla, ‘uluslararası ilişkilerde siyasal boyutun kullanılması’ ön plana çıkmaya başlamıştır. Ancak daha sonra

kavrama olumlu bir sıfat eklenerek ‘iyi yönetim’ anlamına gelen good governance kavramı kullanılmaya başlamıştır (Karakurt, 2004, s.322).

20. yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan iyi yönetim (good governance) düşüncesi, hiyerarşiye dayanan geleneksel yönetim anlayışının sorgulaması sonucunda doğmuştur. Bütün kararların merkezden alındığında, uygulama sırasında yerelde karşılaşılan güçlükler bu modele duyulan ihtiyacı somutlaştırmıştır. Yetki ve sorumlulukların paylaşılması gereği, merkezi yönetimde ademi merkeziyetçiliğe, iş hayatında da yöneten/yönetilen ilişkisinin bir tür ortaklığa ve yol arkadaşlığına dönüşmesine neden olmaktadır. Ortak alanın nasıl yönetileceği, kolektif karar, yarar ve kurallara ulaşılacağı “yönetişim”in içeriğini belirlemiştir (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.143).

Birleşmiş Milletler’ in 1992 Rio Deklarasyonu’nun 8. prensibi, “Sürdürülebilir kalkınma ve daha iyi bir yaşam kalitesine ulaşmak için ülkelerin sürdürülebilir üretim, tüketim ve demografik politikaları benimsemek ve geliştirmek zorunda olduklarını” ortaya koymaktadır.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı’nda “Sürdürülebilir bir kalkınmanın sağlanabilmesi için nüfus dinamikleri ile doğal kaynaklar ve ekonomik faaliyetler, teknolojik gelişme, sosyal, kültürel yapı arasındaki dengenin her düzeyde planlama ve politika süreçlerinin, göz önünde bulundurulması ihtiyaçları devam etmektedir” denmektedir.

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve stratejisinde, Türkiye’de son yirmi iki yılda başta ekonomik kalkınma açısından olmak üzere çoğu ödevlerimizi yapmadığımız, yerine getirmediğimiz görülür. İşte burada, “İyi Yönetişim” gündeme geliyor. Halkı ve yöneticileri eğitmek çevre, nüfus ve kalkınma konularına duyarlı hale getirmek zorundayız. Bunun da daha iyi anlatılmasını sağlamak için her türlü görsel ve işitsel medyadan yararlanmak durumundayız. Bu bölgede halk ve yerel yönetimler, daha iç içe olmalı. Gönüllü kuruluşların sayısını arttırmak ve yapılarını gözden geçirmek gerekiyor. Nüfus, çevre ve ekonomik kalkınma hep insan için. Ondandır dolayı, bunlar ayrı disiplinler ve konular değil. Birbiri içine geçmiş konular. Bu noktada uzmanların daha çok işbirliği

yapmaları ve birbirleri ile daha çok görüşmeleri ve deneyimlerini dünya ile daha çok paylaşımları gerekiyor. Amaç sorunlara çözüm bulmak, uygulamayı uygulamaktır.

Birleşmiş Milletler raporuna göre, dünya nüfusunun yarısı 2032 yılı'nda içecek suyu bile bulamayacak. Ortadoğu halklarının %95'i, Asya ve Pasifik'te yaşayanların %65'i ciddi su sıkıntısı çekecek. Kentleşmedeki patlama, atık suların değerlendirilmesindeki yetersizlik, turizm ve yoğun tarım yapılan alanlar nedeniyle Akdeniz kıyıları çevre sorunları ile kuşatılacak. Birleşmiş Milletler Çevre Programı yönetimine göre, daha sağlıklı refah bir yeryüzü için artık uygulamaya geçme zamanı. Bunun için de siyasi cesarete ve girişime ihtiyacımız var. Yaşadığımız yüzyılda bütün sorunların altında, ekonomi, çevre ve nüfus faktörlerinin yatacağı, savaşların bile bu yüzden olacağı kesindir (TÇV, 2002, s.25–28).

3.3.5.4. Türkiye'de Yönetişim

Ülkemizde, yönetim uygulaması genellikle yerel yönetimlerle sınırlı kalmıştır. Yönetişimin yerel yönetimlere ilişkin Türkiye gündeminin başında, yıllardan beri sözü edilen, zaman zaman taslaklara konu olan, fakat bir türlü gerçekleştirilemeyen yerel yönetim reformu vardır. Yine de süreç içinde, yerel yönetimi yalnızca bazı sınırlı hizmetler üreten bir yapı ve merkezi hükümetin uzantısı olarak gören anlayıştan, yerel demokrasinin ve kentli hakların gerçekleştirilmesinin baş aktörü olarak gören anlayıştan, özerk, demokratik, katılımcı, saydam olması gereken bir kurum niteliğine geçilmekte olduğu söylenebilir (Alodalı; Arslan; Mete, 2004, s.144).

Yönetişim Türkiye için uygulanabilir doğru bir yönetim olduğunu ifade eden ve destekleyen çevreler sürekli sorgulanan geleneksel yönetim anlayışının yerini yönetimle birlikte katılımcılığa ve ortaklığa dayalı “çok aktörlü yönetim” olarak tanımlanan yeni bir anlayışa bıraktığı ve bu sayede kamu, özel ve sivil aktörlere fırsat veren bir yöntemin seçildiğini belirtmektedir.

Yönetişim kavramının klasik yönetim kavramından farklılaştığı temel nokta klasik yönetimde, yönetim olgusu devletle özdeşleştirilirken, yönetişimde bu süreç sadece devletle sınırlanmayıp, devletin dışında tanımlanan piyasa ve sivil toplum alanında faaliyet gösteren örgütlerle de ilişkilendirilmektedir (Arap, 2004, s.160).

Türkiye’de yerel ve bölgesel yönetimlerin yetkilerinin artırılması yoluna gidilmektedir. Önemli olan köklü bir zihniyet değişimidir. Tarihsel olarak merkeziyetçi bir yapıya sahip olagelmış ülkemizde bunun kısa bir sürede olması beklenmemektedir. Önemli bir diğer nokta, yerel yönetimlerin yeni sorumluluklarını karşılayacak mali olanaklara da kavuşturulmasıdır. Yerel yönetimlerin, yerel *kamusal hizmet birimleri* olduğu gerçeği gözardı edilmemelidir. Bu noktada Avrupa Birliği fonlarından yararlanmak belediyelerimiz için önemli bir olanak yaratacaktır, ne var ki bunun gerektirdiği nitelikli personel ve örgütleniş sağlanmalıdır. Bununla birlikte merkezi yönetimin sorumluluğunda bir azalma olmamalıdır; çünkü bölgesel eşitsizliklerin giderilmesi, kaynakların rasyonel kullanılması, toplumsal eşitliğin ve kalkınmanın sağlanması halen merkezin başlıca görevidir (Keser, 2004, s.124).

Yönetişim ve yerelleşme anlayışında önemli eksikliklerden bir tanesi de toplumsal gelişme ve değişimlere ilgisizlik, sahiplenme olgusunda toplumsal zayıflıktır. Bugün ülkemizde toplumsal, bölgesel ve yerel kalkınma planlarında genel olarak aktif rol oynayan merkezi yönetimlerdir. Fakat bu uygulamalar yerel alanda yaşayan bireylerin, yerleşik kuruluşlar olarak yerel özel kesimin ve sivil toplum kuruluşlarının kendi görüş ve değerlendirmelerinde çok uzak kalmakta ve toplumda sahiplenme olgusunu öldürmektedir.

Etkileşimli yönetim modeli kapsamında kalkınma ve gelişmede gerek toplumsal ve gerekse bireysel sahiplenmeyi sağlamak, merkezi idarenin etkin denetiminden uzak yerel alandaki kalkınma ve gelişmeyi etkileyecek oluşumlarda merkezi idarenin zayıf denetimine karşılık bireysel denetimin etkinliğini arttırabilmek için, yerel ve bölgesel bazda hedef alınacak kalkınma planlarının genel kalkınma planlarına aykırı olmayacak şekilde, ilgili yerel yönetimlerce etkileşimli yönetim anlayışı içerisinde alınacak ortak kararlar ile yapılması gerektiğini önerebiliriz.

Bu anlayış içerisinde yerel yönetimler ve yerel yönetimin bütününi temsil eden bireyler kendi yaşam alanlarının geleceğine ilişkin kalkınma planlarında, katılım ve fikirleri ile ve etkileşimli yönetim modeli ile yer alacağından sahiplenme olgusuna da sahip olacaktır. Bu oluşum, kıt kaynaklar ile sınırsız insan ihtiyaçlarının etkin ve maksimum düzeyde kullanılmasına da ayrıca önemli katkı sağlayacaktır. Böylece toplum içerisinde kendi kendini kontrol mekanizması oluşturulmuş ve bireysel sorumluluklar arttırılmış olacaktır (Turgay, 2004, s.180).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ: İZMİR YEREL GÜNDEM 21

4.1. Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi

1992 yılında Rio’da düzenlenen Birleşmiş Milletler Yeryüzü Zirvesi’nde “sürdürülebilir kalkınma”, tüm insanlığın 21. yüzyıldaki ortak hedefi olarak benimsenmiştir. Bu doğrultuda, 21. yüzyılda çevre ve kalkınma sorunlarıyla başa çıkılmasına ve sürdürülebilir kalkınma hedefine ulaşılmasına yönelik ilkeleri ve eylem alanlarını ortaya koyan “Gündem 21” başlıklı Eylem Planı, Zirve’nin temel çıktısı olarak, Birleşmiş Milletler üyesi ülkelere kabul edilmiştir.

Birleşmiş Milletler 1992 Rio “Yeryüzü Zirvesi”nde benimsenen Gündem 21’in 28. Bölümü’nde, dünyanın tüm ülkelerindeki yerel yönetimlere, “kendi toplulukları ile danışma sürecine girmek ve Yerel Gündem 21 üzerinde uzlaşmaya varmak” konusunda yapılan küresel çağrının yankıları, ülkemize gecikmeli olarak ulaşabilmiştir (Emrealp, 2007, s.7).

Türkiye’de Yerel Gündem 21 uygulamaları 1996 yılında İstanbul Habitat II Konferansı’na hazırlıkla başlamış, 1997 yılından itibaren de genişlemiştir. Birkaç yıl içerisinde ise Yerel Gündem 21 Projesi, bir “**proje**” yaklaşımının ötesine geçip, uzun soluklu bir “**program**”a dönüşmüştür (Günan, 2007, s.6).

1997 yılı sona ererken, “**Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi**” başlıklı ilk proje başlamıştır.

Türkiye’de Yerel Gündem 21 programı, çevre ve yaşam kalitesinin geliştirilmesini amaçlarken, yerel düzeyde gerçekleştirmek üzere yola çıktığı “sürdürülebilir kalkınma” hedefini, “yerel yönetim”in katılım, yerindenlik, saydamlık, hesap verme ve diğer vazgeçilmez kavramlarıyla kaynaştırması nedeniyle, özünde bir demokratikleşme projesi olarak gelişmiştir (Emrealp, 2007, s.8).

Gündem 21, Rio Deklarasyonu’nda yer alan ilkelerin uygulanmasını sağlayacak eylem programıdır. Gündem 21 belgesi, Dünya bütününde yaşam kalitesinin geliştirilmesini amaçlamaktadır. Yaşam kalitesi bağlamında sürdürülebilir yaşam biçimleri ve sürdürülebilir yaşamdan söz edilmektedir. Eylem programı, çevre üzerinde etkisi olan ve etkilenen tüm kurum ve kişilere sorumluluklar yükleyen kapsamlı bir belgedir.

Gündem 21, sorunların çözümünde devler merkezli yaklaşımı ve çok aktörlü yönetim anlayışını getirmiştir. Gündem 21’in en önemli önerisi, ulusal eylem planlarının hazırlanmasında temel olacak yerel eylem planlarının, Yerel Gündem 21’lerin hazırlanmasıdır. Gündem 21’in temel felsefesi: Katılımı arttırmak ve bulunduğu yerleşimden başlayarak sorunların çözümüne yönelik çabalarda hemşehri sorumluluğunu geliştirmektir (Palabıyık, 2005, s.620-621).

Gündem 21 belgesinde hedef alınan sivil toplum kuruluşları ortak çözüm arayışına önemli katkılarda bulunacak birer kaldıraç olarak görülmektedir. Ülkemizde bu strateji içinde izlenen politikalar, ilk aşamada ülke düzeyinde oluşturulan “Ulusal Gündem 21”leri, daha sonra halka en yakın hizmet birimleri sıfatıyla uygulamayı üstlenen “Yerel Gündem 21”lere dönüştürmüştür. Bu politika kapsamında yer alan İzmir’de de Yerel Gündem 21 çalışmaları başlatılmıştır (Demir; Sözer; Toprak; Başargan, 2000, s.14).

Gündem 21, 21. yüzyıla hazırlık olarak birlikte yerleşimi geleceğe taşıma çalışmalarıdır. Yerleşimlerin sahip oldukları özellikleri öne çıkarabilmeleri yanında sürdürebilmeleri tanınmalarını ve çekiciliklerini artırmalarını teşvik etmektedir. İster

folkloru isterse ekonomik yönü ve doğal güzellikleriyle de cazip olabilirler. Buna göre, önemli olan bir taraftan mevcut kaynakların değerlendirilmesi, diğer yönüyle de sorunların birlikte çözümüdür. Başka bir ifadeyle yerleşime sahip çıkmadır (T. Karaman, 1999, s.65).

Türkiye’de, Gündem 21 çalışmaları T.C. Hükümeti ve Uluslar arası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı’nın (IULA-EMME), koordinasyonu ve Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) desteğiyle, Çevre ve Orman Bakanlığı tarafından yürütülmektedir.

Proje, Türkiye genelinde seçilen sekiz kentte başlatılmıştır. Tekirdağ (Trakya B.), Bursa (Marmara B.), Samsun (Karadeniz B.), Van (Doğu Anadolu B.) Diyarbakır (Güneydoğu Anadolu B.), İzmir (Ege B.), Antalya (Akdeniz B.), Afyon (İç Ege B.) (www.undp.org.tr/gef/26Haziran/1B-gundem21sunum1.ppt).

4.2. Türkiye’de Yerel Gündem 21 Öğeleri

Yerel Gündem 21 uygulamaları, belirlenmiş bir şablona oturtulmak yerine, her kentin kendine özgü koşullarının, değerlerinin ve önceliklerinin sergilendiği, farklı yapılar ve yöntemlerle yürütülmektedir. Dünyada da yerel Gündem 21 uygulamaları böyle gelişmektedir. Ancak, uygulamada her Yerel Gündem 21’de, süreci koordine eden belediyelerin çatısı altında, ancak ondan bağımsız bir birim olarak kurulan, destek birimi Yerel Gündem 21 sekreterlikleri, kent konseyleri, çalışma grupları mutlaka yer almaktadır. Kent konseyleri ve mahalle merkezleri ile birlikte, gençlik ve kadın meclisleri, üzerinde en fazla durulan Yerel Gündem 21 öğeleridir. Kent konseyi, Türkiye koşullarında halkın bilgi alabileceği ve kendi isteklerini ifade edebileceği en uygun katılım araçlarından biridir.

Yerel yönetimler ve halk arasındaki yakınlaşmayı sağlayan ilk yönetim basamağı olan kentler, yönetime doğrudan katılma ve denetleme olanaklarını attırmak, halkla yüzyüze ilişkileri, bilgi alışverişini geliştirmek için, bir yönetim birimi olarak yeni bir işlevsel yapıya kavuşturulmalıdır (Torlak; Önez, 2005, s.665).

4.3. İzmir Yerel Gündem 21 Kent Konseyi

Yapıları ve çalışma yöntemleri bir kentten diğerine farklılık göstermekle birlikte, Kent Konseyleri'nin genel işlevi, kentteki tüm "paydaşları" bir araya getirerek, tüm kenti kucaklayan bir "ortak akıl" oluşturulmasını sağlamasıdır.

Yerel Gündem 21 süreci bağlamında, "kentine sahip çıkma", "aktif katılım", ve "çözümde ortaklık" ilkelerinin bütünlüğünde, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıyan bir "ortaklık modeli" olarak tanımlanan Kent Konseyleri, yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik bilincinin geliştirilmesini, çok aktörlü ve çok ortaklı yönetim tarzının benimsenmesini sağlamaktadır.

Yerel Gündem 21 Kent Konseyleri, Türkiye'ye özgü bir yapılanmayla, merkezi yönetimi, yerel yönetimi ve sivil toplumu bir ortaklık çerçevesinde bir araya getiren "yönetişim" mekanizmalarıdır.

Kent Konseyleri'nin kararları, belediyeler ve diğer uygulayıcı kuruluşlar açısından "bağlayıcı" olmaktan çok "tavsiye" niteliğinde olmakla birlikte, Konsey'lerin yerel karar alma sürecinde giderek artan bir ağırlığı olduğu görülmektedir.

Kent Konseyi'nin Yerel Gündem 21 sürecindeki konumu, yerel ortakların kent yönetimine katılabileceği, "çözümün parçası" olabileceği bir yerel demokrasi platformu işlevini görmekle sınırlı değildir. Kent Konseyi'nin oluşturulması, aynı zamanda, ilgili kentte uzun soluklu bir değişim ve gelişim sürecine adım atılmasını da beraberinde getirmektedir (Emrealp, 2005, s.65-75).

İzmir' de 1996 yılından beri her ayın ilk çarşamba günü düzenli olarak saat 15.00 – 18.00 saatleri arasında Büyükşehir Belediyesi Meclis Salonu'nda gerçekleştirilen YG-21 Kent Konseyi; 07.Temmuz.1999 tarihli toplantıda alınan karar çerçevesinde; gündem: Belediyenin yürütmekte olduğu ya-da hedeflediği projeler ile Yerel Gündem 21 Çalışma Gruplarının öne çıkardığı konulardan oluşturulmaktadır.

5216 sayılı "**Büyükşehir Belediyesi Kanunu**" da Belediye Meclisi toplantılarının her ayın ikinci haftası, 5393 sayılı "**Belediye Kanunu**" nda ve 5302

sayılı “**İl Özel İdaresi Kanunu**”nda Meclis toplantılarının her ayın **birinci haftası** yapılması gereğine dayandırılarak YG-21 Kent Konseyi toplantılarının meclislerin çalışma süreçleri ile çakışmaması amacı ile 02.MART.2005 tarihli YG-21 Kent Konseyi toplantısında; alınan karar çerçevesinde; İzmir’ de YG-21 kent konseyi toplantıları 2005 Nisan ayından itibaren her ayın üçüncü haftası çarşamba günü saat 15: 00 de yapılmaktadır.

İzmir YG-21 Kent Konseyi, Büyükşehir Belediye Meclisinin 12/07/2006 tarih, 02/565 sayılı meclis kararı ile yürürlüğe giren; “**İzmir Büyükşehir Belediyesi Stratejik Planı**” nda; “**Çağdaş yönetim anlayışı kapsamında etkin, katılımcı ve kaliteli hizmet üretmek**” amaçlı faaliyet ve projeleri içinde desteklenmiştir.

Kent Konseyleri görev ve fonksiyonları:

Kentin vizyonunu oluştururlar.

Kente sahip çıkma bilincini geliştirmeye çalışırlar.

Kentin gelişimine katkı sağlayan eylemler planlarlar.

Kentin mevcut durumu ile ilgili raporlar ve yayınlar hazırlamaktalar.

Toplumsal kalkınma projeleri hazırlarlar.

(<http://www.yerelsiyaset.com/v2/index.php?goster=ayrinti&id=548>).

Kent Konseyi Toplantıları:

Kent Konseyi toplantıları, Kent Konseyi toplantı yürütücüsü tarafından yönetilir. Kent Konseyi, görevlerini gerçekleştirmek üzere olağan ve olağanüstü toplantılar yapar. Olağan toplantılar; her ayın ilk Çarşamba Günü, bir önceki toplantıda belirlenen yer ve saatte “Yürütme ve Kolaylaştırma Kurulu” tarafından oluşturulan olağan toplantı gündemleri ile gerçekleştirilir.

Olağan toplantı gündemleri ile toplantı yer ve saati, toplantıdan bir hafta önce, olağan üstü toplantıların gündemi ve toplantı yer ve saati toplantıdan 3 gün önce, yerel basın, posta/telefon/faks/elektronik posta olanakları kullanılarak, Kent Konseyi toplantı yürütücüsü ve Yerel Gündem 21 Koordinatörü'nün müşterek çağrısı ile, Kent Konseyi

katılımcılarına (ilgi guruplarına) duyurulur.

Kent Konseyi toplantı gündemine ilgi guruplarınca yapılacak önerilerin, toplantılardan 2 hafta öncesine kadar yazılı olarak Yerel Gündem 21 Sekreterliği'ne ulaşması durumunda, Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul tarafından değerlendirmeye alınır. Güncel olarak yapılacak gündem önerileri, gündem sonunda yer alabilir, gerekirse bir sonraki gündem konusu olarak Konsey tarafından kararlaştırılır. Kent Konseyi kararları, en kısa zamanda Kent Konseyi toplantı yürütücüsü tarafından Yerel Gündem 21 Sekreterliği aracılığı ile yerel basın, tele-faks, elektronik posta ve internet olanakları kullanılarak, kamuoyu bilgisine sunulur (<http://www.izmir-yerelgundem21.org.tr/strateji.htm>).

Kent Konseyi Toplantı Yürütücüsü:

Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul Üyesi,

Kent Konseyi Çalışma Grubu aktif katılımcılarından Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul Üyesi tarafından teklif edilenler,

Kent Konseyi ilgi grubu liderlerinden Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul Üyesi tarafından teklif edilenlerdir.

Kent Konseyinde Aktif Üye:

Bir yıl içinde gerçekleştirilen olağan 12 toplantıya ilgi guruplarından katılan kişiler, aktif üyelerdir. Toplantılara üst üste olmamak koşuluyla 3 defa katılamam durumunda mazeret dikkate alınır. Mazeret ancak 3 toplantı için geçerlidir. Devam durumu ve mazeretler kentlerdeki sivil örgütlenmeler ve sayılar dikkate alınarak değiştirilebilir (http://www.izmiryerelgundem21.org.tr/strateji_toplanti.htm).

4.4. Belediye Kanunu'nda Kent Konseyi ve Kent Konseyi Yönetmeliği

MADDE 76.- Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir (<http://www.la21turkey.net>).

03.07.2005 tarih, 5393 Sayılı Belediye Kanunu' nun 76. maddesi bkz. EK-1 (<http://rega.basbakanlik.gov.tr>).

Kent Konseyi Yönetmeliği: 08.10.2006 tarih, 26313 sayı bkz. EK-2 (<http://www.mahalliidareler.gov.tr>).

4.5. 1999–2008 Yılları Arasında Gerçekleşen İzmir Kent Konseyi Toplantıları

Tablo 1: 1999 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİHİ	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
06/01/1999	"Sürdürülebilir Kalkınma ve Kentleşme İlkeleri" çerçevesinde 21. yy. a girerken "İzmir'in Kentleşme, Çevre , Göç Sorunları ve Çözüm Önerileri - Taslak Raporları" na tüm ortakların etkin katkılarının sağlanması ve varsa ilavelerin yapılması,	
.../02/1999		
.../03/1999	Yerel Gündem 21 çalışmaları hakkında bilgilendirme Eylem programı dahilinde projelerle ilgili görüşmeler Y.G. 21in Yerel Siyasetin belirlenmesine yönelik "Y.G. 21 İletişim Platformu" inisiyatifinin	

	oluşturulması Raporlarla ilgili İngilizce özetler hakkında görüşme	
..../04/1999		
..../05/1999	Açılış Konuşması - İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı Gündeme alınması istenilen konuların görüşülmesi Dilekler ve Öneriler	
..../06/1999	Yerel Gündem 21 çalışmaları hakkında bilgilendirme Eylem Programı dahilinde projelerle ilgili görüşmeler	
07/07/1999	Y.G 21 Çalışmaları Hakkında bilgilendirme. Eylem programı dahilinde projelerle ilgili görüşmeler	
04/08/1999	Kültürpark ve Fuar alanında yapılacak uygulamalar hakkında Belediyenin ve İZFAŞ' ın bilgilendirmesi, İnciraltı Bahçeler arası “ Doğal Sit İlan edilen Bölge”nin Geçmişten bu güne plan kararları ve En son ilan edilen Doğal SIT kararları hakkında bilgilendirme, Yerel Gündem 21 çalışmaları kapsamında “Kentsel Estetik Gurubunun” Kent Estetiği konulu gösterimi, İzmir yerel Gündem 21 çalışmalarını, Eylem Planına taşıyacak çalışma gurupları yeni katılımcıları ile eylem ve izlem komitelerinin belirlenmesi,	
..../09/1999	YG-21 'in “deprem” e ilişkin “Fiziksel Çevre ve Kent” , “Kentsleşme Jeolojik Yapı” ve “Doğal Afetler ve Kent” çalışma guruplarının özet sunumları, RADIUS Projesinin tanıtımı,	
06/10/1999	İzmir Büyükşehir Belediyesi'nin Yangın, Deprem ve her türlü afetlerde arama, kurtarma imkan ve potansiyelinin tanıtılması, Yerel Gündem 21 Ortaklarının ve katılımcılarının afetlerde görevli kurumlar yanında kriz yönetimine katkı potansiyellerini belirleyici görüşmeler	
..../11/1999	Çiğli Rekreasyon Alanı Planlama çalışmaları, İnciraltı Rekreasyon Alanı (Gençlik Parkı) uygulamaları, Vilayet Makamının koordinasyonundaki görevli birimlerin Deprem ve her türlü afetlerde arama, kurtarma imkan ve potansiyelinin tanıtılması, Yerel Gündem 21 ortaklarının ve katılımcılarının afetlerde görevli kurumlar yanında kriz yönetimine katkı potansiyellerini belirleyici görüşmeler ile bu konuda koordinasyon gurubu oluşturulması	
..../12/1999	Dünya Engelliler Günü Etkinlikleri Kapsamında; “İzmir'de Engelliler , Kent ve Uygulamalar”	

Tablo 2: 2000 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
..../01/2000	Büyükşehir Belediyesi planlama çalışmaları	
..../02/2000	Büyükşehir Belediyesinin İzmir Körfezi' nin Kurtarılmasına yönelik Büyük Kanal Projesi (Kolektörler, pompa istasyonları ve Arıtma Tesisi) Çalışmalarının tanıtımı,	
..../03/2000	8 MART Dünya Kadınlar Günü nedeniyle; “Sığınma Evleri ve Belediyeler ile İlişkisi” konusunda Doç Dr. Hale OKÇAY' ın Konuşması, İzmir Toplu Ulaşımında; Metro çalışma ve hedefleri, Körfez Taşımacılığı ile yapılan atak,	
..../04/2000	Konak Belediyesi'nin “ Konak - Kemeraltı “ Projesine ilişkin	

	<p>çalışmaları, 26. Mart Dünya “Yaşlılar ve Emekliler Günü “ ile ilgili konuşma,</p> <p>YG-21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulu duyuruları ;</p> <ul style="list-style-type: none"> İzmir'in 5000' inci yıldönümü kutlamaları için çalışma gurubu oluşturulması, Radius Eğitim Projesi ve Genel Kapsamlı Eğitim konularında çalışma gruplarının oluşturulması, YG-21 kapsamında yürütülen projelerin; son durumunun YG-21 Sekreteryasına bildirilmesi, konusunun “ilgi gruplarına” hatırlatılması, <p>Büyükşehir YG-21 Çalışma Esasları kapsamında YG-21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulunun güncelleştirilmesi,</p>	
03/05/2000	Doğal Gaz Konusunda Büyük Şehir Belediyesi çalışma ve hedeflerinin YG.21 ortakları ile birlikte değerlendirilmesi, Doğal gaz kullanan kentler açısından yapılabirlik, Karşılaşılan Sorunlar, Özelleştirme-Belediye hizmetleri ilişkisi, Elektrik Müh.Odası'nın Nükleer Santraller”konusunda bilgilendirmesi.	
..../06/2000	Ülkemiz ve Bölgemiz Elektrik Enerjisi üretim, dağıtım politikaları ve " Nükleer Santraller", “Yenilenebilir Enerji Kaynaklarımız ve uygulamaları" konulu Data Show	
..../07/2000	İzmir Büyükşehir bütününde bir mahalle örnekleme (D.E.Ü.İ.İ.B.F. Kamu Yönetimi Bölümü Öğrencileri Sırma Postacı, Cihan Öztürk, Özgür Güler) ve “Muhtarların Güçlendirilmesi, Mahalle Halkının Yönetime Aktif Katılımının Sağlanması ve Coğrafi Bilgi Sistemleri ile İlişkilendirilmesi Projesi” nin tanıtımı (Dr..Şermin Atak, Dr. Hamit Palabıyık. Sosyolog Filiz Çetin Kandemir).	
..../08/2000	"İzmir Yerel Gündem 21 Aktivite ve Hedefleri hakkında Kent Konseyi'nin katkı ve Önerileri" YG21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulun Kent Konseyini Bilgilendirmesi,	
..../09/2000	İzmir Büyük Kent Bütününde Zabıta Profili ve 21. yüzyıl' a Girerken Belediye Zabıtası	
04/10/2000	Yerel Gündem 21 Birlikteliğinde Sendikalar	
..../11/2000	“Yerel Gündem-21 Birlikteliğinde Yenilenebilir Enerji Kaynakları ve Jeotermal Enerji ”	
..../12/2000	Sn Valimiz Alaaddin Yüksel' in talepleri ile Aralık ayında Kent Konseyinde Yatırımcı Kamu Kurum ve Kuruluşlarının İzmir İli Kamu Yatırımlarını Yerel Gündem 21 Katılımcılarına ve Kamuoyuna duyurmak üzere hazırlayacakları tanıtımlar yapılmıştır	

Tablo 3: 2001 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİHİ	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
--------	-----------------	---------

03/01/2001	-Yerel Gündem 21 Ulaşım, Otopark, Trafik Çalışma Grubu tarafından "Ulaşım ve Otopark" konusunda yaptıkları çalışmalar kamu oyuna duyuruldu.	112 kişi
07/02/2001	-Ulaşımında Dönüşüm Projesi. (İBSB, TCDD)	131 Kişi
14/03/2001	-İzmir'de Sürdürülebilir Ormanlık Yönetimi ve Biyolojik Çeşitliliğin Korunması.	185 Kişi
04/04/2001	-Deprem .	171 Kişi
02/05/2001	-İzmir'de Su Kaynaklarının Kullanımı ve Sürdürülebilirliği.	134 Kişi
06/06/2001	5 Haziran Dünya Çevre günü ve haftası nedeniyle " Çevre " olarak belirlenmiştir	209 Kişi
04/07/2001	"Türkiye'de Yerel Gündem 21' lerin Uygulanması" Projesi kapsamında Kentimizde Habitat II (İstanbul) Zirvesinden günümüze yürütülen çalışmaların tanıtımı, çalışma gruplarının 2. Proje dönemi hedefleri doğrultusunda güncelleştirilmesi, başlatılması gerekli faaliyetlerin planlanması ve bu amaçla, Kent Konseyi ortaklarının katılım ve katkısını sağlamak amacıyla, "YG-21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulu" tarafından bilgilendirme yapılmıştır.	129 Kişi
01/08/2001	İzmir'de "Toplu Ulaşımında Dönüşüm Projesi" kapsamında; Aliğa - Cumaovası arası demir yolu sisteminin, alt yapı ve işletmeciliğinin geliştirilmesi, kent içi ulaşım ile entegrasyonunun sağlanması projesi tanıtılmıştır. Toplantının ikinci bölümünde; Mimarlar Odası Koordinasyonunda, İnşaat Mühendisleri Odası ve Şehir Plancıları Odasından oluşan YG-21 Çalışma Gurubu tarafından Hazine arazilerinin satışı ile ilgili 4707 Sayılı Kanun hükümlerinin yerel yerleşim stratejileri açısından analizi sunulmuştur.	124 Kişi
05/09/2001	"YG-21 Çevre Grubu" tarafından "İzmir'de Sel Riski ve Dere Islah Çalışmaları" konusundaki çalışmalar kamu oyuna duyurulmuştur.	112 Kişi
03/10/2001	İş Teftiş İzmir Grup Başkanlığı tarafından; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Teftiş Kurulu Başkanlığı ile ILO arasında imzalanan "Çocuk Emeginin Uzun Erimde Sonlandırılması (IPEC)" projesi çerçevesinde; İzmir Valiliği önderliğinde, 2000 yılı Eylül ayında İzmir'de başlatılan, Büyükşehir Belediye Başkanlığı, İl Millî Eğitim Müdürlüğü SHÇEK İl Müdürlüğü ile çeşitli resmi ve sivil kuruluşların, işçi, işveren örgütlerinin katkılarıyla yürütülen ve "Çocuk İş Gücünün En Kötü Biçimlerinin İzmir'de Seçilen Meslek Dallarında 2003 Yılı İtibariyle Sona Erdirilmesi Projesi" ve bu konuda yapılan çalışmalar kamu oyuna duyurulmuştur.	135 Kişi
07/11/2001	"Ulusal Eğitime Destek Kampanyası" ile ilgili İzmir'de başlatılmış çalışmalar	155 Kişi
05/12/2001	22.Ocak.2001 tarihli Resmi Gazete' de yayınlanan. "Türkiye'de Yerel Gündem 21' lerin uygulanması" adlı 2. Etap proje kapsamında; İzmir'de sürdürülen ve geliştirilen Yerel Gündem 21 çalışmalarının ve çalışma gruplarının faaliyetleri ile ilgili bilgi verilmiştir.	102 Kişi

Tablo 4: 2002 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
00/01/2002	“İzmir’de Son Günlerde yaşanan Taşkınların Değerlendirilmesi”	
06/02/2002	Kentimizin yaşanabilirliğinin sürdürülebilmesi ve kıyı alanlarının rasyonel kullanımı için YG-21 İzmir Kıyı Alanları Çalışma Grubu tarafından “İzmir Kıyı Alanları Yönetimi” değerlendirilmesi yapılmıştır.	
06/03/2002	“katı atık yönetimi”, politika, strateji, finans ve uygulamaları	
03/04/2002	İzmir İl nüfusu Türkiye toplam nüfusuna oranı %5, arazi oranı % 2.5 ve su kaynakları potansiyeli ise 1.2 dir Bu kapsamda; Kent Konseyi “İzmir’de Su Kaynaklarının Yönetimi” işlenmiştir.	
01/05/2002	Türkiye' nin Sosyo-Ekonomik Yapısı ve AB ile Bağlantısı, YAŞLILAR VE BARINMA “II. Ulusal İzmir Sivil Toplum Kuruluşları Fuarı ve Sempozyumu” hakkında bilgilendirme, YG-21 Aile Sağlığı Çalışma Grubu Faaliyetleri hakkında bilgilendirme	
005/06/2002	5 Haziran Çevre Günü nedeni ile çevre haftası etkinlikler kapsamında Kent Konseyi Gündemi “ÇEVRE” olarak belirlenmiştir.	
03/07/2002	“HIV & AIDS” in tedavi yöntemlerine yönelik araştırmaların teşvik edilmesi yönünde toplum bilincini oluşturmak, hastalığın bulaşıcı özelliğinden dolayı korunmaya yönelik toplumu bilgilendirmek ve hastalıkla ilgili gerçek verileri derleyebilmek amacıyla, YG-21 Aile Sağlığı Çalışma Grubu tarafından “HIV & AIDS” olarak belirlenmiştir.	
	KENT KONSEYİ TATİL	
00/08/2002	Toplu Ulaşımında Dönüşüm Projesi” kapsamında; Aliağa - Cuma Ovası arası demiryolu sisteminin, alt yapı ve işletmeciliğinin geliştirilmesi, kent içi ulaşım ile entegrasyonunun sağlanması projesi ve Hazine arazilerinin satışı ile ilgili 4707 Sayılı Kanun hükümlerinin yerel yerleşim stratejileri açısından analizi	
04/09/2002	“YG-21 Çevre Grubu” tarafından “İzmir’de Sel Riski ve Dere Islah çalışmaları	
04/09/2002	YG-21 İlgili Gruplarının isteği doğrultusunda; “YG-21 Stratejileri ve İzmir YG-21' stratejileri ve İzmir YG-21'in kamu, özel ve sivil toplum örgütleri ile işbirliği, ortaklığında geliştirilen, YG21'in sürdürülen projeleri hakkında gelinen aşama ve geliştirecek hedefler.	
İ.HAKKI ACAR	???????	
02/10/2002	26 Ağustos- 4 Eylül 2002 tarihlerinde, Johannesburg'da düzenlenen “ Rio+10” Birleşmiş Milletler Dünya Sürdürülebilir Kalkınma zirvesi sonucunda öne çıkan konu başlıklarından, “çiftçilik” konusunda, YG21 Çiftçilik Çalışma Grubu” İzmir Ticaret Borsası Kolaylaştırıcılığında oluşturulmuş olup; grubun çalışma ve görüşleri kent konseyinin bilgisine sunuldu.	
06/11/2002	Kıyı Alanları Yönetimi Türk Milli Komitesi ile Dokuz Eylül Üniversitesi işbirliğinde ve İzmir Büyükşehir Belediyesinin desteğinde düzenlenen, “Türkiye'nin Kıyı ve Deniz Alanları 4. Ulusal Konferansı -Türkiye Kıyıları 02 “ programı içinde Konferansın özel oturumu “İzmir Körfezi” konusu işlenecektir.	
25/12/2002	Çalışma GRUPLARI toplantısı	
11/12/2002	4.Aralık.2001 tarih ve 24603 sayılı TC Resmi Gazetede yayınlanan; “Afetleri önlemek ve hazırlıklı olmak için yerel kapasite geliştirme” isimli alt proje dokümanı çerçevesinde, proje uygulama alanı seçilen Bursa, Çanakkale, Sakarya ve Türkiye'nin her yerinde afetlere hazırlık ve mücadele konusunda bilinç düzeyinin artırılması hedeflenmiştir. Bu kapsamda; bilgi alış verişinde bulunmak üzere, Yerel Gündem 21 Projesi Ulusal Koordinatörü Sn. Sadun Emrealp ve Bursa YG21 Genel Sekreteri Sn. Serdar Pamiroğlu'nun konuşmacı olarak katıldığı “Afetlere Hazırlık “ toplantısı yapılmıştır.	

Tablo 5: 2003 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	KONU	KATILIM
08/01/2003	İzmir Valiliği Koordinatörlüğünde, Ege Ordu ve Garnizon Komutanlığı ve Büyükşehir Belediye Başkanlığı ile Kamu Kurum ve Kuruluşları, Sivil Toplum Kuruluşları, öğrenci ve halkın katılımı ile toplam 83764 kişinin izlediği 6.Haziran.2002 tarihinde gerçekleştirilen “Depreme Hazırlık Tatbikatı”nın “stratejisi ve sonuçları”	135kişi
05/02/2002	“AB Sürecinde İzmir Çalışmaları “	107 kişi
03/03/2003	; “ Bölgemizde korunması gereken, nesli tehlike altında bazı canlılar “ (Akdeniz Foku, Akdeniz Kaplumbağaları ve İzmir Kuş Cenneti Kuşları)	131 kişi
02/04/2003	“İzmir’ de Mimari Mirasın Yaşatılması Sorunlar ve Çözümler “	129 kişi
07/05/2003	“Ulaşım”	97 kişi
04/06/2003	“Çevre”	127 kişi
02/07/2003	“Altın ve Ekonomi”	78 kişi
06/08/2003	YAPILMADI	
03/09/2003	Doğal Afetlerde İtfaiyenin Rolü Nedir. İzmir İtfaiyesinin Konuya Yönelik Hazırlıkları Nelerdir	64 kişi
01/10/2003	“Türkiye YG-21 Yönetişim Ağı yoluyla Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve WSSD Uygulama Planı'nın Yerelleştirilmesi” adlı YG-21'in üçüncü aşama projesi ile “Türkiye’ de Yerel Demokratik Yönetişimi Teşvik Amacıyla Sürdürülebilir İlişkiler Ağı Kurulması” Projelerinin tanıtımı ve bu projeler çerçevesinde “Yerel Gündem 21’ de Gençlik”	81 kişi
05/11/2003	Küresel Boyutları ile Su	77 kişi
03/12/2003	Toplumsal Şiddet ve Aile İçi Şiddet	58 kişi

Tablo 6: 2004 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	KONU	KATILIM
07.01.2004	Sokaktaki Çocuk	117 Kişi
11.02.2004	2004 yılında Stratejik Yönleri ile İZMİR	86 Kişi
03.03.2004	Sağlıklı Yaşam Sağlıklı Beslenme	81 Kişi
07.04.2004	Yeni Dönem Belediye Başkanlarımızın Katılımı ile İzmir YG-21 Çalışmalarının Büyükşehir Belediyesi ve İlçe Belediyeleri Bütünlüğünde Geliştirilme Stratejisi	120 Kişi
05.05.2004	İzmir Körfezi Seyir Güvenliği ve Uluslararası Liman Tesis Güvenliği (ISPS Kodu) Uygulaması	69 Kişi
02.06.2004	İzmir’ de Bütünleşik Çevresel Algılama	88 Kişi
07.07.2004	Madde Bağımlılığı	59 Kişi
00.08.2004	Ağustos Ayında Kent Konseyi Olağan Toplantısı Yapılmamaktadır	
01.09.2004	İzmir Kimliğinde Kültür Varlıklarının Etkisi	39 Kişi
06.10.2004	Kent İçi Ulaşım Arama Konferansı Sonuçları	69 Kişi
03.11.2004	Kent Güvenliği - Sokakta ve Konutta	101 Kişi
01.12.2004	Avrupa Birliği ve Tarım	91 Kişi

Tablo 7: 2005 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
05.01.2005	“İzmir İlinde Su Havzalarının Kirliliği ve Korunması”	
02.02.2005	“23.Universiade- İzmir 2005 Çalışmaları”	
02.03.2005	İzmir Körfezi ve Civarının Balıkçılığı	
20.04.2005	İzmir’ de Gençlik”	
18.05.2005	İzmir’in depremselliği ve Doğal Afetlere yönelik Kriz Yönetimi Çalışmaları	
15.06.2005	Çevre ve Kent	
TEMMUZ	KENT KONSEYİ YAPILMADI	
AĞUSTOS		
21.09.2005	“ İzmir’ de Sosyo-Ekonomik Marjinal Grupların - Roman Vatandaşlarımızın - Yoğunlukta Yaşadığı Mahallelerde Kentsel Sorunlar”	
19.10.2005	“Engelliler ve Kentte Mimari Engeller”	
16.11.2005	“Kadın Sığınma Evlerinin Yapılanması ve Toplumsal Bilinç Oluşturma”	
21.12.2005	“Türkiye’ de ve İzmir’ de Sağlık Politikaları”	

Tablo 8: 2006 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
18.01.2006	“Göç, İşsizlik, İstihdam Sorunları ve Kentle Bütünleşme”	
15.02.2006	“İzmir Körfezi ve Kıyı Alanlarında Kurumsal - Toplumsal Sorumluluk”	
15.03.2006	“İzmir’ İN Kültürel Mirası ve Stratejiler”	
19.04.2006	“Risk Altındaki Çocuklar” genel başlığı altında, “Çocuğun Korunması ve Bakımı, Yeni Hizmet Modelleri”	
17.05.2006	“İzmir’ de Gençlik”	
21.06.2006	“Gıda Güvenliğinde Genetiği Değiştirilmiş Organizmalar-GDO”	
Temmuz-Ağustos	KENT KONSEYİ YAPILADI	
20.Eylül 2006	Kamu Çahşanları Yönüyle Sağlık Hizmetlerinde Kurumsal - Toplumsal Sorumluluk”	
18.Ekim.2006	“Çevre ve Kültür Mirası”	
15.Kasım.2006	“YG-21 Doğal Afet Kaynaklı Bütünleşik Kriz Yönetimi Çalışmaları ve Toplum Afet Gönüllüsü Projesi”	
20.Aralık.2006	“İzmir İli Katı Atık Yönetimi”	

Tablo 9: 2007 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
17 Ocak2007	"Kentlerde Engellilere Yönelik Yaşam Kalitesinin Arttırılması" ve "Sen bir engelli olsaydın ne düşünür ne hissederdin. Bu engelini nasıl aşardın. Hedeflediğin amacına ulaşmak, toplumda başarılı bir birey olmak için neler yapardın." konulu kompozisyon yarışmasının ödül töreni	91
21Şubat2007	"Yarımada Bütünleşik Planlaması"	119
21 Mart 2007	"Türkiye Doğumlu Olmayan Yerleşik Yabancılar- İzmir İçin Stratejik Yaklaşımlar"	60
18Nisan2007	"İç göç ve Yoksulluğun Yarattığı Dezavantajlı Kesimler ve Bağlantılı Sorunlar"	59
16Mayıs2007	"Geçmişten Geleceğe İzmir' de Ulaşım"	107
20Haziran2007	"İzmir' de Sürdürülebilir Çevre" konu başlığında "İklim Değişikliği ve Su Yönetimi"	114
Temmuz	KENT KONSEYİ YAPILMADI	
Ağustos		
19 Eylül 2007	"İnsan ve Doğa Etkileşimi"	37
17 Ekim 2007	"Yoksulluğun Giderilmesine Yönelik Sosyal Programlarda Bütünleşik Yönetim"	49
24 Ekim 2007	"Cumhuriyetin Kazanımları"	70
21 Kasım 2007	"Sağlıklı Kent İzmir - Sigarasız Yaşam"	46
26 Aralık 2007	"Doğal Afetler ve İzmir"	63

Tablo 10: 2008 Yılında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları

TARİH	TOPLANTI KONUSU	KATILIM
16 Ocak 2008	"İzmir' de Kültürel Değerlerin Bozulması"	
20 Şubat 2008	"Bütünleşik Su Yönetimi"	
19 Mart 2008	"Aliağa Gemi Söküm Tesisleri ve Sorunları"	
17 Nisan 2008	"Kültürel Çevrenin Sürdürülebilirliği: Çocuklar ve Gençler"	
21 Mayıs 2008	İzmir' in Bütünleşik Ulaşım Programına Stratejik bir Yaklaşım	
18 Haziran 2008	Bütünleşik Arazi Planlamasında İletişim ve Teknoloji İlişkilerinde Koruma – Kullanma Dengesi	

(www.izmir-yerelgundem21.org.tr)

4.6. Yerel Gündem 21 Kent Konseyi Bir Yıllık Çalışma Stratejisi

Büyükşehir Belediye Başkanlığının; 28.08.2007 tarih, M.35.0.İBB.0.82-257 sayılı yazısı ile, İzmir Yerel Gündem 21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulu; 12 Kasım 2003 tarih ve 25287 sayılı TC Resmi Gazetede yayımlanan “Türkiye Yerel Gündem 21 Yönetişim Ağı Yoluyla BM Binyıl Bildirgesi Hedefleri ve Johannesburg Uygulama Planı' nın Yerelleştirilmesi” adlı 3. aşama proje çerçevesinde; “Kentlerde Yoksulluğun Azaltılması”, “Kentlerde Yaşam Kalitesinin Artırılması” ve “Çevresel Sürdürülebilirliğin sağlanması” hedeflerini ve geçmiş yıllarda yapılan kent konseyi gündemlerini dikkate alarak, (Eylül 2007- Haziran 2008) on aylık dönem için kent konseyi çalışma konularını; kent konseyi ortakları görüşleri ve çalışma grupları işbirliği ve katkılarıyla oluşturulmuştur (Özer, 2008).

4.7. Yerel Gündem 21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulu

Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul: 11.05.2005 tarihli toplantı kararları çerçevesinde “**İzmir Yerel Gündem 21 Kent Konseyi Çalışma Esasları**”; Kamu kurum temsilcileri, merkezi ve yerel yönetimlerce görevlendirilen üst düzey temsilcileri, her bir YG–21 Çalışma Grubunun kendi aralarından seçtikleri kolaylaştırıcısı/temsilcileri, kurucu üyeler ve İBŞB Meclisi YG–21 Komisyonu Üyeleri, Belediyenin diğer ihtisas komisyonlarından konuya göre ilgisi bulunanlar ile İl Genel Meclis üyesi temsilcilerinin katılımıyla oluşur.

“**YG–21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurulu**” olağan toplantısını her ayın dördüncü haftası Çarşamba günleri tüm üyelerin katılımı ile yapmaktadır.

Yerel Gündem 21 Genel Sekreteri:

Hasan TOPAL - Mimar İ.B.B. Genel Sekreter Yardımcısı

Kamu Kurumları Temsilcileri

Valilik adına Halis PEKER Vali Yardımcısı (25.10.2004 ‘den sonra) Mahmut AKYİĞİT İl Planlama Müdürlüğü – Vilayet Makamı adına katılım

Büyükşehir Belediyesi Temsili:

Hasan TOPAL –Mimar - Genel Sekreter Yardımcısı & YG21 Genel Sekreteri
Figen SELVİTOPU – Mimar - İmar ve Şehircilik Daire Başkanı & Yerel Gündem 21 Sekreteri
Ahmet ÖZER-Y.Şehir Plancısı & Mimar – İmar ve Şehircilik Daire Başkanlığı Koordinatör

İlçe Belediye Başkanlıkları Temsilcileri:

İşlevleri:

YG21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul toplantılarında geliştirilen stratejileri belediye başkanlıklarına taşımak,

İlçe belediyeleri yapılanması ile YG–21 organları arasında eşgüdüm ve iletişim sağlayarak YG–21 çalışmalarında ilçe belediyesi yönüyle kolaylaştırıcılık sağlamak, amaçları ile ilçe belediye başkanlıklarının en üst düzeyde toplantılarda temsil edilmesi beklenmektedir(Özer, 2008).

4.8. Büyükşehir Belediye Meclisi "Yerel Gündem 21 İhtisas Komisyonu

İzmir Büyükşehir Belediyesi, 1996 yılından günümüze Belediye Meclisi ihtisas komisyonlarının oluşturulması sırasında **"Yerel Gündem 21"** komisyonu oluşturmaktadır.

İşlevleri:

YG21 Çalışma Gruplarında geliştirilen stratejileri Belediye Meclisi İhtisas Komisyonlarına ve Belediye Meclisi'ne gündem olarak taşımak, belediye yapılanması ile YG–21 organları arasında eşgüdüm ve iletişim sağlayarak YG–21 çalışmalarında belediye yönüyle kolaylaştırıcılık sağlamak.

"Yerel Gündem 21 İhtisas Komisyonu" Üyeleri

2006 – 2007 KASIM: Aziz BAYKAL, Ebru OKAY, Eren GÖKDAĞ, Ertuğrul AKSOYDAN, Neşat ARSLAN, Savaş KAPUCU, Tekin KİPÖZ, Yusuf Kenen ÇAKIR, Yusuf Ali KARAMAN

2007 – 2008 KASIM: Ahmet SEZGİNER, Aziz BAYKAL, Ebru OKAY, Eren GÖKDAĞ, Muzaffer KUL, Neşat ARSLAN, Tekin KİPÖZ, Yakup İZCİ, Yusuf Ali KARAMAN

Aktif Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul Üyeler

Ahmet TOMAR, Akın KAZANÇOĞLU(mazeretli), Prof. Dr. Atilla ULUĞ, Av. Birgül DEĞİRMENCİ, Behice ERYIL, Berrin G. DELİKÇİ, Yrd. Doç. Dr. Eser GÜLTEKİN, Arş Gör. Gökhan TENİKLER (mazeretli), H. Ergün GÜNAN, Dr. Hidayet KARAKURT (mazeretli) , Doç. Dr. İlkin Saadet KAYA, Nazan ATAK, Prof. Dr. Nurselen TOYGAR (mazeretli), Yrd. Doç. Dr. Şermin ATAK (mazeretli), Prof. Dr. Türe TUNÇBAY, Zehra KINAM, Prof. Dr. Zerrin Toprak KARAMAN

YG–21 Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul 2006 yılında 12 toplantı yapmıştır (Özer, 2008).

4.9. İzmir Yerel Gündem 21 Çalışma Grupları

Belli bir konuda özel ilgisi veya uzmanlığı bulunan ilgi grubu temsilcilerinden oluşur.

Eylül 2002 Kent Konseyinde YG–21 Stratejileri ve YG-21'in sürdürülen projelerinde gelinen aşama ve geliştirilecek hedefler kentliye duyurulmuştur. 20 Kasım 2002 tarihinde güncellenen Çalışma Gruplarının, işlerliğini sürdürmek ve yeni katılımlarla alt açılımlarını desteklemek amacı ile Büyükşehir Belediyesinin 20.Aralık.2002 tarih, 127.35/59–230 sayılı çağrısı ile "ÇALIŞMA GRUPLARI" toplantısı yapılmış, aşağıda listelenen Çalışma Grupları ve kolaylaştırıcıları belirlenmiştir(Özer, 2008).

4.9.1. Yerel Gündem 21 Çalışma Grupları Toplantıları

Yerel Gündem 21 çalışma grupları yıl içinde her ay olağan olarak iki defa toplanmayı hedeflemiştir. 2007 yılı içerisinde; Büyükşehir Belediyesi kolaylaştırıcılığında gerçekleştirilen; Çalışma Grupları iş birliğinde **19** adet. Kent Konseyi Hazırlık toplantısı, **11** adet. Kent Konseyi toplantısı **12** adet. Yürütme ve Kolaylaştırıcı Kurul Toplantısı ve **94** adet. Çalışma grubu toplantısı olmak üzere toplam: **136 toplantı** düzenlenmiştir(Özer, 2008).

İzmir Yerel Gündem 21 2007 Yılı Aktif Çalışma Grupları :

- **YG21 Aile İçi Şiddet Çalışma Grubu,**

AMACI: Sivil Toplum Kuruluşları (Gönüllü Katılımcılar) – Üniversite – Baro – Resmi kurum ve kuruluşların işbirliğinde; Aile İçi Şiddet Çalışma grubu özellikle; kadına yönelik şiddetin önlenmesi ve kadının insan hakları konusunda toplum bilincini geliştirmeye yönelik kampanya ve eğitim programlarının düzenlenmesi, aile içi şiddeti önlemek amacı ile ana-baba ve çocuk eğitim programlarının düzenlenmesi için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılması, şiddete uğrayan kadınların başvuracağı danışma ve sığınma evlerinin sayısının artırılması, gerekli personel ve teknik donanımın sağlanması, var olan kadın danışma merkezlerinin ve sığınma evlerinin sürekliliği ve gelişimi için merkezi ve yerel yönetimlerin bütçelerinden pay ayırmaları amaç ve hedefleri doğrultusunda projelerin oluşturulmasını hedeflemektedir (Özer, 2008).

- **YG21 Doğal Afet Kaynaklı Bütünleşik Kriz Yönetimi Çalışma Grubu,**

AMACI: 17 Ağustos 1999 İzmit Körfezi, 12 Kasım 1999 Düzce ve 3 Şubat 2002 Afyon Depremleri Türkiye'nin doğal afetler kaynaklı kriz yönetimine ilişkin kapasitesinin sorgulandığı önemli olaylar olmuştur. Doğal afetler kaynaklı kriz durumlarında **“etkilenebilecek tüm aktörlerin yer aldığı”** bir kriz yönetim sürecini sürekli canlı tutacak **“kurumsal yapılanmaya”** her zamankinden daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla geleceğin senaryosunda **“sürdürülebilir ve yaşanabilir mekanların”** önemi çok daha fazla artacaktır. Doğal afetler ve bu afetlerin neden olduğu kriz durumlarının yönetimi ise kamu ya da özel olsun tüm örgütlerin üzerinde daha ciddi bir şekilde durması gereken temel ilgi konusu haline gelecektir.

Kısa ve orta dönemde Kent bütününde kamu-özel-sivil toplum kuruluşları birlikteliğinde bilgileri paylaşmak, doğal afetler konusunda bilinçli ve hazırlıklı olmaya yönelik duyarlı ve sorumlu hemşerilerin oluşturduğu bir kent meydana getirmek amacıyla doğrudan mahalle bazında eyleme yönelik girişimlerde bulunmak hedeflenmektedir. Buna yönelik olarak öncelikle tek bir İlçeden başlanması suretiyle alt çalışma grupları tarafından üzerinde uzlaşmış konuların yer aldığı başlıkların doğrudan halka inilerek anlatılması, karşılıklı bilgi alışverişi, bilinç düzeyinin artırılması ve sonunda bu çalışmaların tüm İzmir iline yaygınlaştırılarak sürdürülmesi planlanmıştır.

Uzun dönemde ise doğal afetler kaynaklı kriz durumlarında etkilenebilecek tüm aktörlerin yer aldığı, bilinçli ve hazırlıklı olma yönünde eyleme yönelik stratejilerin ortaya konduğu ve süreklilik gösteren kriz yönetim sürecini canlı tutacak **“kurumsal bir yapılanma”** hedeflenmektedir.

- **YG21 Engelliler Çalışma Grubu**

AMACI: Engellilerin, engelli bireyi olan ailelerin, görevli kurumların ve üst düzey yöneticilerin ve toplumun bilinçlendirilmesi. Engelliye ilişkin sorunların çözümünde Kamu Kurum ve Kuruluşları ile Yerel Yönetim ve Sivil Toplum Kuruluşlarının birlikte çalışmasının sağlanması amacındadır.

- **YG21 Gençler Ve Yönetimle İlişkileri Çalışma Grubu**

AMACI: Gençliğin, yaşadıkları kentin yönetimine aktif olarak gönüllü katılımını sağlamak ve gençliği sürdürülebilir bir yaşam felsefesi ile fırsat eşitliği temellerine dayanan bir sorun çözme anlayışı ile yapabilir kılmaktır.

- **YG21 Kadın Sığınma Evleri Çalışma Grubu**

AMACI: Kadın Sığınma Evleri; kadınların uzun sessizliğine bir alternatif oluşturmak ve onları maruz kaldıkları şiddete karşı mücadelelerine destek olmak amacıyla kurulurlar

- **YG21 Kent-Orman ve Yeşil Alan Kullanımı Çalışma Grubu**

AMACI: İzmir kentinin ve kent çevresindeki yerleşim birimlerinde yaşayan insanların talep ve beklentilerine uygun parklar gibi kent mekanları, ormanlar gibi kent dışı doğal veya kültür ekosistemlerinin yönetilmesi, korunması, artırılması ve geliştirilmesi için çalışmalar yapmak. Toplumun doğal alanlar konusundaki bilinçlenmesini sağlamak.

- **YG21 Kültür ve Sanat Çalışma Grubu**

AMACI: İzmir Kültür ve Sanat hayatını canlandırmak, kentin kültürel değerlerini tanıtmak, kentlilik bilinci yaratmak amacıyla, Özel-Kamu Kurumu-STK işbirliğinde ortak çalışmalar yaparak gerekli rehberlik hizmetleriyle İzmir kentine yönelik kültür ve sanat faaliyetlerini geliştirmektir.

- **YG21 Sınır Ötesi İşbirliği Çalışma Grubu**

AMACI: Ulusalda ve uluslar arası düzeyde kardeş kentler ile yerel gündem 21'in tanıtımını yapmak, çalışma koşullarını öğretmek, çeşitli kentsel konularda işbirliği yapmak ve çalışma gruplarının tecrübelerini paylaşmak. Bu işbirliği beraberliğinde dostlukları geliştirmek ve karşılıklı güven ortamında kentsel-yerel hizmetlerin daha verimli ve hızlı teminini sağlamak ve sürdürülebilirliğini korumak.

- **YG21 Su Kaynakları Yönetimi Çalışma Grubu**

AMACI: 2000 yılında Dünya Su Konseyi tarafından ortaya konan "Dünya Su Vizyonu" temel amaçlarını geliştirmek ve gerçekleştirmek, Yerel ölçekte ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel özellikleri göz önünde bulundurarak farklı toplumsal gruplar,

kamu kurumları ve özel sektör kuruluşları ile işbirliğini geliştirmek, suya dayalı kalkınmanın sosyal, ekonomik ve çevresel boyutlarını içeren araştırma faaliyetlerinin başlatılması, yürütmesini desteklemek, araştırmalardan elde edilen bilgi ve deneyimlerden kentimizde yaşayanların bilgili ve donanımlı kılmayı amaçlamakta olup; yapılan araştırmalar ile su kaynakları yönetimi ve gelişimi konularında politika üreten ve uygulayan kurumlar arasındaki bağlantıyı kurmak ve desteklemektir.

- **YG21 Ulaşım Çalışma Grubu**

AMACI: İzmir’de Kara, Hava ve Deniz Ulaşımının Kolaylaştırılması, Yeni Yerleşim Bölgelerine Yönelik Ulaşım ve Otopark Planlarının Yapılması, Trafik, Sinyalizasyon Sistemlerinin Yenilenmesi, İçin Çözümler Aramak, Çıkan Sonuçları Kent Konseylerinde Tartışmaya Açmak Ve Belediye Meclisi Vasıtasıyla Uygulanmasını Sağlamak. İzmir Ulaşım Ana Planının Yapılmasına Yönelik Çalışmalarda Bulunmak.

4.10. Yerel Gündem 21 Yayınlar 2007

Kitaplar:

- Türkiye Doğumlu Olmayan Yerleşik Yabancılar
- Geçmişten Geleceğe İzmir’ de Ulaşım
- Doğal Afetler ve İzmir (Özer, 2008).

SONUÇ

Günümüzde hızlı nüfus artışı ve kaynakların sorumsuzca kullanılması, dünyanın taşıma kapasitesinin aşıldığı gerçeğini göstermiştir. Kentler sürdürülebilirlikten uzaktır. Şu anki hızıyla büyüme ve şehirleşme, doğal kaynakların karşılayabileceğinden çok daha fazlasını tüketmektedir.

Dünyanın önemli bir bölümünde açlık ve yoksulluk hala devam etmektedir. Küresel iklim değişikliği, çevresel bozulma ve ekonomik eşitsizlikler endişe vericidir. İklim değişikliği dünyanın meteorolojik dengesini bozmaktadır. Plansız yerleşimler gibi arazini yanlış kullanımı da hala söz konusudur. Seller, tayfunlar, hortumlar, kuvvetli rüzgarlar ve yıldırımlar gibi afetler her yıl çok daha fazla can ve mal kaybına neden olmaktadır.

Bugünün ihtiyaçlarına karşılık, gelecek nesillerin ihtiyaçlarına cevap verebilmek ve çevrenin sürekli bir şekilde korunmasını sağlayabilmek için; doğal kaynaklar verimli kullanılmalı, atıklar azaltılmalı ve kaynakların yeniden kullanımı sağlanmalıdır. Bugünkü sonuca göre; ülkelerde geçerli üretim ve tüketim biçimi, yaşam tarzı sürdürülemezdir.

Yönetişim ile amaçlanan yerel yönetimlerin her şeyi kendisinin yapması yerine, toplumdaki tüm aktörlerin ortaklık anlayışı içinde kente bağlıklarını sağlamaktır. Bu şekilde kentler daha yaşanabilir ve sürdürülebilir kılınabilir. Yönetişim kavramıyla örtüşen proje ise Yerel Gündem 21'dir.

Yerel yönetimler, halka en yakın birimlerdir. Hizmetlerde etkinlik ve demokratik katılımı sağlamak yerel yönetimlerin amacıdır. Halkın ihtiyaçlarını öncelilerine uygun olarak yerine getirmek görevlerindedir.

Kentsel sorunları, yerel halk ve ilgili tüm birimler ile birlikte tespit etmek ve çözüm planları oluşturmak, Gündem 21'in hedefini oluşturmaktadır. 21. yüzyılın gündemini oluşturmayı amaçlayan Gündem 21, insanların ihtiyaçlarının karşılanmasını, yaşam standartlarının iyileştirilmesini, çevrenin korunmasını ve sürdürülebilirlik kavramının yaşama geçirilmesini sağlayan bir eylem planıdır.

Küresel Gündem 21 doğrultusunda Yerel Gündem 21, tüm insanlar için yaşam kalitesinin artırılmasına yönelik olarak yerel düzeyde sürdürülebilir gelişmeyi hedefleyen bir proje niteliği taşımaktadır.

“Türkiye’de Yerel Gündem 21’lerin Teşviki ve Geliştirilmesi Projesi“ kapsamında resmi olarak başlatılan ve süreklilik gösteren projede belirlenen görevleri yerine getirmek, bu amaçla görüş ve öneriler geliştirmek ve çözümleyici ortak kararlar

almak, Yerel Gündem 21 çalışmalarının sürekliliğini sağlamak, etkinlik ve yaygınlığını arttırmak, yerel yönetimlerde çok aktörlü katılımı gerçekleştirmeye yönelik çalışmalara katkıda bulunmak üzere İzmir Yerel Gündem 21 kurulmuştur.

Yerel Gündem 21; kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütününe kapsamaktadır.

Yerel Gündem 21 projesi kapsamında yapılan çalışmalar sorunların çözümünde yetersiz kalmaktadır. Çünkü katılım, işbirliği, sahiplenme eksikliği ve yerel halkın bilgisizliği söz konusudur.

Yerel yönetim birimlerinde oluşturulan Yerel Gündem 21 Sekreterliği'nin işler durumda olması gerekmektedir. Yerel Gündem 21 sürecini koordine edecek ve destekleyecek nitelikte olmalıdır. Merkezi yönetimle irtibat ve çalışmaların sürdürülebilmesi açısından da gerekli destek sağlanmalıdır.

Türkiye, çevre bilincini geliştirmeli ve Gündem 21 hakkında bilgi sahibi olmalıdır. Çünkü çevre kirliliğini önlemek ve sürdürülebilirliği sağlamak için, yüklü miktarda harcama yapmak yerine, kirletene eğitmek ve çevre bilincini geliştirmek daha kolay ve kalıcı bir çözümdür.

Yerel yönetimler, kentsel hizmetlerin görülmesinde önemli rollere sahiptirler. Özellikle göçlerle birlikte hızlı nüfus artışı ve kentleşme önemini daha da arttırmaktadır. Bu anlamda, yerel yönetimler güçlendirilmelidir. Yeni sorumluluklarını karşılayacak mali olanaklara ve nitelikli personele sahip olmalıdır. Çağdaş ve demokratik bir yerel yönetim anlayışının gelişmesini sağlayacak yasal ve yönetsel değişiklikler yapılmalıdır.

Yerel ölçekte kentin sorunları tespit edilmeli, bu sorunlara yönelik çözüm yolları aranmalıdır. Kentin sahip olduğu özellikler tespit edilmeli ve bu özellikler öne çıkarılarak, sürdürülebilirliği sağlanmalıdır. Kentin tüm aktörleri belli amaçlar doğrultusunda birlikte hareket etmelidirler. Yani sorunlar birlikte çözülmelidir. Giderek büyüyen çevresel sorunlar karşısında sürdürülebilir gelişmelerin olması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

ACARTÜRK, Ertuğrul. & AKDEDE, H. Sacit.

2004 **Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartı Karşısında Türkiye’de Yerel Yönetimler.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.355–356.

AÇMA, Bülent.

2004 **Kamu Yönetimi, Kentleşme ve Çevre Sorunları.** Murat Açıköğretim Yayınları, Ankara s.451.

ADAMAN, Fikret. & ERBAY, Yusuf. & ÖZKAYNAK, Begüm.

2004 **Sürdürülebilir Kentleşme: Yalova Örneğinde Bir Yöntem Önerisi.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.129–130

AKDOĞAN, A. Argun.

2004 **Yerel Yönetimlere Halkın Katılımı: Sınırlılık ve Yeni Açılımlar.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.274.

ALGAN, Nesrin & DÜNDAR, K.Ayşe.

2003 **Türkiye’nin Çevre Konusunda Verdiği Sözler.** Türkiye Bilimler Akademisi Raporları, sayı:8, Şenol Matbaacılık, Ankara, s.16–2

ALODALI, Fatih. & ARSLAN, Erdal. & METE, Okan.

- 2004 **Yerel Yönetişim ve Yönetişimden Beklentiler.** Yerel Yönetimler Kongresi, Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale, s.141–145.
- 2004 **Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimler.** Yerel Yönetimler Kongresi, Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.193–197.
- ARAP, İbrahim.
- 2004 **Yerel Yönetimlerde Demokratikleşme ve Temsil.** Yerel Yönetimler Kongresi, Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.331–335.
- ARAP, K. Sultan.
- 2004 **Yerel Gündem 21 ve Yerel Yönetişim.** Yerel Yönetimler Kongresi, Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.159–168.
- ATAGÜNDÜZ, Gürbüz.
- 2001 **Kentlerde ve Köylerde Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Etkin Kullanımında Yerel Yönetim Politikaları Ne Olmalıdır?** Yenilenebilir Enerji Kaynakları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Özyurt Matbaası, İzmir, s.26.

AYAN, Mesut.

1984 **Sanayinin Kentleşmeye Etkisi.** Türkiye 8. Dünya Şehircilik Günü, Sanayi Yerleşimi, Turizm Yerleşmeleri ve Tarım Topraklarının Ülkesel Arazi Kullanımı İçinde Değerlendirilmesi Kolokyumu Bildiriler Kitabı, Kemal Matbaacılık, Adana, s.124–125.

AYDINLI, H.İbrahim. & AKDENİZ, Halil.

2004 **Küreselleşme Sürecinde Yerel Yönetimlerde Ortaya Çıkan Yeni Eğilimler.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.201–203.

ARIN, Tülay.

1996 **Uluslararası Kuruluşlarda Sürdürülebilir Kalkınma Konusunda Belirlenen Yaklaşımlar.** Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, Türk Mühendisler Ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.21–28.

ATAMAN, Orol.

1996 **Sürdürülebilir Kalkınma.** Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, Türk Mühendisler ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.55.

BAŞKAYA, Fikret.

- 1996 **Sürdürülebilir Kalkınma Kavramının Politik Ekonomik Boyutları.** Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, Türk Mühendisler Ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.14–18.
- BAŞOL, Koray.
1992 **Doğal Kaynaklar Ekonomisi.** Aklıselim Ofset Tesisleri, 3.Baskı, İzmir, s.289–297.
- BOZKURT, Enver & ÖZCAN, Mehmet & KÖKTAŞ, Arif.
2006 **Avrupa Topluluğu Hukuku.** Asil Yayın, Ankara, s.96.
- CANSEVDİ, Hürrem.
2001 **Avrupa Birliği'nin Çevre Politikası ve Türkiye'nin Uyum.** İktisadi Kalkınma Vakfı. İstanbul, s.9–18.
- COŞKUN, Bayram. & SEZER, Sergender.
2004 **Yerel Yönetimler ve Katılım: Muğla Kent Meclisinin Örnek Olay Olarak İncelenmesi.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.281–284.
- ÇETİN, Murat.
2006 **Teori ve Uygulamada Bölgesel Sürdürülebilir Kalkınma.** C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt. 7, Sayı. 1 s.3.
- DALGIÇ, Duygu.

2001 **Kent Konseyleri ve Yerel Gündem 21.** Türk Belediyeler Birliği Derneği, Konrad Vakfı, Ankara, s.12.

SATTERTHWAİTE, David.

1997 **Sustainable Cities or Cities That Contribute to Sustainable Development.** Urban Cities, Vol.34, No.10, s.1670.

DEMİR, Fevzi & SÖZER, A.Nazım & TOPRAK, Zerrin & BAŞARGAN, Nükhet.

2000 **Yerel Gündem 21 İşbirliğinde Sendikalar.** İzmir Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını, Anadolu Matbaacılık, 1. Basım, 2000, s.14.

DRAKAKİS-SMİTH, David.

1995 **Third World Cities: Sustainable Urban Development, I.** Urban Cities, Vol.32, Nos. 4-5, s.661.

DRAKAKİS-SMİTH, David.

1996 **Third World Cities: Sustainable Urban Development, II. Population, Labour and Poverty,** Urban Cities, Vol.33, Nos. 4-5, s.676.

DULUPÇU, M.A. & ÖZMEN, F.Ç.

2004 **Küreselleşme Sürecinde Yerelin Dönüşümümü: Bölgesel Kalkınma Ajansları-Yönetişim Temelli Bir Model Önerisi.**

Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde
Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, s.149.

DURSUN, Hasan.

1999 **Yalnızca İşsizlik Suça Neden Olur mu?** Türk İdare Dergisi, Sayı.42,
s.133.

EMREALP, Sadun.

2005 **Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler
El Kitabı.** Birmat Matbaası, 2. Baskı, İstanbul, s.25.

2007 **Geçmişten Geleceğe İzmir’de Ulaşım.** Birleşik Matbaacılık, İzmir
Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını, 1. Baskı, İzmir, s.7.

ERAYDIN, Ayda.

1996 **Sürdürülebilir Gelişmenin Planlanması Konusunda Yeni
Yaklaşımlar.** Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, Türk
Mühendisler Ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.51.

ERCOŞKUN, Y. Özge.

2005 **Sürdürülebilir Gelişme ve Sürdürülebilir Kentsel Planlama.** G.Ü.
Fen Bilimleri Dergisi, Ankara, s.529–544.

ERGİN, Şenel.

1992 **Bir Sevgisizlik Örneği.** Ege Mimarlık, Mimarlar Odası İzmir
Şubesi Yayın Komitesi, İzmir, Sayı.4, s.21.

ERHAN, Elif.

1997 **Dünya Konjonktüründe Entegre Yönetim Sistemler.** A.Ü. Çevre Sorunları Araştırma Merkezi, s.5.

ERİM, A. Bulca.

1996 **Habitat II Yolunda, Kentler Sürdürülebilir.** Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, Türk Mühendisler Ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.30-32.

ERUZUN, Cengiz.

1992 **Korumada Kentsel Tasarım Boyutu.** Ege Mimarlık, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayın Komitesi, İzmir, Sayı.2, s.61.

ERYILMAZ, Bilal.

1999 **Yeni Kamu Yönetimi Anlayışının Yerel Yönetimler Üzerindeki Etkileri.** Siyasette Kadınlar ve Gençler, İzmir Gündem 21 Yürütme Kurulu Yayını, 1. Basım, İzmir, s.48.

2002 **Kamu Yönetimi.** Erkam Matbaası, İstanbul, s.6.

FİSUNOĞLU, H. Mahir.

1991 **Sürdürülebilir Kalkınma ve Ekonomi.** Sürdürülebilir Kalkınma El Kitabı. Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara, s.11-17.

GERÇEK, Haluk.

2006 **Kentliler Ve Yerel Yönetimler Arasında Yeterli İletişim Kuruluyor mu? Daha Yaşanır Kentler Oluşturmak İçin Toplumun ve Yerel Yönetimlerin Ne Yapması Gerekliyor?** Yeşil Ufuklar Dergisi, Sayı.4, Ankara, s.26.

GÖKMEN, Hikmet. & KAYA, İlkin. & GÜZEL, N. Onat.

1996 **İzmir’de Göç Olgusu ve Barınma Sorunu.** İzmir Kentinde Gündem 21’e Doğru, İzmir, s.42.

GÖKSU, Sezai.

1996 **Sürdürülebilir Kalkınma Nasıl Tartışılmalı.** Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, Türk Mühendisler Ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.8–11.

GÖYMEN, Korel.

2004 **Türkiye’de Yerel Yönetim Reformu.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.34.

GÜL, Hüseyin & AKTEL, Mehmet.

2006 **Tarihsel Bir Bakış Açısıyla Kamu ve Yerel Yönetimler Reformu.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.79-88.

GÜMÜŞEL, Deniz.

2007 **Çevreye Yerelden Bakış.** Yeşil Ufuklar, Bölgesel Çevre Merkezi Dergisi, Yıl 3, Sayı 1, s.16.

GÜNAN, H. Ergün.

2007 **Geçmişten Geleceğe İzmir’de Ulaşım.** Birleşik Matbaacılık, İzmir
Büyükşehir Belediyesi Yerel Gündem 21 Yayını, 1. Baskı, İzmir, s.6.

GÜRBÜZ, Mahir.

2005 **Türkiye’de Arazi ve Toprak Kaynaklarının Yönetimi ve Sorunları.** Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Çevre Yönetimi,
Aktel Mühendislik Yayını, Yayın No:1, Ankara., s.54-80.

IŞIK, Oğuz. & PINARCIOĞLU, M. Melih.

2002 **Nöbetleşe Yoksulluk.** İletişim Yayınları, İstanbul, s.119.

İSBİR, G.Eyüp.

2003 **Kentleşme ve Çevre Sorunları.** TC. Anadolu Üniversitesi Yayınları,
No. 926, Baskı 9, Eskişehir, s.165–166.

KALELİOĞLU, Uğur & ÖZKAN, Noyan.

2000 **Türkiye’nin Taraf Olduğu Uluslar Arası Çevre Sözleşmeleri.**
İzmir Barosu Yayınları, 1. Baskı, İzmir, s.387–392.

KAPUCU, Naim.

2003 **Yeni Yönetim Yaklaşımları ve Yerel Yönetimler.** Yerel Ve
Kentsel Politikalar, Çizgi Kitabevi Yayınları 1. Basım, Konya,
s.299.

KARAKAŞ, Eser. & KÖKSAL, Emin.

2003 **İnsani Kalkınma ve Türkiye.** Atra Matbaacılık, 1. Basım, İstanbul, s.9–24.

KARAKURT, Elif.

2004 **Türkiye’de Yerel Demokrasinin Güçlendirilmesinde E-Devlet Uygulamalarının Rolü.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.321–323.

KARAMAN, T. Zerrin.

1999 **Yerel Siyasetin Dinamikleri ve Yerel Gündem 21.** Siyasette Kadınlar ve Gençler, İzmir Yerel Gündem 21 Yürütme Kurulu Yayını, Anadolu Matbaacılık, 1. Basım, İzmir, s.65.

2007 **Kamu Yönetiminde Yeniden Yapılanma Gerekliliği Üzerine.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.19–26.

KESER, Hasan.

2004 **Avrupa Bütünleşme Sürecinde Yerel Yönetimler.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale, s.119–124.

KIZILKAYA, Okşan T.

- 2004 **Fransa’da Yerel Yönetimler Reformu Üzerine Değerlendirme.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.91.

KELEŞ, Ruşen.

- 1984 **Kentleşme ve Toprak Politikaları.** Türkiye 8. Dünya Şehircilik Günü, Sanayi Yerseçimi, Turizm Yerleşmeleri ve Tarım Topraklarının Ülkesel Arazi Kullanımı İçinde Değerlendirilmesi Kolokiyumu Bildiriler Kitabı, Kemal Matbaacılık, Adana, s.17–19.
- 1990 **Kentleşme Politikası.** İmge Kitabevi Yayınları:13, Ankara, s.5.
- 1991 **Çevre Üzerine.** Türkiye Çevre Vakfı Yayını. Önder Matbaa, Ankara, s.184–199.
- 1993 **Kentlilik Bilinci ve Çevre Değerleri.** Ege Mimarlık, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayın Komitesi, İzmir, Sayı.1, s.62.
- 1994 **Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma.** Uluslar Arası Yerel Yönetimler Semineri, Türk Belediyeciler Derneği Yayını, Ankara, s.26.
- 1995 **Hizmette Halka Yakınlık İlkesi ve Yerel Yönetimler.** Çağdaş Yerel Yönetimler, Sayı.1, s.14.
- 1998 **Kent Bilim Terimleri Sözlüğü.** İmge Kitabevi, Ankara, s.93.
- 1999 **Avrupa’nın Bütünleşmesi ve Yerel Yönetimler.** Türk Belediyeciler Derneği Yayınları, Ankara, s.31
- 2000 **Kentleşme Politikası.** Ankara, İmge Kitabevi, s.75.

KELEŞ, Ruşen & TOPRAK, Zerrin.

2000 **21. Yüzyıla Girerken Türkiye’de Belediye Meclislerinde Siyaset.** İzmir Yayıncılık, 1. Basım, İzmir, s.17–371.

KELEŞ, Ruşen.& ÜNSAL, Artun.

1982 **Kent ve Siyasal Şiddet.** AÜ Yayını No:507, Ankara, s.16.

KİPER, Perihan.

1996 **Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu.** Türk Mühendisler ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.6.

KURGUN, Enver & TARKAY Nilgün & AYDIN Nejat.

2004 **Çevre El Kitabı.** Çevre ve Orman Bakanlığı. Semih Ofset, 3. Baskı, Ankara, s.1–3.

NAZLIOĞLU, Meral.

1993 **Sürdürülebilir Kalkınma Açısından Kadın ve Çevre.** Kadın Aile ve Çevre, Kadın Dernekleri Federasyonu, Türkiye Çevre Vakfı, Ankara, s.31.

METİN, Erol & TUĞLULAR, Taşkın.

2002 **1992 Rio Konferansı Sonrasında Türkiye’de İş Dünyası ve Sanayi.** Çevko Vakfı Yayını, 2002, s.59–65.

ÖKMEM, Mustafa. & BAŞTAN, Serhat.

- 2004 **Küreselleşme-Yerelleşme Dinamikleri Ve Bir Yönetişim Faktörü Olarak Yerel Yönetimler.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.209–238.

ÖZDEN, P. Pelin. & KUBAT, A. Sema.

- 2003 **Türkiye’de Şehir Yenilemenin Uygulanabilirliği Üzerine Düşünceler.** İTÜ Dergisi-Mimarlık, Planlama, Tasarım, Cilt.2, Sayı.1, İstanbul, s.77–78.

PALABIYIK, Hamit.

- 2003 **Yönetimden Yönetişime: Yönetişim, Kentsel Yönetişim Ve Uygulamaları İle Yönetişimde Ölçülebilirlik Üzerine Açıklamalar.** Yerel Ve Kentsel Politikalar, Çizgi Kitabevi Yayınları 1. Basım, Konya, s.253.

- 2005 **Sürdürülebilirlik ve Yerel Yönetimler: Uygulanabilirliği ve Ölçümü Üzerine.** Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar, Nobel Basımevi, 1. Basım, Ankara, s.620-621.

PALABIYIK, Hamit & GÖRÜN, Mustafa.

- 2004 **Belediye Meclislerinde Temsil Ve Katılım: Çanakkale Belediye Meclisi Örneği.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.262-263.

PEPE, Osman.

- 2004 **Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi Johannesburg Uygulama Planı**, Ankara.
- SEYMEN, Ülker.
1996 **Kent Planlaması Ölçeğinde Çevre Sorunları**. İzmir Kentinde Gündem 21'e Doğru, İzmir, s.34.
- SONAT, Arslan.
1997 **Sürdürülebilir Büyümenin Ekonomik ve Politik Sınırları**. Sürdürülebilir Kalkınma Sempozyumu, Türk Mühendisler ve Mimar Odaları Birliği Yayını, Ankara, s.58–63.
- SOYŞEKERCİ, Serhat.
2004 **Yerel Yönetimlerde Kurum Kültürü Bileşenlerinin Tasarımı**. Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.245.
- SÖNMEZ, Nemci.
1991 **Sürdürülebilir Tarımsal Kalkınma Türkiye'nin Durumu ve Sorunları**. Sürdürülebilir Kalkınma El Kitabı. Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara, s.29–37.
- SÖNMEZ, Ö. İpek.
2005 **Kentsel Dönüşüm Süreçlerinde Aktörler**. Ege Mimarlık, Mimarlar Odası Yayın Komitesi, İzmir, Sayı.53, s.16.

ŞENYAPILI, Önder.

1981 **Kentleşen Köylüler.** Ara Yayınları, Ankara.

TALU, Nuran.

2005 **AB Çevre Uyumu ve Türkiye’de Değişim.** Avrupa Birliği Sürecinde Türkiye’de Çevre Yönetimi, Aktel Mühendislik Yayını, Yayın No:1, Ankara., s.20-25.

TC. ÇEVRE BAKANLIĞI ÇEVRE EĞİTİM VE YAYIN DAİRESİ BAŞKANLIĞI.

1998 **Çevre Notları.** Ankara, s.48–53.

TEK, Hande.

2004 **Avrupa Entegrasyonunda Ulus Devletler ve Avrupa Birliği Yapısal Politikalarının Yansımaları.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.113–114.

TEKELİ, İlhan.

1993 **Bir Kentsel Tasarım Kuramının Geliştirilmesi Üzerine.** Ege Mimarlık, Mimarlar Odası Yayın Komitesi, İzmir, Sayı.1, s.57.

TOPAL, Hasan.

1999 **İzmir’de Kentleşme Sorunları.** Ege Mimarlık, Mimarlar Odası Yayın Komitesi, İzmir, Sayı. 29, s.8.

TOPAL, Hasan.

2002 **Değişen Kentler.** Ege Mimarlık, Mimarlar Odası Yayın Komitesi, İzmir, Sayı. 42, s.12.

TORLAK, S. Evinç. & ÖNEZ, Zuhâl.

2005 **Bir Katılım Modeli Olarak Yerel Gündem 21'e Bakış.** Yerel Yönetimler Üzerine Güncel Yazılar, Nobel Basımevi, 1. Basım, s.665.

TOROS, Aykut. & ULUSOY, Mahir. & ERGÖÇMEN, Banu.

1997 **Ulusal Çevre Eylem Planı, Nüfus ve Çevre.** Başbakanlık DPT Yayını, s.1-7.

TURGAY, Timur.

2004 **Kamu ve Özel Kesimde Yönetişim Paradoksları ve Etkileşimli Yönetişim Modeli.** Yerel Yönetimler Kongresi, Düünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.173-180.

TÜRKCÜ, Çetin.

1992 **Çevre ve Koruma Sorunları.** Ege Mimarlık, Mimarlar Odası İzmir Şubesi Yayın Komitesi, İzmir, Sayı.2, s.57.

TÜRK BELEDİYELER BİRLİĞİ DERNEĞİ

2001 **Kent Konseyleri ve Yerel Gündem 21.** Konrad Vakfı, Ankara, s.9-12.

TÜRKİYE ÇEVRE VAKFI

- 1998 **Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı.** Önder Matbaa, Ankara, Yayın No.124, s.89.
- 2001 **Avrupa Birliği'nde ve Türkiye'de Çevre Mevzuatı.** Önder Matbaa, Ankara, Yayın No.149, s.23–28.
- 2002 **Nüfus, Çevre ve Kalkınma Konferansı.** Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Kocaeli, 2002, Yayın no.156, s.25–28.

URAL, Engin.

- 1980 **Çevre Hukukunun Gelişmesi.** Ankara Barosu Dergisi, Sayı:3, Ankara, s.359.

USLU, Orhan.

- 1991 **Sanayileşme ve Kentleşmenin Getirdiği Çevre Sorunları Sürekli ve Dengeli Kalkınma Kavramı Açısından Bir Tartışma.** Sürdürülebilir Kalkınma El Kitabı, Türkiye Çevre Vakfı Yayını, Ankara, s.19–26.

ÜLKÜ, Hakkı.

- 2001 **Kent Konseyleri ve Yerel Gündem 21.** Türk Belediyeler Birliği Derneği, Konrad Vakfı, Ankara, s.9.

ZİBEL, Ertan.

- 2004 **Küreselleşme ve Yerel Yönetimler.** Yerel Yönetimler Kongresi, Dünden Bugüne Yerel Yönetimlerde Yeniden Yapılanma Bildiriler Kitabı, Pozitif Matbaacılık, Biga/Çanakkale s.187-190.

İNTERNET KAYNAKLARI

ALTUNBAŞ, Derya.

Uluslar Arası Sürdürülebilir Kalkınma Ekseninde Türkiye'deki Kurumsal Değişimlere Bir Bakış.
(www.biibf.comu.edu.tr/daltunbasmakale.pdf).

DOĞANÇAY, Haluk.

2005 **Sürdürülebilir Büyüme ve Gelişmenin Anahtarı Kamu-Özel Sektör Kurumsal Ortaklık Modeli (I-PPP).** s.18.
www.projeyonetim.com/contekx/NewHorizonsANKARA9Haz.pdf
f. (14/09/2007 tarihinde indirilmiştir.).

İZMİR YEREL GÜNDEM

2008 21Yerel Gündem 21 Çalışma Esasları. <http://www.izmir-yerelgundem21.org.tr/strateji.htm> adresinden 12.02.2008 tarihinde indirilmiştir.

1999–2008 Yılları Arasında Gerçekleşen Kent Konseyi Toplantıları. www.izmir-yerelgundem21.org.tr adresinden 12.02.2008 tarihinde indirilmiştir.

RUCAN, Şevket.

2000 **21. Yüzyılda Sürdürülebilirliğe Geçiş.** Dünya Bilimleri Akademilerinin Bildirisi, Tokyo.
(www.tuba.gov.tr/files_tr/yayinlar/yayin_data/surdur.pdf.)
(14/09/2007 tarihinde indirilmiştir).

Çevre Kanunu. Birinci Bölüm. Amaç, Tanımlar ve İlkeler.
Madde 1.

<http://www.tdho.org/doc/CK.doc>

(10/02/2008 tarihinde indirilmiştir).

TOPRAK, Zerrin.

2008

İzmir Yerel Gündem 21 Kent Konseyi Toplantıları.

1996 – 2003 metni,

http://www.izmiryerelgundem21.org.tr/strateji_toplanti.htm

adresinden 12.02.2008 tarihinde indirilmiştir.

Y. Erdal Kayapınar.

2006

Ulusal Gündem 21-Yerel Gündem 21. Ankara.

<http://www.undp.org.tr/gef/26Haziran/1Bgundem21sunum1.ppt#331,9,SEÇİLEN>.

Kentlerin Yeni Aktörleri

<http://www.yerelsiyaset.com/v2/index.php?goster=ayrinti&id=548>

adresinden 12.02.2008 tarihinde indirilmiştir.

Belediye Kanunda Kent Konseyi

<http://www.la21turkey.net/index.php?pages=topic&op=cat&cid=109&tid=292>

adresinden 12.02.2008 tarihinde indirilmiştir.

Belediye kanunu, kanun no.5393, kabul tarihi:03.07.2005. bkz. EK-1

[http://rega.basbakanlik.gov.tr/Eskiler/2005/07/20050713-](http://rega.basbakanlik.gov.tr/Eskiler/2005/07/20050713-6.htm)

6.htm

Kent Konseyi Yönetmeliği: 08.10.2006 tarih, 26313 sayı bkz. EK-2

http://www.mahalliidareler.gov.tr/Mevzuat/Yonetmelikler/26313_kent_konseyi_yon.docadresinden 12.02.2008 tarihinde indirilmiştir.

EK-1

Kanun Belediye Kanunu

Kanun No. 5393

Kabul Tarihi: 3.7.2005

Altıncı Kısım Çeşitli ve Son Hükümler Birinci Bölüm Çeşitli Hükümler

Kent Konseyi

MADDE 76. — Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasî partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usul ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

EK-2

(Resmi Gazete Tarihi: 08.10.2006 Resmi Gazete Sayısı: 26313)

Kent Konseyi Yönetmeliği

Birinci Bölüm

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetişim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; kent konseylerinin oluşumunu, yönetim ilkelerini, organlarını, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76 ncı maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

- a) Belediye: **Kent konseyi** oluşumuna yardım ve destek sağlayan belediyeyi,
- b) **Kent konseyi**: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşehrilik

hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını,

c) Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri başta olmak üzere **kent konseyi**nin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları,

ç) Yerel gündem 21 programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesinde 1992 yılında kabul edilen ve 21 inci yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planınının 28 inci bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını,

d) Yönetişim: Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindenlik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını,

e) YG21: Yerel Gündem 21'i,
ifade eder.

İkinci Bölüm

Kent Konseyinin Kuruluşu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri

Kent konseyinin kuruluşu

MADDE 5 – (1) Kent konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler seçimlerinin sonuçlarının ilanını takip eden üçüncü ayının ilk haftasının ilk mesai günü, 8 inci maddede belirtilen kişi ve kuruluş temsilcilerinin katılımı ile kurulur.

(2) **Kent konseyi** genel kurulu ilk toplantısını, belediye başkanının çağrısı üzerine belediye başkanının başkanlığında yapar ve bu toplantıda, genel kurul dışındaki organların seçimi yapılır.

Kent konseyi'nin görevleri

MADDE 6 – (1) Kent konseyi'nin görevleri;

a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşehrilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,

b) Sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli bir planın hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,

c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,

ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,

d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,

e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,

f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,

g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,

ğ) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,

h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,

ı) **Kent konseyi**nde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Çalışma ilkeleri

MADDE 7 – (1) Kent konseyi, aşağıdaki ilkeler temelinde çalışmalarını sürdürür.

a) YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,

b) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslar arası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,

c) Kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,

) Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözeterek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,

d) Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,

e) Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışma kültürünü benimsemektir.

nc Bölüm

Kent Konseyinin Oluşumu ve Organları

Kent konseyinin oluşumu

MADDE 8 – (1) Kent konseyi, aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşur.

a) Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,

b) Belediyenin içinde bulunduğu seçim bölgesi veya bölgelerinin milletvekilleri,

c) Belediye başkanı veya temsilcisi,

) Sayısı onu geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,

d) Meclis üye tam sayısının yüzde 30'unu geçmemek üzere, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri,

e) Meclis üye tam sayısının yüzde 30'unu geçmemek üzere, il genel meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri,

f) Belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan muhtarların, kendi aralarından seçecekleri en fazla 10 temsilci,

g) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,

ğ) Varsa üniversiteden bir temsilci, birden fazla olması durumunda her birine temsilen bir üye,

h) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, noterler, baro, kooperatifler, birlikler, konuyla ilgili dernek ve vakıf temsilcileri,

ı) Kent konseyiince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi katılır.

(2) Büyükşehir kent konseyine (g) bendinde belirtilen siyasi partilerden TBMM de üyesi bulunanların ve (h) bendinde belirtilenlerin varsa en üst kuruluşlarının birer temsilcisi katılır.

Organları

MADDE 9 – (1) Kent konseyi aşağıdaki organlardan oluşur:

a) Genel Kurul

b) Yürütme Kurulu

c) Meclisler ve çalışma grupları

Genel kurul

MADDE 10 – (1) Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup yılda iki kez toplanır. Genel kurul belediye meclisi birinci başkan vekilinin, bulunmaması halinde ikinci başkan vekilinin başkanlığında 8 inci maddede belirtilen kent konseyi üyelerinin katılımı ile toplanır.

(2) Genel kurul; genel kurulun, yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.

Yürütme kurulu

MADDE 11 – (1) Yürütme kurulu, genel kurul tarafından iki yıllık süre için seçilen, en az beş kişiden oluşur. Yürütme kuruluna belediye meclisi birinci başkan vekili, bulunmaması halinde ikinci başkan vekili başkanlık eder.

(2) Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.

Meclisler ve çalışma grupları

MADDE 12 – (1) Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma gurupları oluşturabilir.

(2) Meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir.

(3) Meclislerde ve çalışma guruplarında oluşturulan görüşler, **kent konseyi** genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.

Dördüncü Bölüm

Çeşitli ve Son Hükümler

Toplantı ve görüşme usulü

MADDE 13 – (1) **Kent konseyi** organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

(2) Genel kurul, yürütme kurulu başkanı tarafından doğrudan veya 8 inci maddede öngörülen katılımcı sayısının üçte birinin teklifi üzerine olağan üstü toplantıya çağırılabilir.

Görüşlerin ilanı

MADDE 14 – (1) **Kent konseyi** genel kurulunca oluşturulan görüşler, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından **kent konseyi**ne bildirilir ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulur.

Sekreteryaya hizmetleri

MADDE 15 – (1) Kent konseyinin sekreteryaya hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir.

(2) Sekreteryaya hizmetlerini yürüten personel, bu çalışmalarında yürütme kurulu başkanına karşı sorumludur.

Yönerge çıkarma

MADDE 16 – (1) Kent konseyi genel kurulu bu Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir.

GEÇİCİ MADDE – (1) YG21 Programının uygulandığı yerlerde, kent konseyi veya benzeri adlarla oluşturulmuş yapılanmalar bu Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir. Kent konseyi bulunmayan belediyelerde ilk toplantı, belediye başkanının çağırısı ile yapılır.

(2) Kent konseyi ve benzeri adlarla oluşturulmuş mevcut yapılanmalara ve ilk toplantıya ilişkin işlemler bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde tamamlanır.

(3) Kent konseyi ilk toplantısını, belediye başkanının çağrı yazısında bildirilen gündemle, ilan edilen yer ve tarihte yapar. Bu toplantıda yürütme kurulu oluşturulur.

Yürürlük

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.